Dupl.
23

ORGÁN ZEMSKÉHO ● UČITEĽSKÉHO

SLOVENSKÝ UČITEĽ

SPOLKU (ZUS) NA SLOVENSKU

čís. 10

ROČ. XI. JÚN 1930

Svoj k svojmu! Podporujte nás!

Pozornosti Pánom správcom škôl

OFFSITE
LA
688
.S56
S56
roč. II. čís. 10
(1950: jún)

Úradné tlačivá, školské potreby a učebnice dodá

Vám

Úradné tlačivá,
sú už viazané, väzba je
1/2 plátená čierna
so štítkom

KNÍHKUPECTVO
Spolku
Sv. Vojtecha
v Trnave

SLOVENSKÝ UČITEĽ

ROČNÍK XI.
ŽILINA,
1. JÚNA 1930 ČÍS. 10

ORGÁN ZEMSKÉHO UČITEĽSKÉHO SPOLKU (ZUS) NA SLOVENSKU
Vychodí mesačne okrem prázdnin

Zákon o staropenzistoch.

V boji o hmotné zaopatrenie učiteľstva dospeli sme k významnému medzníku: Niet viac rozdielu medzi penzistami, niet novopenzistov, niet staropenzistov, niet stredopenzistov, niet reštringovaných penzistov, sú len penzisti, ktorým všetkým priznáva zákon rovnaké zaopatrenie, štátnym i neštátnym učiteľom.

Nebude neskromnosťou, keď si povieme, že náš ZUS má ľví podiel na tomto úspechu. Náš jedenásťročný boj nebol marný. Bolo treba veľkej vytrvalosti, kým sme sa dobyli víťazstva. Bolo treba zápasiť s politickými stranami, s byrokraciou. Bol čas, keď nás odkazovali s penziou na penzijný fond, čo ostal v Maďarsku. Bol čas, keď sme sa museli domáhať preto zúfalým sarkazmom účasti v likvidačnej komisii! Bol čas, keď si dovolil povedať vládny poslanec, že pre smrť jedného-dvoch učiteľov nemožno meniť politickú líniu vlády. A oni sa opravdu mnohí odobrali na druhý svet s trpkým sklamaním, ostatní sa živorili z milodarov dobrých ľudí. Pomaly sa zlepšoval stav, ale len poskrovne, aby republika nezbankrotovala.

Rekriminovať? Už netreba. Radšej sa potešiť! Ďakovať Bohu! Poučiť sa, že bez organizácie, bez obetí, bez solidarity niet víťazstva. Nebyť nešťastného rozkolu medzi nami, zasiatého pred rokmi „pokrokom“, dávno sme mohli byť tam, kde sme dnes. A treba si tu pripomenúť aj nevďak mnohých kolegov, ktorí, akonáhle boli penzionovaní, vystúpili zo ZUS-u, ktorý sa bil hlavne za penzistov, lebo však čo mladší sme si povedali: my to len jaksi vydržíme, len naši starci nech sú zaopatrení! Škoda bolo penzistov zvlášť organizovať! Nerobili sme im výčitky, prekážky, ale dnes, myslím, to musia uznať i sami.

Boli sme v boji o staropenzistov v prvej línii. Moja maličkosť ešte v rozpočtovej debate pripomenula pánu ministrovi školstva, aby zasiahol do *rodiaceho* sa zákona v prospech neštát-

nych učiteľov penzistov i restringovaných. Návrh zákona bol v medziministerskom jednaní, teda ešte v zákulisí, podal som pánu ministrovi písomnú pripomienku nasledovného znenia:

„Podľa odst. 2., § 47, zák. 104/26 personálne opatrenia učinení v dobe od 1. jan. 1926 do vyhlásenia tohoto zákona zostávajú v platnosti a sluší ich uviesť odo dňa ich účinnosti v súlad s ustanoveniami tohoto zákona. V prvých mesiacoch roku 1926 bolo vyše 50 učiteľov na Slovensku vyzvané, aby sa žiadali do penzie a bolo im sľubované, že budú penzionovaní podľa citovaného zákona. Dekréty im boly však vystavené s platnosťou 31. dec. 1925, čím odpadli od požitkov týmto zákonom stanovených. Je vôbec sporné, či možno administratívnou cestou činiť opatrenia zpätnou platnosťou na škodu zainteresovaných, keď sa to už však stalo, je možnosť túto chybu napraviť pri teraz sa práve chystanom zákone o penzistoch. Prosím pána ministra, aby zasiahol v prospech ukrivdených a vôbec v prospech veštkých učiteľov, ktorí boli dani na odpoičnok pred účinnosťou zákona 104/26, aby im boly priznané pôžitky podľa tohoto zákona a čo sa týka menovite neštátnych učiteľov, aby im neboly stanovené jednorázové výpomoci, ale riadne penzie.“

Bol som osobne u pána osobného tajomníka p. min. školstva, u p. zem. šk. inšpektora Pluháča, aby informoval v tomto smysle pána ministra. Sdelil mi písomne 29. marca, že ju na to pamätané v návrhu zákona o zrovnoprávnení penzistov.

Senátor Hancko zaujal sa staropenzistov v soc.-politickom výbore senátu 8. apríla, kde podal pozmeňovacie návrhy, menovite, aby zákon platil aj na neštátne opatrovateľky a aby boly penzie priznané nie v štyroch etapách ale razom, v tom istom smysle prehovoril v plene senátu 6. mája. Pri pojednávaní vyskytly sa mienky v časopisoch, že zákon o neštátnych učiteľoch nie je dosť jasný. I senátor Hancko i ja obrátili sme sa osobne na min. školstva. Senátor Hancko dostal písomné vyrozumenie, že v zákone je pamätané i na neštátnych učiteľov. Zprávy niektorých novín len zbytočne znepokojovaly penzistov a robily zmätok.

Senátor Hancko povedal v plene senátu 6. mája túto reč:

Slávny senát!

Vládny návrh zákona o úprave odpočivných a zaopatrovacích platov niektorých štátnych i iných zamestnancov a učiteľov, ako aj pozostalých po nich, o ktorom práve teraz pojednávame, vznikol z desať a polročnej biedy, hladu, zúfalstva a mnoho tisícov predčasných hrobov našich staropenzistov.

Márne boly cez celú túto dobu prosby, márny plač a náreky týchto nešťastníkov, okrem hojne narozhadzovaných sľubov pomožené nebolo. Občianska koalícia sice ešte minulého roku po prvé usilovala sa zúfalé položenie staropenzistov konečne zlikvi-

dovať, no predčasné voľby zmarily tieto plány, čím sa riešenie tejto tak boľastnej otázky zas o celý jedon rok odsunulo.

Pre podradné, strannícke záujmy a štátu tak nesmierne škodlivé zápolenia politických strán a tiež pri ľahostajnosti s času na čas meniacich sa vlád museli naši penzisti putovať 10 aj polročnou kalváriou hladu a biedy k smutným métam útrp, nemocí, zúfalstva a konečne samej hladovej smrti. Toto uplynuté decennium bolo pre našich staropenzistov, menovite ale pre neštátnych obecných a cirkevných učiteľov a profesorov, administratívnych úradníkov, provizionistov štátnych banských a hutných závodov na Slovensku najkrudelnejším desaťročím, jakého v iných demokratických štátoch po svetovej vojne penzisti sotva niekde prežívali.

A čo bolo pri tom najsmutnejším zjavom a najväčším hriechom, je to, že v staropenzistoch našich trýznení a ničení boli hlavne na Slovensku vlastne predprevratoví priekopníci našej samostatnosti, prirodzení to rodičia Česko-slovenskej republiky.

Veď už len nemožno odtajiť, žeby na zrodení našej samostatnosti práve naši starí, v krutých okolnostiach a v národnej borbe sošedivelí penzisti nemali hojných a veľmi cenných zásluh. A hľa, za ich heroickú, celoživotnú prácu, borbu a obetavosť dosavádny smutný osud bol ich odplatou v slobodnej vlasti.

Že tento krutý, poľutovania a odsúdeniahodný, uponižujúci stav našich staropenzistov 10 a pol roka mohol trvať, zostane nielen v dejinách našej republiky, ale aj v historii celosvetového aeropágu kultúrnou hanbou a ostudou, ostane večným a výstražným dôkazom výsmechu a pošliapania u nás toľko omáľanej demokracie, rovnoprávnosti, spravodlivosti a humanity.

Ďakovať treba teraz hlavne širokej verejnosti, že sa tento návrh zákona pod tvrdým tlakom jej kritiky dostáva na stôl zákonodarného sboru.

Verejná mienka žiada, aby staropenzistom bolo konečne všetkým a to naraz pomôžené.

Ale aký návrh zákona predkladá terajšia vláda? Je to návrh takzvaný „etapový", ktorý rozdeľuje penzistov na 4 etapy podľa veku. Prevedený má byť tento zákon v štyroch obdobiach. Dátumom 1. januára 1930 obdržia zvýšenú penziu v roku 1865 a prv narodení. Týchto je 54.174. Do druhej etapy patria v rokoch 18.6—1869 narodení. Títo obdržia zvýšenú penziu od 1. januára 1931. Tých je 19.402. 1. januára 1932 účastní budú novej penzie ročníky 1870—1874, ktorých je 16.461. A 1. januára 1933 dožijú sa jej v roku 1875 a neskoršie narodení. Týchto je 37.764.

Podľa tohoto rozdelenia robí sa tento zákon nateraz vlastne len pre prvú etapu, pre 54.174 osôb a asi 8.000 sirôt. Z ostatných 73.636 osôb, teda prevážnej to väčšiny, koľkí sa potom už dobrovoľne tohoto zákona dožijú, nikto z nás predpovedať nevie. Tí sú v Božských rukách. Je takmer isté, že sa ho mnohí, mnohí nedočkajú. Veď hodné procento ich isteže aj odumrie. *Žiť sa po etapách*

nedá, lebo sa život dľa žiadnych etáp neriadi. Drahota, nemoce a iné útrapy neznajú vekových etáp u nikoho. Tieto doliehajú na všetkých ľudí rovnou mierou. A smrť tiež nevyberá podľa etáp.

Preto je tento návrh zákona nespravodlivý, nedemokratický, nehumánny. Bude vážnou obžalobou dnešnej vládnej väčšiny, keď schválením takéhoto etapového systému už vopred vedome znemožní istej čiastke penzistov dožiť sa dobrodenia tohoto zákona!

Do života vstúpením etapového zákona budú staropenzisti naši teraz ešte za tri roky udržiavaní v hlade a biede a hnaní budú takto ešte cez tri roky etapove do zúfalstva a predčasnej smrti. U vyhladovaného, vysileného, chorľavého staropenzistu ešte ďalšie trojročné vyčkávanie znamená dobu veľmi dlhú, veľmi otáznu, či ju títo v tak pokročilom veku, prípadne v nemoci, nesmiernom nedostatku a telesnej vyčerpanosti aj prežijú. Takéto šporovanie dnešnej koalícii zaiste neposlúži ku sláve.

Keď sa na sanáciu bánk, rôznych družstiev a všeliakých stranníckych podradných podnikov zo štátnej pokladne miliardové obnosy vedely venovať a to nie po etapách, ale v stámilionových obnosoch razom, treba aj staropenzistov sanovať razom, tým viac, keďže štát za 10 a pol roka veľkú čiastku týchto miliárd práve na nich usporil.

Hlinkova slovenská ľudová strana je za to, aby sa medzi penzistami rozdiel nerobil, ale aby sa všetkým naraz pomohlo. Sme čo najrozhodnejšie proti etapovému systému a žiadame, aby zvýšenie penzií pre všetkých razom bolo zabezpečené.

Z tejto príčiny podávam hneď aj priliehavý návrh a sa čo najsrdečnejšie primlúvam, aby sa slávny senát usniesol na tom, žeby bol etapový systém zamietnutý a aby penzie všetkým staropenzistom v navrhovanej miere razom boly odhlasované.

Navrhujem, aby do osnovy návrhu zákona pojaté boly aj neštátne detské opatrovateľky zo Slovenska, ktoré sú z predloženej osnovy vynechané.

Končím tým: Dosť bolo trýznenia našich staropenzistov! Pomôžme im razom všetkým. Pomôžme im hneď, nie po etapách!"

Senát schválil osnovu, jako ju vláda predložila. Zmenil ju iba v tom, že posunul vekovú hranicu o jeden rok v prospech 4.195 osôb, čo vyžaduje o 12,370.000 Kčs zvýšený náklad v I. etape. Usnesenie senátu dostalo sa do soc. politického a rozpočtového výboru posl. snemovne. V rozpočtovom výbore ujal som sa slova 14. mája, podal som pozmeňovacie návrhy, aby zákon platil aj pre neštátne opatrovateľky, ktorých je nepatrný počet a aby patrily upravené penzie všetkým penzistom od 1. jan. 1930, a ponevač i učitelia i vydržiavatelia neštátnych škôl platia penzijné príspevky do štátnej pokladne, aby neboly vyplácané penzie na ťarchu udržovateľa škôl ale na ťarchu štátnej pokladne. Pri tom som podal aj rezolučné návrhy, aby vláda vyplácala správcovský prídavok aktívnym nešt. učiteľom a aby kolkovné bolo penzistom

vrátené. Tieto návrhy boly však zamietnuté vládnou koalíciou, taktiež doplňujúci návrh k zákonu, aby nabudúce všetky úpravy penzií týkaly sa automaticky aj staropenzistov (paritný paragraf). Tie samé pozmeňovacie návrhy a rezolučné návrhy podal som nasledujúci deň v plene, kde ich stihol žiaľbohu podobný osud. Ten finančný železný rámec!

Na usnesení senátu nebolo možné ničoho meniť.

Hlavnejšie ustanovenia zákona sú tieto:

Zákon platí pre učiteľov štátnych i neštátnych, pre týchto dotiaľ, kým nebude vynesený zvláštny zákon o úprave platov a právnych pomerov tohoto učiteľstva, i pre vdovy a siroty. Penzijná základňa bude vypočítaná podľa platového zákona 104/26. Penzistom v cudzine sa srazí 10% z penzie. Penzisti a ich pozostalí sú oslobodení od povinnosti platiť kolkovné od požitkov. Odpočivné platy podľa tohoto zákona prislúchajú penzistom narodeným v roku 1865 a skôr od 1. jan. 1930, narodeným v rokoch 1866—1869 od 1. jan. 1931, narodeným v rokoch 1870—1874 od 1. jan 1932 a narodeným v roku 1875 a neskôr od 1. jan. 1933. — vdovám narodeným v 1870 a prv od 1. jan 1930, narodeným v rokoch 1871—1874 od 1. jan 1931, narodeným 1875—1879 od 1. jan. 1932 a narodeným v r. 1880 a neskôr od 1. jan. 1933, ak mali vôbec nárok na penziu. Sirotám prislúchajú zaopatrovacie platy bez výnimky od 1. jan 1930.

Nárok na odpočivné platy treba hlásiť nekolkovanou žiadosťou doloženou s potrebnými dokumentami u úradu, ktorý vymeriaval dosavádné penzie.

Podľa prijatej rezolúcie k zákonu penzie a dary z milosti povolené prezidentom republiky zanikajú, ak dosiahne prijímca iného vlastného príjmu 4000 Kčs ale vláda sa vyzýva, aby zvýšila túto hranicu na 7.200 Kčs, aby predložila nový návrh zákona o kumulácií požitkov.

Treba sa mi ešte zvlášť zmieniť o rezolúcii o kvitančnom poplatku penzistov, od ktorého sú staropenzisti oslobodení. Žiadal som, aby bol novopenzistom vrátený a ďalej nesrážaný. Bola zamietnutá. Vzniká tedy táto anomalia: Neštátni staropenzisti nebudú platiť kolkovné, novopenzisti platia. Zákon o staropenzistoch je oporou pre to, aby ani novopenzisti ho neplatili, lebo v dôvod. správe hovorí vláda, že nemožno stanoviť pre staropenzistov výhody, akých novopenzisti nemajú. Ale aj opačne treba konkludovať: novopenzista nemôže byť na tom horšie než staropenzista. Budeme sa tedy domáhať kolkovného ďalej, je nádej, podľa informácie získanej v min. školstva a financií, že sa nám vyhovie.

K 13. §-u zákona, podľa ktorého náklad majú znášať udržovatelia, bol som p. min. radcom Buzkom ubezpečený, že penzie bude vyplácať štátna pokladňa.

Podľa zákona do I. etapy príde 38.369 osôb (46%), — náklad 175,284.190 Kčs, do II. etapy 15.207 osôb — náklad 31,780.140 Kčs,

do III. etapy 16.461 osôb — náklad 34,797.130 Kčs, do IV. etapy 37.764 osôb — náklad 75,310.400 Kčs. Na jednotlivca pripáda v I. etape priemerne 3.006 Kčs, v II. etape 2.275 Kčs, v III. 2.114 Kčs, vo IV. 1994 Kčs. Celá úprava sa týka 127.801 osôb a vyžaduje 317,171.860 Kčs nákladu, z toho 160 mil na št. úradníkov a učiteľov, 157 mil. na št. podniky (železnica, pošty, tabáková režia, št. lesy a statky, baňské a hutné podniky). Do I. etapy patria všetky siroty počtom 8.000. *F. M.*

Ján Mešťančík, Veľké Šúrovce:

Šesťdesiatka Jozefa Pekaře.

(1870—1930.)

V týchto dňoch dožívala sa 60 rokov významná autorita národných dejín Jozef Pekař. S jeho menom v našom časopise čitatelia mali sa už príležitosť stretnúť pri recensii diela objemného, ale dosiaľ neukončeného „Žižka a jeho doba", ktoré urobilo čo do ponímania tejto fáze dejín vážny obrat a u jeho ideových odporcov veľký rozruch. Šesťdesiatiny jeho však celý národ slávi svorne a impozantne.

Veď každý uznať musí, že „medzi dnešnými našimi historikami niet známejšieho nad profesorov pražskej univerzity Joz. Pekaře (Dr. F. Bartoš v Práve Lidu 12. IV. 1930.).

Narodil sa v Malom Rohozci v turnovskom kraji. Po predbežnom štúdiu na gymnáziu dal sa zapísať na pražskú universitu. V tej dobe celé kultúrne prostredie nachádzalo sa v záplave rukopisných bojov. Sotva 20-ročný zúčastnil sa ho pozoruhodnou štúdiou o severočeskom hrade Hrubá Skala, ktorý hraje dôležitú úlohu v RK. Otlačil ju v revui Athenaeu r. 1890. Po promovaní na doktora odobral sa na čas do cudziny, aby preštudoval nové methody vedecko-kritické a všeobecne obohatil historické vedomosti. Pripravoval sa na habilitovanie oboru dejín rakúskych a českých na domácej univerzite.

Spomenutia hodné sú hlavne dve disciplíny, ktoré maly hlavný podiel vo vývoji mohútnej osobnosti Pekařovej. I. Goll. V jeho historickom seminári si nadobudol typické vlastnosti školy Gollovej. Potom A. Rezek, ktorý mal veľký vliv hlavne na naratívne schopnosti Pekařove.

Ale čoskoro Rezek opúšťa univerzitnú tribunu, aby sa venoval aktívnej politike. Jeho miesto zaujal Pekař, čo bolo v tak mladom veku skutočne veľkou karierou.

Roku 1898 vstúpil do redakcie „Českého Časopisu Historického", najvyššieho to fora českej vedy historickej. Jeho zakladateľmi boli pred troma rokmi spomínaní Goll s Rezkom. Celá váha

časopisu bola neskoršie prenesená na neho samého. Redaktorom jeho je doposiaľ.

Prínos Pekařa záleží v prvom rade v kvalite. Už či je to široko rozpracované dielo, kratšia úvaha, lebo malý referát, všade je líčené v osobitne pojatý celok s vysokého stanoviska dejín. Charakteristické je u neho prekonanie monografizmu, ktorým sa odlišuje od mnohých i odborníckych jedinečných historikov. „Nejsou to nová data, vyhrabaná z archívů. Na to stačí historický řemeslník, má-li od archivních skříní klíče. Pekař však zpravidla dovede najíti nové věci v pramenech, které mnoho badatelů mělo již v rukou. Dovede viděti tam, kde druzí, proseděvší nad týmiž dokumenty mnohem déle, nenašli nového nic." Takto hovorí o Pekařovi jedon z jeho najväčších odporcov Slavík. Slová výstižné jeho talentu, ktorým práve je slávnym representantom školy Gollovej.

Pekařova dikcia dramaticky vystupňovaná, umelecky skvele formovaná a básnicky vzletná tvorí individuálny ráz a je prostá vlivu autority profesora Golla. Pre spôsob líčenia diel býva považovaný za ostatného stúpenca romantickej historiografie. Ale len v tomto. Veď sám Pekař kedysi pri zmienke o Palackom hovoril, že je to rozdiel nazierania dvoch generácií, romantickej a realistickej. Čo do kritického štúdia je prísne realistický.

Mužný jeho charakter vie bezohľadne na ľúbosť lebo neľúbosť svojich sledovateľov odhrňovať prekážky, ktoré mu veľmi často v myšlienkových názoroch s ním sa rozchádzajúci vedátori, alebo proti nemu učlenené hnutia až fanaticky kladú. Nakoľko sa to až zvrhlo dosvedčuje fakt, že pokroková mládež mu pri istej príležitosti povybíjala okná.

Je výraznej osobnosti, akej vedľa Masaryka v prítomnosti tretej postráda národ český. Jeden historik, druhý filozof; ale oba hľadia preniknúť v základné rysy duše českej nacie. Len si uvedomiť Masarykovu rozhodnú účasť vo veľkých rukopisných sporoch minulého storočia a doznáme, že ich vzťahy sú i popri rôznorodej formácii názorov veľmi blízke. Oba charakterizujú základné typy češstva.

Dnes Pekař je považovaný svorne za najmarkantnejšiu postavu českej dejepisnej a dejezpytnej práce vôbec. Počas jeho vedeckej činnosti dostalo sa mu rôznych prímení. „Majster konservativní historie," „klerikálny dejepisec," „reakcionár" atď., ale neprávom. Tieto vývody prýštia buďto z chorobnej zaujatosti protikatolíckej, alebo z príliš pokrokového stanoviska. Samozrejme, že podobným živlom, ktoré si vytvorily teoriu antikatolíckej tradície, na základe pochybných fáz českých dejín, Pekař nelichotí.

Palacký keď dopisoval v marci 1848. prvú časť svojho životného a tak slávneho diela „Dejín", jeho najväčším prianím bolo, aby sa našli pokračovatelia, ktorí by opravili jeho mylné názory. „Já nebudu moci než litovati, že mne nepředešli a nepoučili (De-

jiny díl I. částka 1. str. 36)". Od dôb Palackého literatúra historická zmohutnela obsahom i rozsahom. Dnes už máme dielo Denisovo, Novotného, Urbanka, Šimáka atď., potom Masarykovu a Rádlovu filozofiu dejín. Čestne pridržujeme tu i meno Pekařovo, ktorý ako jeden z najoprávnenejších, prácu objektívne zhodnotil a postavil sa k historiografii z prísne kritického stanoviska.

Dnes už vieme, že niektoré vývody Palackého sú už prekonané. Neobstoja hlavne jeho líčenia prvotných dejín. O problém husitskej fáze je veľký boj.

„Náboženská otázka, nebo lépe řečeno, česká reformace hrála v našich dějinách roli jen krátkou dobu a nelze také přehlížeti, jak tragické měla následky pro národní život ... co vedlo naše dějiny od prvního úsvitu: je to myšlenka národní, boj o život, existenci a vzrůst národa" (Fr. Hrubý v Lid. Novinách 12. apríla 1930). Nemožno dnes hovoriť ani o táborskom demokratizme. Len nedávno (1928 a 1929) sme mali príležitosť sledovať v Národnom Osvobození polemiku Pekaře s Drom J. Slavíkom o hnutí husitskom. Stanovisko Pekařovo bolo pevné a neochvejné. Celú túto fázu pomenoval čiste zjavom stredovekým so všetkými špatnosťami i dobrými stránkami. Podobné odôvodnenie máme i u prof. brat. univerzity V. Chaloupeckého („Selská otázka v hnutí husitském").

Po prievrate Slovensko sa nachádzalo skoro v nebezpečnej záplave rôznych pseudohesiel. Začala sa bezdôvodná ofenzíva proti Rímu. V popredí nej stáli vedátori, politicky exponované osobnosti, teda v mnohom ľudia hodnotných kvalít. Svoje odôvodnenie hľadali v dejinách, ktoré sa zdajú dľa starých podaní silne pr tikatolicky zahrotené. Smelá Pekařova revízia Žižkovho heroizmu a priori borcu českého náboženstva, jeho striezlivé a zdržanlivejšie stanovisko pomôhlo zmeniť úplne romantické ponímanie Palackého a jeho epigonov doby bielohorskej a po nej. Vykonal to v diele „Žižka a jeho doba."

Čo je temer ojedinelého zjavu, Pekař dáva tradícii svätováclavskej, teda katolíckej, väčší význam, väčšiu dôležitosť. V úvode spisu o Sv. Václavovi (str. 3.) hovorí: „Bez porozumění legice a moci této náboženské víry není možná porozuměti významu a dějinné úloze sv. Václava, ale bez ní nebylo by lze porozuměti celým staletím našich dějin, zejména nikoliv husitství." Áno, sv. Václav to bol, staletá oddanosť a dôvera k nemu, ako ku patronovi českej zeme a ľudu, ktorá udržiavala národného ducha v pochybných dobách.

Na koniec by mi pripadlo ešte krátko spomenúť jeho diela, aby som aspoň črtove rezumoval Pekařov prínos vede historickej.

Vedecko-spisovateľská činnosť je ako rozsahove tak obsahom mohútna. Skoro 30 rokov odtlačuje v rôznych sborníkoch, najmä v Českom Časopise Historickom. Okrem toho vydal aj mnoho po-

zoruhodných diel. Niet tej fáze českých dejín, aby jej nebol venoval nejakú úvahu.

Hneď rannú dobu českých dejín opísal v spise „Nejstarší česká kronika“ (1902). Ňou dostal profesúru. Venoval ju najstarším legendám českým, ktoré odborne historicky spracoval. K nej sa druží jubilejný spis „Svatý Václav“, vyšiel v ČČH a ako zvláštny odtlačok. Nemecký jeho spis „Wenzels u. Ludmila-legenden und die Echtheit Christians“ (1906), je v prvom rade adresovaná Nemcom. Kronika Kristianova je plná nedocenených zpráv. Bola však i samým Dobrovským odsúdená za neskorý falsifikát. Pekař ju znovu ocenil. Tak do nedávna bol rok svätcovej smrti neustálený. Sám Palacký uvádza rok 935 (Dejiny d. I. č. 1. str. 190) za správny. Pekař na základe legiend, ktoré dlhoročným štúdiom kriticky shodnotil považuje za najpravdepodonejší 929., ktorého milenium sme lanského roku oslavovali. Všetky tri diela sú veľmi dôležité, lebo obohatily naše dejiny významným prínosom. Sú nepostrádateľné. Donášajú celkom nové náhľady, a zúrodnily bohato naše poznanie o počiatkoch samostatných dejín národných i poznanie národného charakteru českého.“ (K. Stloukal v Nár. Listoch 12. IV. 1930.)

Najcennejším však je spis „Žižka a jeho doba“ (1927 a 1928). Dosiaľ vyšly dva diely. Zdá sa, že to bude jeho životným dielom. Neni ešte ukončené. Podáva množstvo materiálu, ktorým ako som bol spomínal, zmenil dosavádny názor. Oba diely musíme zaradiť k tomu najvýznačnejšiemu, čo v poslednej dobe z historie vyšlo.

Niekoľko prác venoval i dobe pobielohorskej. Sotva 25-ročný napísal cez 500 stranové dielo „Dejiny valdštejnského spiknutí“ (1895). Potom dvojdielná polobeletristická „Kniha o Kosti,“ „České katastry“ (1915) a „Bílá Hora“ (1921). Podáva charakteristiku doby, rozháranosť pomerov a všeobecný pokles národného života vo všetkých jeho odvetviach.

Ako vážnemu vedátorovi nemohol ubehnúť posledný zápas ako bola svetová vojna. Jej venoval spústu žurnalistických článkov, ktoré vydal v knihách „Z naší fronty“ (1919) a „Světová Válka.“ Zasa ten bystrý postreh, výrazove bohatý štýl, ktorý u Pekařa nechybuje ani v tej najmenšej úvahe. Knihy sú argumentom veľkého nekľudu, kedy väčšina už nádej ztrácala. Pekař však veril pevne. V „Svetovej Válke“ s hľadiska kritika-historika analyzuje príčiny, celý jej priebeh a ostatný výbuch, ktorý smrteľne potriasol slabými základmi zhnilého štátneho aparátu rakúsko-uhorského.

Pekař je na slovo vzatým znateľom nielen v tomto jednom odbore. Povšimnutia hodné sú i jeho charakteristiky. Keď prichádzal na univerzitu, česká historiografia bola v znamení osláv 100-ročného výročia narodenín svojho dovtedy najlepšieho vypravovateľa Fr. Palackého. Nemohlo sa ho to nedotknúť, aby nevzdal

lebo Masarykovi epigoni videli v nej útok nielen na Palackého z ktorých potom sostavil pre Ottov naučný slovník väčšiu úvahu. Vyšla i ako samostatný odtlačok roku 1912. Okrem tejto venoval portrety i B. Riegrovi (1907), Novákovi (1907), A. Rezkovi (1909), Kalouskovi (1916).

Je známy veľký vedecký spor s Masarykom. Ide tu o filozofiu dejín, ktorú Masaryk formoval ako vážny propagátor Palackého ideí národa českého. Hlavnou spornou otázkou je práve spomínaný novodobý demokratizmus, ušľachtilé bratstvo hnutia husitského. Pekařova kritika Žižkovho hnutia „vzbudila rozruch, lebo Masarikovi epigoni videli v nej útok nielen na Palackého filozofiu husítstva, ale priamo na základy Masarykovej českej filozofie." (Chaloupecký v Slov. Denníku 16. apríľa). Svoj pomer k Masarykovi vyjadruje v spise „Masarykova česká filozofie" (1912). Podobného rázu je i prednáška „Smysl českých dějín" (1928), ktorá bola prednesená i v Historickom klubu. Ku nej je pripojená vyše spomínaná polemika s Drom Slavíkom.

Významu polemického musíme ešte spomenúť dva cenné príspevky. „K sporu o rod. Husovo" (1923). Profesor Vančura viedol spor s V. Novotným o Husovo rdisko. Keď mal byť už u konca, vtedy Pekař vystúpil s novými argumentami, aby prejavil svoju pochybnosť o juhočeskom rodisku. Druhá „Tři kapitoly z boje o sv. Jana Nepomuckého" (1921). Vedúci činitelia pokrokového hnutia (Herben) už či z odporu k osobnosti samej, lebo zo zaujatosti oproti populárnosti tradície, potom legiend, úcte akej sa mu dostáva v prostom ľude českom, zapochybovali o bezúhonnosti jeho svätého života a o jeho živote vôbec. Pekař historickými faktami sa ho zaujal, ako významného dejinného zjavu a vyvrátil bezzákladné teorie.

Poválečná doba našla nás nepripravených. Veľké nedostatky boly cítelné v každom rezorte nášho národného života. Tým väčšie medzery ocitly sa v školských pomeroch. Pekař nám priamo vypomáhal ako vysokoškolský profesor. Pre najvyššie stredné školy napísal i učebnicu „Dějiny československé" (1921), ktorú môžeme pomenovať tak v spracovaní odbornom ako i v methodickom za jednu z najlepších.

Týmto som sa len letmo dotknul jeho vedeckej tvorby. Nesčíselný počet úvah je uskladnený v rôznych vedecko-historických revuách, novinách, sborníkoch atď.

Šesťdesiatiny svoje Pekař oslavuje kdesi v slnečnej Itálii ticho, beznáročne. Snáď pripravuje nové odhady, nový prínos.

V týchto vážnych chvíľach želajme si i my, aby v svojich cieľoch, túžbach, mužných snaženiach nezmenšenou mierou mohol pokračovať. Slováci, pýtajme sa, kedy príde i náš Pekař, aby dielo Sasinkovo, Škultétyho, Križkove atď. tak šťastným perom vedel oceniť, naše dejepisné záhady objasniť, ako sa to podarilo jemu.

Literatúra: Jozef Pekař: Svatý Václav.
Fr. Palacký: Dějiny národu českého.
Spomienkové články: Dr. J. Slavíka, Stloukala, Chaloupeckého, Dr. F. M. Bartoša a Fr. Hrubého.

Ladislav Čunderlík:

Postrehy k chystanej reforme školskej.

Ako stojíme s reformou? — tam sme, kde sme boly aj pri prevrate. Naše školstvo koná obrovskú prácu, ale jedincom, ktorí túto prácu do úmoru vykonávajú, chýba pokoj, chýba jednotnosť, chýbajú lepšie existenčné pomery, chýba vyššie vzdelanie, chýba vplyv na spoločnosť a nechráni ich dostatočne zákon samorostlej pedagogicko-didaktickej lásky.

Učiteľstvo upadá do područia zbyrokratizovaných úradných moci pánov.

Tieto poznámky sú potrebné, aby sme pochopili rozbor nižšie opísaných vecí.

Vezmime si na mušku takzvaný „numerus clausus" našich učiteľských ústavov a aspoň stručne zacieľme naň. Dnes sú školy obsadené všeliakými výpomocnými silami a nesilami. Akým spôsobom sa vylíže z tejto rakoviny náš školský organizmus to je zasa zvláštna kapitola, do ktorej a o ktorej sa časom tiež zmienim. Numerus clausus našich uč. ústavov je stav neudržateľný a pri reformách najskôr najpáľčivejšie otázky majú byť riešené, medzi ktoré patrí zrušenie obmedzeného počtu žiakov!

Ale vedzme, že tým nijako sme ešte nič nereformovali iba plníme svoju povinnosť voči sebe a budúcim. Odstránili by sa také prípady, ktoré v prítomnosti jestvujú — na pr. aby dievča so 4-mi mešt. zastávala miesto riadného učiteľa. Kde sme, čo má teda na starosti tá takzv. „Komisia ref. škôl?" Komisia má sa starať v prvom rade o najboľavejšie a najpáľčivejšie miesta nášho ľud. školstva, o odstránenie remeselníkov!

Netreba zisťovať, či v dedine sú tri jednotriedne školy, ale zisťovať treba, čo hamuje lepšiu, krajšiu budúcnosť nášho školstva. Teda práca síce nie vďačná, lebo však tu nie formalizmus, ale konštruktívna práca môže pomôcť.

Pozrime sa na zákon 77/1927 a zák. 159/1927, čo doniesol školám? Štátne školy svoje výlohy majú uhradené štát. kasou. Obecné škol. podľa vyššie označených zák. z daní! Cirkevné školstvo to pastorča nemá sa kde vrhnúť. Nuž, kde je cit spravedlivosti bez všetkých ťažkostí vsunie sa škol. rozpočet do obecného. Tak by to malo byť všade bez rozdielu, najmä tam sa rád vzpiera tejto požiadavke obecný výbor, kde vo výboroch sú akonfesijné živly.

Vyzerá to tak akoby štát. z akéhosi svojho vrecka dával pe-

niažky na št. školy. Ale vec sa má tak, že my všetci to platíme preto má byť každá škola rovnako podľa potrieb finančnými prostriedkami dotovaná.

Ale zase nemožno vylúčiť vliv škol. stolíc ako sa to stalo v záp. obciach B.-bystrického okresu zásluhou notárskeho úradu. Podobné prípady staly sa aj inde. Notárom mala by sa tiež prednášať na notárskych naukobehoch ideálna spolupráca so školou. Viac obetavosti, viac lásky ku škole! Povedzme si aj to úprimne, že obecné výbory s notárom často nemajú porozumenia pre školu ani za toľko ako pre bujačiareň.

Škola má hrať hlavnú rolu v dedine. Dodnes však ešte aj kdeaká výstavba alebo nadstavba krčmy je dôležitejšia ako otázka školská. Reformovať školstvo v tom pravom smysle znamená posbierať takéto zdanlivé malé veci. Ale vráťme sa opäť k stanovisku, či môžu zostať cirkevné školy v našom štáte živými organizmami?

Už z predošlých statí snažil som sa poukázať, že sú to ustanovizne obzvlášť včuľ nevyhnutne potrebné.

„So stanoviska štátu, — píše Š. Osuský vo svojej Fil. Štúrovcoch — štát žiada auktoritu, potrebuje charaktery, charakter svedomie a svedomie vieru. (Cirk. listy V. 128, 214, 253.)

Emancipácia školy zpod cirkvi je nerozum, jako je nerozum emancipácia ženy z radu Bohom ustanoveného. „C. Listy" V. 212.

K tomu by predpojatý povedal, že tak rozmýšľa človek konfesijný. Dr. Funczík v časopise „Posol" rozpráva o kat. školách v Hollandsku, kde spomína predohry utláčania kat. cirk. škôl. Spomína neústupný boj prepiatych kalvínov proti katolíkom, že kat. chceli celkom vykynožiť, ale títo mužne sa postavili proti svojim utláčateľom a bojovali za katolícku školu a katolícku výchovu svojich detí a konečne zvíťazili. Mali verejné a slobodné školy.

Ťažší však bol boj, čo sa týka druhej veci, aby totižto štát platil nielen štátne a obecné školy, ale aj náboženské slobodné školy katolíkov. Tak došlo k novému hollandskému zákonu. V ňom už hollandský štát nerobí rozdielu medzi štátnymi a obecnými „verejnými" školami a medzi súkromnými „slobodnými" školami a všetky výdavky týchto škôl platí štát."

Tento vývin hollandského školstva nám ukazuje, že my doteraz nesprávne kráčame v ústrety lepšej budúcnosti.

Komisia má študovať takéto eventuality, ktoré zaiste so zdarom by sa mohly previesť a uskutočniť aj u nás.

Maďarská učiteľská rodina s dvoma dietkami cieľom zdokonaľovania sa v slovenskej reči, hľadá miesto na prázdniny. Najradšie by bol u niektorého slovenského kolegu.

Imrich Kropaček, učiteľ, Tardošked.

Ideál slovenského učiteľa.

Sme vychovávateľmi slovenskch detí — sme učiteľmi v tej zemi, kde ešte pred desiatimi rokmi boly duše slovenskej budúcnosti napájané otravným jedom maďarizácie. V čom hľadať príčinu dnešných politických nepomerností na Slovensku? V čom hľadať príčinu toho, že ešte pred niekoľkými rokmi u nás množstvo analfabetov dostupovalo 40%? Príčinou toho bolo nesriadené a násilné školstvo starého režimu, ktoré zo Slováka nechcelo vychovať samostatne mysliace, rázne a uvažujúce individuum.

Ovocie tej výchovy vidíme v dnešných politických hádkach na Slovensku. Vlasť naša neni ani rozlohou tak veľká a predsa nachádzame tu spústu rôznych politických názorov navzájom si škodiacich. Neni sú to snáď ani názory ľudu slovenského, ale názory jednotlivcov, ktorí vedia peknou mluvou vytvoriť pred zrakmi nášho ľudu lákavú fatamorgánu, za ktorou sa bezmyšlienkovite hrnú celé húfy.

Slovenskému učiteľstvu je daná možnosť pri usilovnosti pôsobiť na zmenu týchto nepomerov, bo jeho rukami prechádza celá budúca generácia národa. A tu nachádzam sa u vlastného jadra svojej prednášky: Čo má byť ideálom slovenského učiteľa? Keď by som chcel na túto otázku vyjadriť krátku odpoveď, poviem: Ideálom slovenského učiteľa má byť: zvýšiť kultúru slovenského národa.

Školstvo j podľa môjho názoru rovnobežka s rovnobežnou priamkou kultúry. Jestliže sa školstvo nezdokonaľuje, je vylúčené, aby kultúra čiže vzdelanosť príslušného národa stúpala. Zásluhy kultúry na školstve je bezpochybná a preto neni možno si predstaviť ich rôznobežnosť. Učiteľova práca neni z tých, ktorá javí okamžitý účinok; učiteľova činnosť patrí budúcnosti. Ťažko je čerpať chuť a vytrvalosť k ďalšej práci, keď nevidíme jej plody. Avšak slovenského učiteľa nesmie toto odpudzovať, naopak, on musí byť vo svojom posvätnom úkole výchovy národa hrdý na to, že patrí medzi tých pracovníkov národa, ktorých poslanie je priamo spasiteľné.

Učiteľ musí byť hlboko založeným filozofom i psychologom, ináč nemôže pôsobiť ako pravý vychovávateľ. Zo všetkých ľudí najviac potrebuje filozofie učiteľ. Musí mať pevný svetový názor a musí mať pevné zásady, ktorými sa riadi vo svojom živote. Len tak je zaručená jeho práca výchovná, tiež aj výchova jeho bude pevná a potom hravo bude tvoriť nových ľudí, myslia-cich a tvoriacich si svetový názor. Učiteľ, ktorého svetový názor bude kolísavý, ktorého zásady sú dnes také zajtra onaké, prenesie túto kolísavosť názorov na žiactvo a zo žiactva nevyrastú slobodní, mysliaci a spravodliví občania, ale ľudia podliehajúci zvykom, starým tradiciám alebo novým módam. Učiteľ nesmie

nechať ani najmenšiu stránku života bez dôkladného premyslenia a toto premyslenie celého života, toto stále filozofovanie o všetkom prenesie mu nové myšlienky pedagogické.

Výchova musí mať na zreteli celú osobnosť dieťaťa a mladého človeka a nie len jeho osobnosť, ale aj prostredie, v ktorom žije. Vyučovaním chceme vlastnosti žiakove tak vzdelať, opraviť a pretvoriť, aby čo najlepšie vyhovely pomerom a udalostiam reálnym, teda vyučovanie môže sa vzťahovť len na tie vlastnosti povahy žiakovej, ktoré sa dajú skutočne opraviť a pretvoriť. Chce-li učiteľ preukázať určitý výsledok, musí sa pričiniť, aby jeho pôsobenie na žiaka bolo príťažlivé a nie odpudzujúce. Každý dobrý učiteľ, prv než začne pôsobiť na žiaka musí poznať povahu žiakovu.

Povahu žiakovu pozná učiteľ z náklonnosti, citu a smýšľania žiakoveho. Začne-li učiteľ vyučovať, musí ponajprv zistiť to, akého smeru sú náklonnosti žiakove, k čomu musí mať učiteľ dôkladné schopnosti pozorovacie. Malé dieťa je slabé, ústupné a vľúdné, preto lepšie precíti, porozumie nežnosti, príchylnosti, shovorčivosti a tak sú mu tie vlastnosti i príjemnejšie a príťažlivejšie než tie, ktoré nepozná, ako sú sila, nepoddajnosť, pevnosť a nevľúdnosť. Nežnosť, príchylnosť, shovočivosť sú vlastnosti ženy. Sila, nepoddajnosť, pevnosť sú vlastnosti muža, preto vychovávať malé deti na príklad v materských školách, ba i v nižších triedach pospolitých škôl sú súcejšie vyučovacie sily ženské. Ale akonáhle začne v žiakovi učinkovať aktívna sila, dobrodružná túžba, istota a mnohoráz i odvážlivosť, vtedy ho zaujíma a priťahuje už sila, činnosť, istota a pevnosť a vtedy sú už vhodnejšie a súcejšie vyučovacie sily mužské. Učiteľ má byť pri vyučovaní veselý, bystrý, rezký, ale nesmie prejsť do zábav a anekdot. Veselosť, bystrosť a rezkosť u učiteľa musí sa spájať s vážnosťou mužskou, vtedy vyučovanie bude s jednej strany žiakovi milé, príjemné, príťažlivé a s druhej strany následkom vážnosti i dosť dôstojné a bude vzbudzovať pozornosť.

Bystrosť a rezkosť javí sa v bystrých pohyboch, v rezkej reči. Učiteľ, ktorý čule, bystro sa pohybuje a rezko hovorí, vládne pozornosť žiakov na dlhšiu dobu upútať. Človek má len jednu mohútnosť, totiž mohútnosť vnímania, ktorá je zároveň mohutnosťou reflexie a mohútnosťou vedomia. Táto mohútnosť je celkom passívna. Človek nepričiňuje sa ku svojim poznatkom skoro nič. Je ako socha, ktorá je organicky vystavená a smysly opatrená. Ponevádž tieto jej smysly sú zo začiatku uzavrené, nemá preto najprv žiadnych ideí. My otvárame jej smysel za smyslom a ona súc schopná vnímať dojmy, naplní sa nepočetným množstvom dojmov a postupne dôjde takého vedomia, aké má človek. Prostredie školy poskytuje dieťaťu situácie, ktorými sa prebudia schopnosti, nútné k zdravému vývoju.

Dieťati má byť dané dosť príležitosti, aby sa učilo bezprostredným stykom s životom, aby výsledky výchovy a učenie boly životné a trvalé. Produktom výchovy má byť človek aktívny, schopný klásť si cenné životné ciele. Učiteľ musí počítať s pomermi, ktoré sú dané složením sociálneho útvaru triedy, školy i mimo školského prostredia. Musí navykať žiakov sebazodpovednosti, navykať ich byt neprestajne dobrými členmi svojej spoločnosti. Navykať samostatnosti v rozhodovaní správnom. Cieľom je mravná sloboda, uvedomelá kázeň. Nakoľko možné pripravovať a uvádzať samosprávu. Nie nerozvážne.

Byť si dobre vedomý vopred všetkých okolností, ktoré by sa tu mohly uplatniť. Psychologické a sociologické štúdium triedy musí tu predchádzať. Je prirodzené, že škola vybudovaná na nových zásadách, bude musieť zmeniť svoj vnútorný obsah a to i v podrobnostiach.

Sostupovať do duše žiakov, ukladať v nej zdravotné prikázania a prvky správného zdravotného poznania, postupovať s deťmi do rodín, opravovať nesprávné zdravotné názory zakorenené v domácom živote, tieto pracovné obory sú veru vznešené a nerozlučne spojené s pedagogickou službou, s ušľachtilou osobnosťou a mravnou povinnosťou učiteľa.

A požehnanie zdravotné šíri sa i obdobnou činnosťu učiteľstva v pospolitom živote, v ktorom učiteľ stáva sa vychovávateľom ľudu a povolaným výkonným sociálným pracovníkom zdravotným.

Nie menším úkolom učiteľa je hľadať a najsť v školách našich slovenských dedín tých veleduchov, ktorí sa môžu stať pri uvedomelej a vhodnej výchove velikánmi národa. Nenachádzame ich v každej škole, ale mnoho geniov sa rozmelní v obmedzenosti dedinského života. Vlastnosťou známych veleduchov bolo, že využili všetkých príležitostí, ktoré im poskytlo ich prostredie. Nadaný žiak reaguje skutočne k situácii mocnejšie a s prospechom i vtedy, keď duch prostredia si ho nevšimne a nevyužije. Každý učiteľ vie zo zkúsenosti, že jeho vyučovanie má plný prospech len u nepatrného počtu žiakov.

Čo je platné, predkladať deťom, keď si neberú? Sama príležitosť nezaručuje úspechu. Na proti tomu na prostý nedostatok príležitosti ubíja i nadanie vynikajúce.

Inou vážnou námietkou proti špeciálnej pečlivosti o nadaných je nesnadnosť rozpoznať geniálne nadanie od výnimečného. Jest pravdou, že sa zpravidla genius prebúdza skoro. Fenelon bol slávny už v 15 rokoch, Mozart skladal už v 5 rokoch. Titian maľoval v 13 rokoch, náš Kocian hral v 6 rokoch. Jak tedy upraviť výchovu pre genia, keď nevieme kto je geniom? Vzhľadom k tejto námietke môžeme iba to odpovedať, že pre geniov škôl neni. Geniovia musia sa vyšvihnúť z priemerného prostredia, ktoré ich obklopuje. Nemôžeme určiť, aké prostredie výchovné by

bolo pre geniov najlepšie, keď nemôžeme poznať aktuálnej geniality v mládi. Umiestňovať „g e n i á l n ú“ pedagogiu do školy, je práve takou nepomernosťou, ako svietiť oblukovou lampou v rodinnej kuchyni. Veríme, že pôsobenie inteligencie na premenu ľudského vývoja k lepšiemu je našou povinnosťou, aby sme upravili organizáciu školnú i methody školného pôsobenia tak, aby nositelia práce kultúrnej a budúci vodcovia získali školou čo najviac a čo najmenej. Musíme sa usilovať o to, aby sme dali v dobe čo najkratšej žiakovi čo najlepšieho vzdelania, či sa už stane neskôr úradníkom, umelcom, či politikom. Je treba, aby učiteľ bol kritického a syntetického ducha, aby vedel vystihnúť rytmus vývoja a dával zjavom a udalostiam pravý význam. Najväčší význam pre novú pedagogiu mal ovšem rozvoj modernej psychologie. Poznanie dieťaťa je heslom a najvyšším cieľom novej pedagogickej psychologie. Neni možno dnes ešte povedať, že naše vedomosti o dieťati sú dostatočné. Sme skôr na samom počiatku štúdia detstva.

Poznanie vyžaduje presného štúdia detskej bytosti a ich prejavov. Je samozrejmé, že to znamená prebudovanie školy. Bol-li cieľ výchovy novoformulovaný, musí byť na novopojatý celý obsah, náplne školy, musí byť novovybudovaná metodická stránka, učiteľ musí byť novopripravený pre novú prácu, konečne organizácia školská musí byť zmenená.

Je isté, že charakter spoločnosti určitej doby je daný predchádzajúcou výchovou. V najbližších rokoch sa musí škola a učiteľstvo vykázať s určitými výsledky, aby bolo samozrejmé, že sa opravdu plní všetko to, čo sa zavedením zmieneného predmetu predpokladalo. Tento predmet núti učiteľstvo predovšetkým k intenzitevnejšiemu štúdiu otázok vychovavateľských. Naším prianím by bolo, aby toto štúdium bolo všestrannejšie a aby išlo do hĺbky. Lebo má-li školná výchova tvoriť uvedomelých občanov, musí sama uvedomele pracovať, musí tedy vedieť, čo chce a kam speje.

Kto chce svojmu snaženiu postaviť určitý cieľ, ten nech skorej skúma základy na ktorých stavá, nech zná základov týchto prednosti i vady a tieto predovšetkým. Prehliadneme-li obsah občianskej výchovy školnej, vidíme, že jej činnosť javí sa nasledovne.

Vyjasňuje dieťati jeho pomer, jako budúceho občana ku štátu. Učí ho poznávať a uvedomovať si práva a povinnosti jedinca v celku. Uschopňuje budúceho občana, aby sám bez akéhokoľvek vonkajšieho vedenia a usmerňovania vedel jasne, jak zachovávať sa pri rôznych potrebách verejného života a jaké stanovisko zaujať k súčasným zjavom v obci, v štáte a podobne. Pripravuje ho k tomu, aby slobody dnešnej vedel aj občiansky riadne používať. Výchova školná musí viesť k vytvoreniu duševnej samostatnosti občianskej.

Zvláštnu dôležitosť pre štát má občianská výchova inteligencie. Inteligencia súc vo smyslu štátne občianskom správne orientovaná, môže vo svojom okolí pôsobiť mnoho dobrého, ponevač pracuje uvedomele. Právom môžeme žiadať, aby všetky školy svoje poslanie výchovné skutočne aj plnily. Všade musí byť žiactvo vedené k samostatnosti myslenia a mravné potreby ľudstva musí mať stále pred očima. Boli sme svedkami v minulých rokoch veľkých prevratov, ktoré maly vliv na výchovu školnú a ktoré snížily inteligenciu a morálku na minimum.

Bol to smutný zjav, ale úplne pravdivý. Teraz sa prevratové doby míňajú a mysle sa ukludňujú. Prichádza zas školná výchova k platnosti, áno musí sa vystaviť tak vysoko, ako bola predtým hlboko snížená. Dá sa očakávať, že v budúcich rokoch mieru význam školnej výchovy porastie natoľko, že nadobudne rozhodujúceho vlivu na výchovu občiansku a zatieni i rôzne vlivy výchovy mimoškolskej, jako sú rôzné organizácie politické. Bolo by to v istom smeru iste len prospech občianskej morálky a štátu. Musíme odmietnúť pri výchove občianskej všetko, čo by voľnosť a slobodu občanovu oslabovalo a bolo akýmkoľvek spôsobom na úkor jeho samostatnosti.

Len ten národ bude mať pevne svoju budúcnosť v rukách, ktorý sa bude skladať zo samostatných a mravne silných charakterov. Preto musí sa občianská výchova uviesť do školy vo veku kedy dieťa začína si uvedomovať svoj pomer k bližnému a k ľudstvu vôbec.

Mať o veciach verejný samostatný názor už od mladi, znamená v dnešných pomeroch veliký obrat, ktorého dôsledkom môže byť zaistenie našej slobodnej demokratickej republiky i pre budúcnosť. Má-li učiteľstvo, jako hlavný činiteľ pri školnej občianskej výchove toto na pamäti, bude cítiť povinnosť, vychovávať dieťa vždy a v každom smere k duševnej samostatnosti. Učíli sa už dieťa v mladi spoliehať sa na slová, vety a celý postup myšlienkový cudzí, potom takej pohodlnosti myslenia privykne a vyrastie v občana nemysliaceho. Ovšem, že v týchto smeroch môže pracovať len uvedomelý učiteľ, ktorýsi je vedomý svojho dôležitého povolania na poli národa slovenského a ktorý nepracuje v škole, ako nájomník pre mzdu. Zatiaľ nebude škola radostným domovom mládeže, zakiaľ rodičia budú rozhodovať nevedomky o umiestnení svojho dieťaťa v určitej kategorii stredných škôl. Dnešná verejnosť žiada po školách, aby samostatné súdnosti boly patrné i v budúcnosti, kedy dnešný dorast bude nútený rozhodovať o časových otázkach verejných, kedy používať bude svojich práv a povinností občianských v modernom demokratickom štáte.

Po obsiahnutí štátnej samostatnosti a národnej slobody našu generáciu učiteľstva čakajú tieto ťažké úkoly.

Prv, než znova prekročíme prahy slovenských škôl, zamyslime sa nad svojim povolaním a pamätajme, že sloboda a samostatnosť jedinca musí byť ovocím slobody národnej.

(Predniesol na shromaždení ZUS-u dňa 27. februára 1930 Jozef Szabó, učiteľ na rím. kat. ľud. šk. v Pov. Bystrici.)

Vojtech Blaškovič, Fiš:

Pred úlohou podrobného osnovovania učiva.

V 4. čísle minuloročnej Našej školy napísal som, že v riešení nepriameho vyučovania dôležitým činiteľom bude sústredňovanie učiva okolo určitého námetu. Teraz, po vyhlásení nových učebných osnov naskytne sa nám príležitosť, aby sme tento nový požiadavok pedagogický uskutočnili. Nasledujúcimi riadkami pokúsim sa vyvolať záujem o vec; tým chcem postaviť problem do stredu pozornosti slovenského učiteľstva.

Keď prezeráme staré rozvrhy učiva, vidíme, že látka jednotlivých predmetov v ten istý čas preberaná bola úplne rôznorodá. V každom vyučovacom predmete sa o inom hovorilo, v učive nebolo vnútornej spojitosti, teda vyučovanie bolo nejednotné. Veľa ponosov odznelo, že pre nedostatok času a hlavne pre rozsiahlosť učiva nemôže sa predpísaná látka dôkladnejšie prebrať. Začiatkom týždňa sa v učení započalo, učiteľ sa dotknul hlavných vecí, ale k opravdivému a všestrannému pochopeniu so strany žiakov nedošlo, lebo vymeraný čas uplynul a bolo treba ďalej pokročiť, ako to učebná osnova predpisovala. Nedoučovalo sa. Týmto najviac trpely jednotriedky.

Učilo sa k vôli predmetom. Práca vo škole bola riadená zo stanoviska dospelého človeka. Hlavná bola učebná látka a žiak bol len púhym nástrojom, ktorý učivo prijal a zapamätal. Škola nebola vybudovaná na poznaní dieťaťa. Dieťa bolo považované za dospelého človeka v zmenšenom merítku. Zabúdalo sa na to, že život dieťaťa je celkom iný, než život vyrastlého. Kým tu svetový názor je vybudovaný na logicky upravenom poriadku, dotiaľ detský svet stavia na iluziách. Takto vzniklo detskému veku nepримerané učivo.

I učebnice boly písané z hľadiska dospelého človeka. Obsahovaly deťom vzdialenú látku. Vezmite len do rúk zemepisy bývalých žúp, Petzove počtovnice atď. (všetky už z doby poprevratovej), uveríte, že tie nemohly a nezachytily záujem detí.

Dnes už vieme, že nie učivo systematicky usporiadané je hlavné, lež rozvíjanie detských schopností musí byť cieľom vyu-

čovania. Teda vyučovanie musí stáť vo službách výchovy. Výchovné vyučovanie však len tak sa môže uskutočniť, keď sa dieťa i s jeho potrebami stane hlavným predmetom učiteľovej pozornosti. Keď budeme mať na mysli telesný i duševný život dieťaťa a keď sa vyučovanie bude riadiť jeho časovým (i momentálnym) záujmom, vtedy naša práca bude na psychologické základy položená.

V budúcnosti viac pozornosti musíme venovať dieťaťu nižšieho a stredného stupňa vekového. Nič cudzieho, neznámeho nevyberať pre ne. Námety vzdialené detskej duše nebudú a nemôžu byť dobrým prameňom plodnej práce. Látku musíme vyberať z bezprostrednej blízkosti žiaka, musí vyvierať priamo z jeho denného života. Len takto zaistíme záujem detí, bez ktorého tvorivá práca neexistuje. Nechcem týmto tvrdiť, žeby sa nemal obzor. detských vedomostí postupne rozširovať. Predchádzať musí však vždy dôkladný názor a porozumenie veci.

Výchovné vyučovanie podmieňuje aj jednotnú prácu. Keď zastaneme pred vybraným výsekom života, nemôžeme sa naň jednostranne, z hľadiska jedného učebného predmetu pozerať. Musíme sa vžiť do daných okolností a tak skúmať objekt. Snažíme sa všestranne pozorovať. Zkúsenosti, sústrednené okolo daného základu potom vo škole spracujeme. Poznatky takto nadobudnuté budú látkou všetkých učebných predmetov. Bez takejto koncentrácie sa detská pozornosť rozptyľuje. Doteraz pri každom predmete sme museli urobiť akýsi úvod, vzbudiť náladu. Často do rôznych neprirodzených okolností sa museli deti vžiť. Toto uberalo veľa času, ba aj vyučovanie bolo rozvlečené a nezaujímavé.

Najideálnejšie by bolo, keby aspoň na nižšom stupni nedelilo sa vyučovanie na predmety. Miesto predom ustáleného času, kde by sa práve vyskytovala dobrá príležitosť, tam by sa deti prejavily číslicami, kresbou, pohybom atď. Že to je možné, ukázal nám Frant. Musil vo svojich „Prejavoch". Myslím, že takto pochopená školská práca, vyžaduje učiteľov umelcov. Pre nás platia predpisy, kde sa výslovne žiada, aby učiteľ oddelil od seba učebné predmety a ustálil ich časové rozdelenie. Musíme sa teda riadiť danými predpokladmi: učebnou osnovou a rozvrhom hodín.

Na nižšom a strednom stupni takmer každý predmet dáva príležitosť na súčasné spracovanie vo všetkých disciplinách. Treba však vyhľadať práve ten, ktorý najviac takejto možnosti poskytuje. Rozpitvanie problému umožní žiakom, aby pozorovaný objekt všestranne a dôkladne poznali. Doterajšie skúsenosti potvrdily, že najlepším podkladom koncentrácie sú vecné nauky. Najprirodzenejšími psychologickými bázami, ktoré poskytujú najviac spoločného pre všetky ostatné predmety sú na nižšom stupni prvouka, na strednom učenie o domovine a na vyššom zemepis.

II.

Teraz zastavme sa na pr. pri temate: **pole na jaseň.** Ako psychologickú prípravu vykonáme vychádzku do poľa. Po tejto pohovoríme o skúsenostiach nadobudnutých po ceste a na poli. Deti sa cvičia vo vyjadrovaní, tiež rozšíria sa niektoré vecné poznatky a utvrdia nové slová, ktoré sa pod týmto vyučovaním vyskytly (prvouka). Prehovoríme i o práci, ako potrebnej súčiastke života. Pomáhajte svojím rodičom! Bez práce nie sú koláče (obč. nauka). V tretej hodine čítame báseň o malom gazdovi (čítanie). Potom cvičíme krátke a dlhé samohlásky na pr. touto riekankou: slamu mám, krave dám, krava mi dá mlieko, hnoj; hnoj dám na pole, pole mi dá obilie atď. (mluvnica). Báseň o malom gazdovi učíme sa nazpamäť (sloh). Počítame brázdy, robotníkov, kolesá, vrecia obilím atď. (v hodine počtov). Deti ilustrujú, alebo kreslia kone, voz, bránu, makovice, repu (kreslenie). V hodine mluvnice prebranú riekanku žiaci napíšu. Na nesprávnych tvaroch založíme rozbor a nácvik jednotlivých písmen (písanie). Spievame: Keď som išiel cez pole (spev). Z hliny modelujeme alebo skladáme, z tyčinôk voz, stroj a pod. (ruč. práce). Napodobujeme rôzne práce na poli (čítaj peknú knihu B. Krákoru: Detské prejavy pohybem). Naučíme hre: na koníčky a pod. (telocvik).

Mohli by sme soskupiť heslá ako učivo jednotlivých predmetov, tak, že by na oko boly príbuzné, ale vnútorným obsahom by sa učobná látka vzájomne nedoplňovala. Takáto koncentrácia by ovšem nebola správna. Našu prácu nie homonymita slov, lež obsahová spolupatričnosť musí charakterizovať.

Na strednom stupni je vlastiveda osou všetkého vyučovania. Zo života detí vyberané centrá sústredňujú okolo seba látku učobných predmetov. I na tomto stupni si musíme povedať, že učivo nám bude len výchovným prostriedkom. Nesmie zbytočne obťažovať pamäť. Látku vyberáme z bezprostrednej blízkosti detí, teda z obce a jej okolia. Časového záujmu tiež využijeme.

Keď zosnovujeme učivo na pr. okolo príležitostného tematu: **prvý sneh,** vtedy náplň jednotlivých predmetov môže byť asi tento (pre nedostatok miesta nerozvádzam heslá do podrobna). **V učení o domovine** prezeráme snehové vločky, hovoríme o tom aký význam má snehová pokrývka, pozorujeme dopravu po snehu. Sneh zaťažuje vetvi stromov (aké následky to má u stromov listnatých, aké u ihličnatých(. Poznávame v napadlom snehu živočichov podľa stôp atď. **V občianskej nauke** hovoríme o zimnom spánku prírody. Vtáčatá v zime. Záveje. **Čítanie** článkov: Zimný hosť, Tak dlho sa zohrievali, až zmrzli, Vtáčia koleda, Záveje, Zima. **Mluvnica:** Podstatné mená: Koho sme videli na vychádzke: Kto sedí v teplej izbe (osoby), kto bude hladovať cez zimu, kto prespí zimu, Kto sa nebojí zimy (zvieratá). Čo je pokryté snehom (veci). **Sloh:** Zimné zábavy. Hádanky a porekadlá o zime. **Počty:** Písomné násobenie. Zimné práce roľníkove, sostavme in-

ventár a počítajme ceny zariadenia. Výživa rodiny, obce atď. *Kreslenie:* Snehuliak, guľovanie, náčrt snehovej vločky; kruh a jeho výplň. **Písanie:** Porekadlá o snehu (látku využiť, ako na nižšom stupni). **Spev:** Pred naším okienkom zima ... **Ručné práce:** nalepovanie event. modelovanie saní, bruslí, i z dreva ich môžeme zhotoviť. **Telocvik:** stavanie snehuliaka, guľovanie.

Sústrednenie vyučovania na vyššom stupni je už ťažšou vecou. Tu vystupujú jednotlivé obory samostatne, ba treba mať na mysli i istú systematiku. Samé učebné osnovy predpisujú sústavné preberanie učebnej látky. Na tomto stupni, v jednotriedke ťažko sa obídeme bez učebníc. Z jednotného hľadiska spracované učebnice však nemáme. Postrádajú vnútornej súvislosti. I táto okolnosť obťažuje prácu.

Keby nás neviazaly učebné osnovy, vybrali by sme príbuznú látku zo všetkých predmetov a tým by sme docielili koncentráciu. Osnovy však predpisujú, že čo, a kedy máme preberať. Na pr. v zemepise prv obec a okolie, neskôr zem, štát, Európu atď., v dejepise každý rok celé dejiny v chronologickom poradí, ale v každom turne z iného hľadiska. Teda voľnosť výberu látky podľa ľúbovole učiteľa je obmedzená. Najčastejšie len v niektorých predmetoch môžeme dôkladnejšie využiť dominujúcu látku. Aby vyučovanie i na tomto stupni bolo čo najviac psychologické, treba využiť každej naskytnutej príležitosti prirodzenej koncentrácie. Spojovať príbuzné veci, ale varovať sa pred násilným sústreďovaním! Na koľko len bude možné, i tu budeme opierať vyučovanie o prirodzené centrá. Takýmto stredom na vyššom stupni môže byť zemepis. Zemepis lokalizuje najlepšie všetky realie, ba aj ostatné predmety môžu naviazať na jednotlivé prírodné celky. Takto sa učivo vzájomne doplňuje.

Ukážka koncentrácie. Do stredu záujmu postavíme Vysoké Tatry (zemepis). V hodine **občianskej nauky** rozprávame o otužovaní, turistike, skaute, a jeho význame. Liečivé rastliny a kúpele. Liečenie prv a teraz. **Čítanie:** Štrbské pleso, Slovenské povstanie, Kolo Tatier čierňava. **Mluvnica:** Príslovkové určenie, (Kade pôjdeme do Tatier? Kde si odpočinieme? Kedy sa navrátime? Akým spôsobom pôjdeme na Kriváň? (Pomaly, rýchlym krokom, so spevom.) **Sloh:** Výlet do Tatier. Na salaši. **Dejepis:** Revolučný pokus slovenský. Štúr, Hodža, Hurban. **Prírodopis:** Zvierana Tatier, kamzík, orol, medveď. **Prírodozpyt:** Elektrina ovzdušia. **Počty:** Počet úrokový (príklady zo života ľudu tatranského; úspory drevorubačov, ovčiarov. Požičky na stavbu letovísk, kúpeľov, sanatorií). **Spev:** Hej, pod Kriváňom. **Ručné práce:** Vystrihovanie obrysov Tatier, kamzíka, orla. Modelovanie: oštiepka, gajdy, koliba.

Nové smery vo vyučovaní žiadajú, aby sme prv naznačenými cestami išli. Koncentrácia vyučovania zdokonáli a prehĺbi prá-

cu učiteľa i žiaka odstráni rozkúskované a nesúvislé vyučovanie a robí školskú prácu plynnou a jednotnou.

Uviedol som viac príkladov jednotného osnovovania učiva. Myslím, že ukážky sú dosť jasné a bude mi rozumené. Ešte niekoľko slov o rozvrhu hodín.

V poslednej dobe, odborná tlač sa častejšie zaoberala otázkou vhodného upravenia rozvrhu. Inšp. Dr. Kriebel veľmi dobre poukázal na nevýhody doterajšej praxe. Vytýka, že rozvrhy neni sú sostavené na základe vedeckého výskumu o únave mládeže. Trebárs presného merítka na unaviteľnosť jednotlivých predmetov ešte neni, predsa vo všeobecnosti možno riecť, že najťažším predmetom sú počty, menej unavujúcim reči, kreslenie a telocvik. K ľahkým sa počítajú vecné nauky. Rôznymi pokusmi bolo zistené, že duševná výkonnosť dieťaťa stúpa od 8. do 10. hodiny dopoludnia. Vtedy dosahuje určitého maxima. Nato klesá do 11. hod. a zväčšuje sa ešte čiastočne medzi 11. a 12. hodinou dopoludnia. Popoludnie sa vyznačuje vysokou únavou. Dr. Kriebel odporúča, aby každý deň bol osobitnou pracovnou jednotkou. Na prvú hodinu dňa treba položiť predmet z oboru vecných nauk, aby poskytoval podklad pre ďalšiu prácu (prvouku, vlastivedu, zemepis, prírodopis atď.). K vôli vychádzkam pripojiť k nim v ten deň telocvik, spev atď. Prirodzený postup učebných predmetov, ako majú za sebou nasledovať, bol by asi tento: vlastiveda — čítanie — mluvnica; vlastiveda — počty — čítanie — sloh; alebo zemepis — počty — telocvik — sloh; prírodopis — čítanie — obč. nauka — ručné práce a pod. Občiansku nauku a náboženstvo neumiestňovať na ten istý deň, aby nebolo prílišnej ethickej látky.

Kiež by miestne rozvrhy učiva v novom školskom roku už v novom duchu boly sostavené.

K praktickému použitiu odporúčam:

1. Musil—Musilová: Prejavy I. II.
2. Dr. Kriebel: Činná škola (jednotné osnovanie učiva na škole ľudovej).
3. Frant. Venclů: Osnovy z vecných naúk a občianskej nauky a výchovy.

BIANKO

(prázdnu) složenku môžete si za 5 hal. kúpiť u bárskterého poštového úradu. Vypíšte na ňu naše číslo 35069 Praha a náš názov Zemský Učiteľský Spolok na Slovensku Žilina a môžete aj ňou poslať peniaze.

Vojtech Blaškovič, Fiš:

Úvaha o slohu.

Pekne skladať je znakom duševnej vyspelosti. Moderné vyučovanie sa usiluje tomuto naučiť aj žiakov ľudovej školy. Stará škola učila iba slohu písomnému, zabúdala, že ľudia sa stýkajú priamo, teda živou rečou a že písomný styk — mimo listového dopisovnia — je v každodennom živote značne obmedzený. Dnes už každý uznáva velikú dôležitosť živého slova. Neslobodno ovšem príliš podceňovať ani význam písomného slohu, ale odteraz vycvičeniu ústneho prejavu budeme musieť popriať viacej pozornosti.

Pod slohom rozumieme teda aj slovný prejav, čiže obyčajnú reč. V novej škole veľkú váhu kladieme práve na vycvičenie slovnej pohotovosti. Inšp. Pátek radí, aby sa písomné cvičenie konalo len vtedy, keď je to nezbytne treba, na pr. pri cvičení formy listov, jednacích písomností, inzertov, telegramu a pod. Keď sa zachová jeho rada, vtedy odpadnú aj duchamorné opravy slohových prác.

Všetko na svete sa zdokonaľuje, tak aj vyučovanie slohu prekonalo kus cesty dopredu. Obmeňovanie slohových vzorov, odpovede na otázky v cvičebnici, prepisovanie slohových celkov do rôznych pádov, času, atď. sú už nevhodné a zastaralé metody.

Slohu treba učiť hneď od počiatku vstupu žiaka do školy. Na nižšom stupni (1—3. šk. rok) sa táto práca koná hlavne v hodine prvouky. Tu žiaci voľne vyprávajú o svojich zkúsenostiach. Ich prejavy budú ovšem primitívne a nesamostatné. Na učiteľa čaká úloha, aby žiakovskú reč postupne zdokonaloval. Aby deti mohly vyprávať (vyjadrovať sa), treba ich postaviť do takého položenia, kde so všetkými smyslami vnímajú. Slovom, musia sa telesne i duševne zúčastniť vyučovania. Takúto situáciu vytvoria vychádzky, alebo detské hry, dramatizácia a vôbec prežívanie učebnej látky. Chráňme sa na tomto stupni všetkého, čo by mohlo byť vzdialené detskej duši, alebo čo by sa so všetkými smyslami vnímať nedalo. Na dolnom stupni neni ešte samostatná hodina slohu. Túto časť vývinu mohli by sme nazvať aj stupňom prípravným. Príprava sa koná v podobe cvičenia reči a smyslov. Toto je teda len ústny sloh. V nových osnovách síce čítame o spoločných skladbách krátkych slohových celkov ústne **i písomne,** ale nech nás to nevedie ku kladeniu prílišných požiadavkov. Pôjde tu skôr o jednoduché zapísanie spoločne utvorených viet, než o samostatný písomný prejav.

Na strednom stupni (4-5. šk. rok) už sa stretáme s týždennými dvoma hodinami slohu. Ba je už predpísaný aj písomný úkol. Látku pre vyučovanie vyberáme i tuná z detského sveta, alebo zo

súčasného prírodného, alebo spoločenského života. Hojnosť látky poskytujú nám aj všetky vyučovacie predmety, detské hry a skúsenosti. Skladanie slohového celku robí sa na začiatku spoločne. Len neskôr, keď už samostatné písomné vypravovanie nerobí značných ťažkostí, zavedie sa sloh písomný.

Samé slohové hodiny na vycvičenie slovnej, alebo písomnej pohotovosti nepostačujú. Musia sa využiť aj ostatné predmety. Nie síce tak, že sa naučené jednoducho opakuje, (snáď písomne), lež kde majú žiaci príležitosť prežívať, (dramatizovať, zahrať) teda účastniť sa činne vyučovania, všade sa im to dopraje. O takomto prežívaní potom rozprávajú, kombinujú, alebo menia, teda samostatne tvoria.

Osou všetkého vyučovania na strednom stupni je učenie o dojmovine. Ono bude dávať najhojnejšiu látku aj pre sloh. Vychádzky, alebo žiakovské práce dajú dosť príležitosti, aby sa na nich brúsil ústny sloh. Ovšem aj domoveda musí byť vtedy moderne pochopená. Látka nech je žiakom dobre známa z vlastnej zkúsenosti. Neni dosť o predmete len rozprávať, potom shrnúť poznatky a napísať niekoľko urovnaných viet.

Od 4. školského roku sa kladú základy aj cvičeniu formy listu. Naučiť písať list je veľmi dôležitým úkolom školy. Nemyslím tu na šablonovité objednávky a pod. ale mám na mysli skutočné dopisy, ktoré ľudia jedon druhému posielajú miesto slovného pohovoru. Za jednu hodinu nenaučíme písať list. Ani mesiac nám nepostačí. Vezmite len samú formu (zovňajšok) i tá jak pečlive sa musí nacvičovať. Veľmi zdravý nálet som čítal od kol. Pěškaŕa v Komenskom; uvádzam ho tu doslovne: „Uznajme, že forma dopisu znamenite oživuje vyučovanie slohové i keď si odmyslíme hračky, ako poštovná schránka na školskej chodbe, listonoš školy a pošt. úrad tej a tej triedy. Čo je ako líčenie už známe, to môže byť vo forme dopisu zaujímavé a zábavné. Keď sa chcem vyhnúť tématu „Vtáci na jaseň," môžeme písať list lastovičky z Egypta; bocian píše z maďarskej pusty, Brok píše Sultánovi a chváli si živobytie. Miesto popisu nášho výletu píšeme list z výletu; píšme list Mikulášovi a píšme cyklus listov z našej cesty po Europe. Zkúsme cyklus listov o naších fizikálnych pokusoch. Zaveďme si dopisový kurz o zahradných prácach v ňomž poučujeme stručne a výstižne nižšiu triedu, čo a jak robiť vo školskej záhrade. Píšme listy čítateľov novín, vytýkajme, kritizujme, navrhujme, bráňme sa dopismi. Píšme dotazy, priania, žaloby a hlásenia vo forme listov, veď i v živote žiakov budú skoro len listy a hlásenia, či už na vojančine, vo služobnom, či v úradnom živote, ako v živote roľníckom, či remeselníckom!"

V piatom školskom roku pristupuje ešte rozbor prečítaných článkov z čítanky po stránke slohovej. Aj sama čítanka môže poskytnúť vhodný námet ku novej tvorbe. Nemyslím na krátke obsahy prečítaných článkov, ani na vyjadrenie básne prózou, ale

na tie možnosti, ktoré nám dávajú niektoré články. V nich vložené myšlienky môžu sa z iného a iného hľadiska rozoberať a tak vzniknú nové články, úvahy, popisy. Článok „Najkrajšie oči" môže vyvolať vhodnú náladu, aby sme prehovorili o tom, prečo milujeme maminku, „Pes a zajac" zobudí v nás spomienku na vychádzku, kde sme videli, ako naháňal pes zajaca. Budeme vyberať ovšem len také námety, ktoré zbudia v deťoch dobrú, veselú náladu.

Osnovami spomenuté „obmeny" len tak budú vhodné ku cvičeniu slohovému, keď dej deťom sprítomníme (dáme zahrať), lebo ináč by sme upadli do starého verbalizmu. Takto môžu vzniknúť, pravda, už samostatnejšie slohové celky a čo je hlavné nebudú „vzory" deťom už viac vzdialené a cudzie. Zdramatizovaním deja bude „vzor" pretvorený v nový štilistický celok.

Na počiatku nemôžeme očakávať bezvadnú prácu. Musíme ukázať deťom, ako sa tvorí slohový celok. Neuspokojujeme sa už neskôr jedinou vetou, ktorú žiaci utvoria, lež nutkáme ich, aby myšlienku vyjadrili ináč, použili iný výraz alebo povedali i prívlastok. Pre uľahčenie práce, myšlienkový pochod zachycujeme na školskej tabuli. Na pr. na začiatku školského roku, v hodine domovedy zavedieme rozhovor o tom, čo deti v lete robily. Vo slohu dostaneme sa asi týmto tematom: „Ako sme sa kúpali", „Keď mi hájnik zajal husi," „Spadol som s jablone" a pod. Čo sa dá, žiaci zdramatizujú. Potom rozprávajú, ako sa to stalo. Neskôr dáme celú príhodu rozpovedať po vetách a keď treba, pomáhame otázkami. Kde si bol, keď ti hájnik zajal husi? (Hrali sme sa v potoku.) Aby sme si túto vetu lepšie pamätali, napíšeme toto slovo: potok. A tak z každej vety vyberieme rázovité slová a zapíšeme na tabuľu. Dľa tejto dispozície aj iní žiaci, čo túto udalosť neprežili, (ale ju vo škole zahrali) budú môcť tvoriť vety. Jedon žiak napíše cvičenie a keď v tichom zamestnaní nemôžeme dať deťom kresliť, alebo modelovať z tejto partie, prepíšu cvičenie s tabule do vlastných zošitov.

Pozdejšie vety rozvíjame a naučíme žiakov vo vetách užívať slovnú rozmanitosť. Deti prichádzajú po Veľkej noci do školy. Pýtame sa, ako polievaly, u koho boly, čo dostaly? Dievčatá povedia, ako zdobily vajíčka, ako sa schovaly chlapcom, ako šibaly a pod. Vznikne asi tento slohový celok: „Polievcí pondelok som zavčasu vstal, (vyskočil som s postele) vzal som hrnček s čerstvou vodou (do fľašky som načrel čerstvú vodu). Išiel som poliať Katku (zašiel som ku Katiným) atď. Pri tomto cvičení pýtame sa, že kto by vedel povedanú vetu ináč zosnovať, niektoré slovo nahradiť iným, správnejším výrazom. Potom vyberieme najlepšiu a žiak napíše ju na tabuľu.

V súvislosti s ostatným učivom vyprávame žiakom (alebo dáme si od nich rozprávať) povesti, bájky, rozprávky. Tieto pre ich

plastickosť dajú sa veľmi dobre zahrať (dramatizovať). Tieto o- všem nenapisujeme, pretože sú väčšinou príliš dlhé. Takéto rozprávanie veľmi tríbi ústny sloh.

Vychádzky nespracujeme ako celky. Menšie deti by nezvládly celú látku. Vyberáme len najzaujímavejšie veci. Na jar konáme vychádzku na pole, aby sme pozorovali jarné práce. Vtedy v hodine slohu rozprávame na pr. o tom, ako prezimovalo obilie, prečo chodia vrany za oráčom, o pôvode škovránka, o zimnom spánku hmyzu atď.

Keď látku vyberáme zo sveta detského, vtedy slohovej výučbe sa bude na strednom stupni dobre dariť. Ústny prejav žiakov zachytíme na školskú tabuľu. Snáď ani hovoriť netreba, že keď tvoríme, netrápime žiakov ypsilonom. Nechajme pravopis na koniec, keď sme už so slohovaním hotoví.

Ani na vyššom stupni (6.—8. šk. rok) nedávajme žiakom písať bez náležitej prípravy. Tomuto stupňu osnovy predpisujú krátke líčenie vlastných pozorovaní, alebo príhod po predchádzajúcej príprave. Voľné písomné vypravovanie a popisy, pri ktorých sa zdôrazní riadny postup myšlienok. Obmena a popisy ktorým dá popud vyučovanie, alebo život. Jednoduché dopisy a písomnosti jednacie.

Čo bolo doposiaľ povedané, má platnosť aj na tomto stupni. Ovšem na žiakov kladieme väčšie požiadavky. I tu sa budú žiaci činne zúčastňovať vyučovania. Základňou budú zas len vychádzky a vžívanie sa žiakov do skutočnosti. Čím diaľ, tým bude práca detí samostatnejšia. Tejto samostatnosti neslobodno však tak rozumieť, že žiakom dáme rozkaz, píšte o tom a o tom a oni voľne zpracujú tema. Psychologická príprava ani tu nesmie vystať. Túto vykonáme predchádzajúcou vychádzkou, zdramatizovaním zažitej udalosti, plastickým líčením deja, lokalizovaním deťom vzdialenej látky, oživením vyučovania čítaním krátkych diel, básní, úryvkov, citátov atď.

Z učebných predmetov neopakujeme tematá v tej ktorej hodine prebrané, lež usilujeme sa z látky vybrať pestrý obrázok detskej duši blízky. Na pr. z prírodopisu: „Splašený kôň", „Povesť o pôvode škovránka"; z obč. nauky: „Neposlušný chlapec", „Strach má veľké oči"; zo zemepisu: „Poľovka na krokodílov", „Výprava na severnú točňu"; z dejepisu: Náš osvoboditeľ," „Ako volili zemani podžupana", atď.

Využijeme aj udalosti v obci a štáte sa odohravšie, časové zjavy v prírode, ba treba využiť aj časovosti niektorých občianskych povinností. Na pr. v decembri sa priznávajú dane. Vtedy sa i v škole pilne študuje tlačivo a spoločne sa vypĺňuje. Po odvode žiadame za odklad vojanskej služby, v máji za preloženie vojanského cvičenia na iný, roľníkom vhodnejší mesiac. koncom školského roka píšeme žiadosť o prijatie do odbornej školy,

v apríli inzerujeme predaj násadových vajec od čistokrvnej hydiny atď.

Písomnosti jednacie sú na oko suchoparné. Oživíme ich však, keď námet k vyplneniu vezmeme priamo zo života. Na pr. čítame v novinách inzert. Žiaci naň reagujú a obejdnávajú, korešpondujú, zasielajú peniaze, balíky atď. Sami vypočítajú poštové a nalepia potrebné známky. Čo žiaci spoločne napíšu, — keď je to len možno — nech sa to skutočne aj odošle.

Čsl. Červeným krížom propagované medziškolské dopisovanie môže byť tiež dobrým cíbrením slohu.

V najvyšších ročníkoch cvičia sa aj formy rečníctva. Keď sa učia deti prejavovať svoju mienku o veciach, alebo osobách už vo škole, tým sa výborne pripravujú na opravdivý život. Učiteľ ukáže, ako, a žiaci použitím pomôcok vypracujú referáty, prednášky. Cvičia sa sostavovať krátke reči, aby nimi presvedčili druhého o výhodách, alebo nedostatku rôznych vecí. Píšu pozdravy, blahoželania atď.

Keď žiaci vytvorili slohový celok a tiež ho aj napísali, nasleduje pravopisná oprava. Kým žiaci píšu, učiteľ využije čas a prezerá (chodiac medzi lavicami) práce. Urobené chyby si pamätá a na konci hodiny niekoľko minút venuje pravopisnej oprave. V najbližšej hodine mluvničnej ovšem vráti sa ku oprave znovu. Môže sa žiadať, aby žiak uviedol v oprave vždy aj niekoľko analogických príkladov. Na pr. žiak napísal: Chlapy kosily, v oprave mimo správneho napísania vety uvedie ešte: vojaci, roľníci, pisári, mlynári, páni kosili. Všetky chyby rovnako označujeme: podtiahnutím. Pod slovo chybne napísané pripíšeme číslicu, ktorá značí, že koľko podobných príkladov má žiak v oprave uviesť na odôvodnenie správnej opravy.

Mesačné úlohy opravujeme do týždňa po napísaní. J. Müller vo svojej knihe: „Sloh v nových proudech“ navrhuje takúto opravu: Žiaci si vypracujú slohovú prácu do denníkov a čítajú ju vo škole pred ostatnými žiakmi. Keď žiak prácu prečítal, učiteľ sa pýta jeho spolužiakov, ktoré miesto sa mu zvlášť pekne podarilo a prečo. Keď je niektoré miesto štilizované špatne, alebo nejasne a keď žiaci sami chybu nenajdú, opakuje ju a pýta sa žiakov, ako by chybu opravili, alebo ako by vec vyjadrili srozumiteľnejšie, alebo peknejšie. Na konci usudzujú žiaci či má práca správny úvod, či sú v ňom myšlienky k sebe pripojené logicky správne, alebo sú v nej logické skoky a či je zakončenie uspokojivé. Keď žiaci takto posúdia niekoľko prác, skladá sa úkol znovu tak, aby sa všetcia vedome vyhýbali chybám slohovým i logickým, ktorých sa ich druhovia dopustili. Takáto kritika má pre naučenie správnemu slohu o veľa väčší význam, než príprava ku slohovej práci. Pri príprave býva učiteľ svádzaný, aby žiakom vnucoval svoje myšlienky a svoj sloh. Takto prepracovaný sloh napíšu žiaci znovu. Vedľa týchto ústnych opráv prezrie

učiteľ občas i písomnú prácu a klasifikuje úkol zvlášť po stránke slohovej a zvlášť pravopis. Vypíše si chyby pravopisné i mluvnické a v hodine pravopisu ich opravuje účelne sostavenými cvičky. Poznamenáva si provincionalizmi a hungarizmi a žiakov od nich odučuje. Všíma si zvlášť chyby slohové a chýb v osnove, aby vedel, čomu má v budúcnosti zvlášť venovať pozornosť. Keď zbadáme, že žiaci ešte nie sú dosť zrelí pre takú kritiku, vráťme sa radšej k tomu, že cvičíme smysel pre sloh ústneho vypravovania ľahkých a zaujímavých poviedok.

Inšp. Pátek odporúča takéto **pravopisné** opravy:

1. Žiaci sami prečítajú hotovú prácu.
2. Vymenia si vzájomne sošity; najvyspelejší žiaci môžu ešte niektoré sošity prezrieť, skontrolovať.
3. Všetci žiaci hromadne (učiteľ prezrie jednu prácu, upozorňuje na pravopis, žiaci prezerajú a opravujú svoje práce).
4. Učiteľ poznamenáva si chyby, ktoré sa vyskytujú hromadne a založí na tom nový účelný výcvik gramatický a pravopisný v príslušnej hodine.

Opravy slohových prác majú sa prevádzať vždy v hodine mluvnice a nie slohu. Úkol sa píše po celej strane sošitu, oprava sa robí za úkolom. Niektorí učitelia chyby neoznačujú, lež hneď ich opravia, napíšuc nad chybné slovo správny tvar. Uvádzajú ešte ku oprave aj niekoľko podobných príkladov, na pr. keď žiak chybne napíše: kúpyl, učiteľ opraví: kúpil; pílil, krmil, nosil. Väčšie chyby si učiteľ poznamenáva a zapíše si meno žiaka. Pri oprave sa usiluje, aby dotyčný žiak sa čo najviac účastnil opravy. Keď sa poskytuje žiakom hojnosť zrakových názorov uvedením hojných príkladov, vtedy umožňujeme im aby sa o chybe dôkladne poučili.

Musím sa zmieniť ešte o dôležitej podmienke správnej slohovej výučby. Navykajme žiakov osnovať vždy podľa konceptu. Nebolo by správne, aby žiaci po stručnej príprave písali hneď do sošitov úkolových. Deti zápasia so slohovými výrazmi a zaiste by sa im práca hneď „na čisto“ nepodarila. Zanechajme už raz mýlne mienenie, že dieťa je rodeným umelcom.

O domácich úkoloch vykristalizovala sa už správna mienka. Prázdniny sú na odpočinok a nie na to, aby sa na tie dni dávali žiakom domáce úlohy. Neberme deťom z oddychu, pohybu a zo zábavy! I tak sa primnoho nasedia a napíšu vo škole. Buďme teda aj v tomto ohľade modernými.

1870 Jubileum Spolku Sv. Vojtecha je jubileumom celého slov. národa! Príčiňte sa, aby to jubileum bolo skvelé! 1930

Učiteľova práca na jednotriednej škole.

A teraz pohovorme si niečo o učebnej látke. Veď práve preto bolo treba sriadiť školy, lebo sama rodina, ktorej povinnosťou, ale aj neodškriepiteľným právom je výchova svojich dietok, nevedela tieto vyzbrojiť tými podstatnými vedomosťami, ktorými — ako to veľmi dobre cítila — mala ich vyzbrojiť, keďže chcela zabezpečiť ich uplatnenie sa v ľudskej spoločnosti. Pre túto príčinu potom vzala školy pod svoje ochranné krídla sama cirkev a po uplynutí vekov národné štáty. Práve preto dostala tak čestné miesto škola medzi kultúrnymi ustanovizňami ľudstva, lebo od školy očakáva národ prenesenie istého kvantumu — a dodajme tiež kvality — súčasnej kultúry na nasledujúce generácie. Teda látka, ktorá má byť školou podaná, je životnou otázkou každej školy.

Túto látku ale predpisujú nadriadené vrchnosti v takzv. učebných osnovách. Nové učebné osnovy, predpisujúce uč. látku už Malým školským zákonom na 8 rokov rozšírenej školy práve vyšly.

Dosiaľ boly platné: dočasná rámcová osnova, vydaná výnosom zo 20. augusta 1921. číslo 39. 125-I/Zp. ročník V. číslo 4—5. a 6.) opravené a doplnené už spomenutým výnosom zo dňa 4. aug. 1923. čís. 92. 189-I. (Vest. roč. V. str. 452—457.) Ďalej osnovy obč. nauky a výchovy z 11. apr. 1923. čís. 44.457-I.; potom osnovy vých. ručných prác z 30. júna 1924 čís. 64.175-I, tiež žens. ruč. prác z 12. júna 1924. čís. 70.274-I a telesnej výchovy z 10. júna 1924. čís. 126.250-I.

Podľa týchto sa riadilo podnes vlastne učiteľstvo celého Slovenska. Podľa týchto „osnov" sa robily takzv. Miestne rozvrhy učebnej látky.

Ďaleko by nás viedlo, aby sme sa s látkou, rôznymi príručkami jednotlivým ročníkom pridelenou podrobne zaoberali. Tu sa budeme na krátko zaoberať s dvoma pomocnými prostriedkami, ktoré umožnia dosiahnutie úkolu školám vytknutému tiež jedno a dvojtriedkam a ich rozumným používaním si učitelia týchto škôl svoju prácu vo veľkej miere môžu obľahčiť. Sú to: **Koncentrácia a „striedavý učebný postup rovnobežný".**

Pán škol. inšpektor Klačanský, ktorého prednáška, konaná na pracovnej konferencii škol. inšpektorov dala podnet k tejto meditácii, o sústredňovaní (koncetrácii) škol. práce hovorí: „Keby učitelia týchto typov (jedno a dvojtr.) škôl pochopili jednotné osnovanie učiva, o polovicu menej práce a namáhania by museli konať, ako dosiaľ."

Teda na jednotriednych školách základom snadnejšej práce bude: účelné sústredňovanie škol. práce.

Na dolnom stupni koncentračným bodom má byť prvouka. V 1.—3. šk. r. totiž ani nevystupuje každý učebný predmet samostatne, ale celé vyučovanie je viazané k látke prvouky. Tak ku pr. rozprávame-li sa v prvouke o stodole, budeme kresliť v II. odd. stodolu, lopatu ... spravíme z drievok a motúzka cepy (ruč. práce), zaraz zaspievame pieseň „Išiel Macek do Malaciek ...“ budeme pri spájaní hlások používať slová: „klasy, mláti, žito, jačmeň, cepmi, atď. v II. odd. prečítame čl. o stodole, lebo mlátení, jestli taký máme v našej čítanke, I. odd. v počtoch v čís. kruhu tri, alebo štyri počítame so snopami, cepami atď.; v II. odd. za vecný kruh slovným príkladom si vezmeme tiež mlátenie, uložené zbožie v stodole, výlohy smláteným spojené, atď. Pri mluvnici diktujeme alebo deťmi necháme diktovať krstné mená a priezviská mlatcov, tým rozkazujeme, sa ich všeličo opytujeme. A popri tomto vlastne vždy sa shovárame o stodole. Deti ďalej rozprávajú, čo sa stalo doma pri mlátení, atď. atď. ....

Na strednom stupni učebná látka sa koncentruje kolo vlastivedy, alebo nauky o domovine. Tu ale sme už prinútení porušiť tú tesnú súvislosť medzi jednotlivými predmetmi, ktorá v I. a II. odd. panovala. Začínajú sa diferencovať predmety. Preto koncentrácia je aj tu možná a i potrebná. Ku pr.: 4. týžd. vlast. zamestnanie obyvateľstva; čít. čl. 102. „Stav sedliacky.“ Zaraz si zaspievame „Hej roľníci ...“ „Žiaci rozprávajú a tiež napíšu jednotlivé príhody z domáceho života.“ Keď nám zhynula krava (ošípané). Keď bol otecko v Prievidzi na jarmoku. Čo sa stalo, keď som pásol kravy atď. „Kreslíme a z dreva zhotovíme rôzne roľnícke nástroje. V obč. nauke a výchove pojednáme o ľuďoch a ich rôznych zamestnaniach, o práci.

Ku koncentrácii látky patrí aj rozvrhnutie uč. látky v súvislosti vo všetkých odd. Keď prehliadneme látku všetkých štyroch odd., na prvý pohľad zbadáme, že isté partie uč. látky nachádzajú sa vo všetkých štyroch odd. V prvouke sa žiaci učia o krave, tiež o krave sa učí žiactvo III. odd. vo vlastivede a napokon IV. odd. prejednáva toto téma v prírodopise. Bolo by želateľné a musí sa to aj previesť, aby najľahšie čiastky takýchto téz boly prejednané na najnižšom, ťažšie na strednom stupni, čím na najvyššom stupni by bola táto látka doplnená, sriadená s jakéhosi filozofického, či logického hľadiska.

Napokon nesmieme opomenúť koncentračnú prácu, ktorú konáme v súvise s každým podaným novej látky. Po appercipovaní novej látky nasleduje ustálenie všeobecne platného pravidla, pravidla, pravdy, čili abstrakcia. Začíname to s tým, že poznanú, novú látku so starými vedomosťami donesieme do súvisu. Utvoríme rôzne vzťahy medzi práve poznanými, novými a starými už známymi ale príbuznými vedomosťami. Toto utvárania vzťahov a pripájanie výborne napomôže vytvorenie všeobecne platných pojmov.

Bárs jak osožnou a potrebnou vecou a teoreticky zrovna lákavou vecou je heslo sústredňovania uč. látky, v praxi nesmieme sa dať strhnúť prepiatosti a prestrelkom. Koncentračné vzťahy musia byť prirodzené, nenútené, nie vyumelkované. Temer za vlasy na silu pritiahnuté vzťahy nielen že nedopomôžu k vytvoreniu všeobecne platných pojmov, a nielen že neobľahšia a nepusnadnia našu prácu, ale zapríčinia len darobné zmätky, ktoré len dlhou prácou budeme vstve odstrániť. Kde raz niet potrebných spoločných znakov, tam ich umele vyrábať by bolo nesmyslom.

Všetky tieto pomocné prostriedky by ešte vždy nestačily bez usporiadania učebnej látky dľa stanoviska spájania šk. rokov v oddelenia.

Každý ročník nerozdelenej školy má svoju vlastnú, ucelenú, zvláštnu učebnú látku. Ešte aj v tých predmetoch, ktorých látka je tesne dľa rozširujúcich sa koncentračných kruhov rozdelená, každá trieda má ejden zakončený celok. Ale preto sú vzťahy i medzi týmito celkami: učivo nižšej triedy tvorí za základ k porozumeniu látky na vyššom stupni podávanej. Každá trieda je osobitne indivíduum sama v sebe, a všetky spolu predstavujú každodennú ľudovú školu.

Dľa tohoto rozdelenia nie pre jednotlivé šk. roky, ale pre v 1—1. odd. stiahnuté 2, lebo až 3 šk. roky je uč. látka vyhranená. Každá takáto dvojica naraz a spoločne preberá sdrúženu látku, ako čo by bola jedným ročníkom. A takto sme dostali vlastne 4, jedno na druhé postavené jednotky, prvú sa učí 1. šk. r., druhú 2—3. šk. r., tretiu 4—5. a štvrtú 6—8. šk. r. Celá učebná látka vzdor tomu je predsa na 8 stupňov rozvrstvená, látka každej dvojice je rozdelená pozdĺž. Asíce preto, aby sa v jednom roku učili jednej, druhom roku druhej, resp. v treťom roku tretej čiastke. Za dva, resp. tri roky preberie takto žiactvo celú látku, ktorá je predpísaná pre dve, resp. tri ročníky ľud. školy.

Kým teda cez jeden rok v nerozdelenej škole sa len tri, poťažne štyri skupiny — takzv. oddelenia učí, ako keby boly tri, resp. štyri ročníky, predsa za dva, resp. tri roky odbavia celú látku, ktorá je predpísaná 8-mim ročníkom, triedam rozdelenej školy. A keďže sa odd. jednej čiastke učí v jednom, druhej v druhom roku, sdružené ročníky teda každý rok striedave sa novej a novej čiastke uč. látky učia, toto zariadenie celkom vhodne nosí meno „striedavé“ zadelenie. Jako príklad nám môže poslúžiť rozdelenie obč. nauky 1. týžd.: 1. beh: Rodina a národ. 2. beh: Rodina, základ obce a štátu. Alebo IV. odd. v máji: 1. beh: Sbieranie prírodnín. 2. beh: Ochrana prírody. Výlety po domovine a po vlasti. 3. beh: Neolupuj si cit pre prírodu! Vlastiveda nov.: Chýrny rodáci miestnej obce a okolia. 2. beh: Zomrelí vynikajúci ľudia našej obce a okresu...

Kto toto rozdelenie dôkladnejšie pozoruje, ľahko ustáli, že spojená látka dvoch ročníkov predpokladá asi rovnaké predbežné vedomosti a duševnú vyspelosť. A týmto podmienkam stiahnuté ročníky až na malé výnimky vyhovejú, menovite keď im v tom pomáha rozdelenie rovnobežné.

Keď scelím učebnú latku blízkych ročníkov a usporiadam ju dľa psychologických požiadavkov žiactva, prirodzene napred položím čiastky ľahšie pochopiteľné a tak potom postupne prejdem na veci ťažšie, detskej duši vzdialenejšie, alebo zložitejšie. A keď takto usporiadaný celok predelím pozdĺž na dve, resp. tri čiastky, tak prirodzene, každá čiastka sa začne s ľahším, dieťaťu bližším, jednoduchším a postupne prechádza na poznatky ťažšie. Takto dieťa vždy začína s ľahším v každom roku a postupne pokračuje k ťažšiemu. Toto je to striedavé rozdelenie.

Látka každého odd. je sama v sebe jeden úplný celok. Tento ale pozostáva zase z menších čiastok, ktoré sami v sebe sú zase ucelené jednotky. Ku pr. prvá pozostáva z takýchto jednotiek: škola, rodičovský dom, domáce zvieratá, obec, chotár, okolie, vesmír, Boh. Dľa striedavého postupu každú takúto jednotku rozdvojíme. A deti na začiatku každého roku sa učia o škole. Tiež sa učia neskoršie o rodičovskom dome, o domácich zvieratách, o obci, o oblohe, atď. Teda je toto rozdelenie aj preto rovnobežné, lebo v tých asi dobáchstriedavších sa rokov, asi z toho istého okruhu berieme látku vyučovania toho-ktouého predmetu.

Ako sme pripomenuli pri rozjímaní o koncentrácii, a tu musíme prízvukovať, že nutno je sa chrániť od zabŕdania do krajností. Pekné je — in teória — rozdelenie uč. látky dľa rovnobežného uč. postupu striedavého, ale musíme do povahy vziať špeciálne vlastnosti niektorých predmetov. Jesto predmety, ktoré požadujú ten najsúvilslejší postup, aby sme im bezpečne a úplne porozumeli. Takéto sú: mluvnica, prírodozpyt, ale menovite počty. Zemepis dejepis, prírodopis, obč. nauka nepožadujú tak prísne stupňovité pojednávanie. Nie je potrebný ten tesný súvis látky pri týchto predmetoch, bez ktorého v matematike, mluvnici a i v prírodozpyte nedostaneme sa napred. Látka zemepisu a niektorých predmetov — by som povedal — nejaví takú súdružnosť, a dá sa teda ľahšie rozdeliť dľa striedavého rovnobežného postupu, ako látka ku pr. počtov.

Z tejto príčiny pri mluvnici, prírodozpyte a počtoch isté základné čiastky musia byť preberané každoročne. Ku pr. v mluvnici musí byť preberané každoročne o hláskach, slabikách, slovách, vete, hl. čiastkach vety: podmete a prísudku, atď. Pravda aj túto látku nepodáme v tej istej forme v obidvoch rokoch. To by bola veľká didaktická chyba. Vyšší školský rok by toto servilné opakovanie neinteresovalo, lebo by nenašiel v ňom nič nového, zvláštneho. A predsa tieto základné čiastky sú nevyhnutne potrebné, aby nižší ročník mohol porozumieť látku na ten rok pri-

padajúcu. Ale ani staršiemu ročníku nezaškodí, keď už prebratú a osvojenú látku prepracuje z nového hľadiska.

Základná látka počtov javí takú tesnú súvislosť a rozsah látky jednotlivých šk. rokov zas takú neprekonateľnú rôznosť, že zavedenie striedavého rovnobežného postupu na týchto stupňoch javí sa nemožným. Úlohou 1. roč. je sa oboznámiť s čís. kruhom 1—10 a zákl. výkonmi v tomto kruhu; 2. šk. r. to isté v kruhu 1—100; 3. tiež v čís. kruhu 1—1000 a 4-tý v kruhu 1—1,000.000. Spriahnutie dvoch šk. rokov dojedného voza je tu — patrne — holou nemožnosťou. Už citovanými výnosmi referátu a tiež posledným výnosom mšano. je síce nariadené i pri počtoch vyučovať 2.—3., potom 4.—5. a konečne 6—8. šk. r. spoločne, ale prax ukazuje, že je tu voľakde chyba. Javí sa v pochopovaní samej veci jakýsi zmätok, bezradnosť, a za spolupracovníctva škol. inšpektora vydaná „Podrobná učebná osnova" už sa odchyľuje od referátom ustanovenej miery, nakoľko radí, aby sme v II. odd. v máji rozšírili čís. kruhu do 1000 a v ňom sčítovali a odčitovali.

Mladším kolegom k vôli, ktorým vypracovanie miestneho roz— zaraz na jednotriedku, ako ja pred 15-timi rokmi, pripojím na krátko niekoľko úvah o rozvrhu učebnej látky.

Predtým, ako by sa do tejto komplikovanej práce chytil, musí sa k nej najprv pripraviť.

a) Najprv preštuduje práve vydané normálne osnovy a podrobné učebné osnovy, rešp. nejaké to pomocné dielo: Volf-Pospíšil, alebo Lehký-Mojto, aby nadobudol široký rozhľad nad učebnou látkou. Ináč zabrdne v detailoch, „pre strom nebude vidieť horu."

b) Zaobstará si čítanky, učebnice, príručky, menovite také, ktoré boly výslovne pre jednotriedky písané. Dá pozor, aby tieto boly jednotného smeru, ináč ťažko mu bude ustáliť metodické jednotky a nebude rovnomerný formálny vývin dietok.

c) Ustáli presne, koľko času pripadne na každý predmet za nastávajúci školský rok. Toto mu umožní správne rozvrhnutie látky. K tomuto cieľu spraví si kalendár školského roku, v ktorom budú vyznačené všetky predvídané prázdne dni.

d) Ak má, priberie si na pomoc školský denník (resp. prípravy), z ktorých sa dozvie, ktoré čiastky za jaký čas bolo možno na jeho škole prebrať. K čomu ukazujú deti jeho školy zvláštnu náklonnosť. K čomu sa chovajú netečne. Upotrebiteľnosť pomôcok, ich vady, atď. sú všetko precenné záznamy, ktoré sa nám v takomto čase zídu, ako kus chleba, keď mrieme hladom. Ak teda nemá takýto denník, nech sa ho usiluje založiť!

e) Aby mohol využiť miestne vzťahy učiva, a mohol mať ohľad na budúce zamestnanie svojich sverencov, musí si složiť aspoň v náčrte monografiu svojej obce, kde účinkuje. Zo zkúsenosti vravím, mnohých chýb, ba i nepríjemností sa vyvaruje, a prácu si hodne poľahčí.

f) Do pripraveného a na týždne rozdeleného hárku vpíše najprv látku, jej pojednávanie je viazané k istému obdobiu (Vianoce, Veľká noc), aby ho táto v rozdelení ďalšej nemýlila.

g) Dobre je, keď má na to čas a trpezlivosť, ak po zaznačení hesla látku príslušnej jednotky v krátkej vete, ak treba, náčrtku si vyznačí. Ďalej vyznačí si i v predchádzajúcich časoch (pred mesiacom, týždňom) prebraté príbuzné poznatky, partie látky, články, dáta, poučky, atď. Potom vpíše tie všeobecne platné poučky, k vôli ktorej sme vlastne tú ktorú lekciu preberali. Naznačí si potrebné učebné pomôcky. Napokon vyznačí látku nepriameho vyučovania, t. zv., ktorú práve prebratá partia poskytuje.

h) Napokon neopomenie zaznačiť predmet, ktorého rozvrh práve podáva, koľko týždenných hodín mu stojí k dispozícii, autora a názov učebnice, resp. príručiek, na základe ktorých podanú látku rozdelil.

Ťažkou, namáhavou prácou je sostaviť takýto rozvrh, ale kto si ho raz spraví, už mnoho vykonal k zaisteniu úspechu.

IV.

A teraz nám prichodí objasniť prácu učiteľovú na najvyššom oddelení v 6., 7. a 8. šk. roku. V jednotriednej škole je to IV. oddelenie, resp. II. odd. vyššia skupina. V 2-tr. škole: II trieda 2. odd., resp. Vyšš. skupina II. odd.

Ako má pracovať učiteľ so žiakmi týchto ročníkov. Po predchádzajúcom výklade niet tu už mnoho čo povedať bez toho, aby sme sa nepúšťali do opakovania.

Sústrednenie učiva okolo jedného predmetu nie je tu možné, ponevádž sa vlastiveda, nástupkyňa prvouky rozišla v štyri takzv. reálie: zemepis, dejepis, prírodopis a prírodozpyt. Pri čítaní zas nastane čas sústavného preštudovania aspoň najvýznačnejších zjavov národnej literatúry. Tu je už tiež posledná príležitosť, aby sa žiactvo oboznámilo aspoň s abecedou štylistických foriem. Preto čítanie článkov, konvenujúcich s práve prejednávaným učivom sme prinútení sveriť súkromnej usilovnosti žiakov. Táto četba i tak musí byť dopĺňaná užívaním žiackej knižnice.

Tým mocnejšie sa ale uplatní koncentrácia, ako formálny stupeň vyučovania. Tu je čas na to, aby sme poznatky nadobudnuté v predošlých odd. s novými vedomosťami pospájali a akoby z jednotlivých kameňov utvorili budovu národného vzdelania.

Striedavý postup rovnobežný úplne príde k uplatneniu. Niet predmetu, počty nevynímajúc, ktorého látka by sa nedala dľa neho rozvrhnúť. Pravda — ako sme už na to raz poukázali — musíme do ohľadu vziať špeciálne vlastnosti niektorých predmetov.

Ponevádž toto odd. spája tri ročníky, musí byť tiež látka rozdelená na tri behy, aby sa žiactvu cez všetky tri roky dostalo vždy nového a nového učiva. Aby nedôvodili rodiiča proti 8-ročnej šk.

dochádzke tým, že sa ich deti už aj tak nič nového neučia. Len vraj — furt opakujú, a opakujú!

V rozdelení zemepisu sa veľmi pekne uplatní striedavý ráz nášho postupu. Vychádzame vždy z rodného kraja a oboznámiac sa s našim okresom precestujeme Slovensko, potom súsednú Moravu a Podkarpatskú Rus, prejdeme do Čiech. Slovensko v prvom behu môžeme prebrať podrobne, v druhom a treťom len prehľadne tak že každý žiak raz preštuduje túto látku podrobne a dvakrát prehľadne. Potom cestujeme na západ a sever, v druhom behu na juh, v treťom na východ. Popri tomto prebereme i hvezdársky zemepis, nakoľko ho osnovy predpisujú tiež striedavým postupom rovnobežným.

Dejepis požaduje jakýsi prehľad národných zápasov. Ináč cieľ dejepisu je prevážne etický: Naučiť milovať národ a vlasť! Toto zas nezávisí od súvislej dejepisnej látky, ale radšej od toho, aby dieťa porozumelo hrdinom svojho národa a tiež dejinným udalostiam a aby tieto naň citove čím mocnejšie pôsobily. Celú látku dejepisnú a to ešte doplnenú partiami svetových dejín je i tak hollou nemožnosťou. A napokon i pri použití striedavého postupu rovnobežného možno celkom dobre podať prehľad celej dejepisnej látky. Asíce tak, že v prvom behu podáme naň pripadajúcu látku podrobne, ostatné udalosti ale len letmo prehliadneme. V druhom roku zase inú ačsť budeme podrobne preberať a ostatné zas len že spomenieme. Takto za tri roky preberieme podrobne celú dejepisnú látku.

O prírodopise, prírodozpyte sme už predošle pojednali, pre mluvnicu a počty na tomto stupni platia predošlé pri pojednávaní striedavého postupu rovnobežného povedané. Menovite platí tu, čo bolo povedané o mluvnici.

Technické predmety: Krásopis, ručné práce, kreslenie, spev, pre absolútny nedostatok času bude sa učiť IV. odd. s III. odd., tak, ako II. odd. s I. Sú to i tak práce individuelné, platí tu osobná dovednosť a rozhodujú miestne okolnosti.

V.

Žiadna škola, ale menovite žiadna jednotriedka by nemala postrádať rozsiahlej uzavretej chodby, bez tejto by sa nemala vôbec škola stavať. Vieme že v dáždivom počasí naše cesty sú natoľko pokryté po členky siahajúcim blatom, že ak deti vstupujú hneď bezprostredne do triedy, čistota v tejže nedá sa vôbec udržať. A akože vetrať v studených jarných, zimných a jasenných dňoch triedu, keď sa v nej zdržujú deti? A aké povetrie panuje potom v takých triedach tak okolo 11-tej, alebo 2-hej, to len najlepšie páni škol. inšpektori vedia, keď tak o takom čase prijde im vstúpiť do takej žiactvom preplnenej triedy.

V dáždivom čase, ale aj v zime by táto chodba výborne nahradila telocvičňu.

Už len aj k vôli šikovnému rozdeleniu t. zv., ale vôbec tiež v záujme uvedomelého, rázneho, samostatného a smelého vystupovania v škole potrebné je, aby učiteľ na každú vyučovaciu hodinu bol dobre prichystaný. O spôsobe chystania sa pojednávaly a pojednávajú rôzne príručky. Veľmi súci spôsob odporúča redaktor „Slovenského Učiteľa" ako poznámku redakcie k článku Karol Bielek: „O potrebe učiteľskej prípravy na vyučovanie." Slovenský Učiteľ roč. VIII. čís. 1. U mňa sa veľmi osvedčil.

Keďže v Tvorivej Škole bol takzv. „Daltonistický plán" prijatý s veľkou „Hozannou", dostal som aj ja chuť k jeho vyzkúseniu. Vyznačil som deťom týždennú látku, vlastne mesačnú až podľa čítaného návodu. Sosbieral som pomocné knihy, obrazy, pomôcky a teraz tu máte šestáci a sedmáci (bolo to vlani, na začiatku roka), učte si pilne! Nuž áno, dvaja, ktorých to ale ani nebolo povinnosťou, sa aj usilovne prehrňali v knihách, ale menovite dievčence daly si s tým pokoj. Vieme, ako to ide vo vysokých školách. Väčšina si to ponecháva na posledné týždne pred kollokviami.

Shrnúc vše, o čom sme potiaľto rozjímali, môžeme ustáliť, že špeciálne postavenie jedno- a dvojtriednej školy požaduje:

1. Zvláštne učebné osnovy, ktoré by zdôraznily zdravotnícke a hospodárske čiastky učiva,
2. múdre prevedenú koncentráciu uč. látky,
3. striedavý uč. postup rovnobežný,
4. vhodné učebnice a príručky, písané direktne pre tieto školy,
5. iné prostriedky: tiché zamestnania, poriadateľov, inštruktorov,
6. a, aby sa aj tomu preťaženému učiteľstvu — veď pracuje za štyroch — siedmich — sa dostalo nejakého potešenia, hmotnej odmeny.

Vincenc Bielek, správca:

Rozšírenie čís. kruhu v 1-om ročníku a znázornenie výkonov.

Zistil som pokusom v 1-om ročníku, že chápavejší žiaci po dvojhodinovom predbežnom cvičení v čítaní jednotiek, des. a stovák za 1 hodinu sa naučili na základe znázornenia mojim počítadlom z pamäti pridávať jednotky ku trojcifernému číslu, poťažne ich z neho odčítať, na pr. 236 a 2, 358—3 atď., ba jeden žiak riešil aj túto úlohu: 356—23.

Žiakom to pôsobilo radosť, že už vedia s desiatkami a stovkami počítať; veď dosť je vyše polroka zabíjať ducha úlohami v kruhu 10-tich.

Aj pri úlohe na pr. 236 a 2 dávame názor 6 a 2, no mimo toho vidia ostatné skupiny, ktoré sa pridaním jednotiek nezmenia, na ktoré teda len pamätať treba. Nauča sa hravo počítať do 100, ba aj do 1000, čím si uľahčíme prácu vo vyšších ročníkoch. Čítaním desiatok a stovák opakujeme vlastne čís. kruh do 10-ti, lebo 10 a 10 je 1 desiatka a 1 desiatka atď., iba v slovnom výraze je rozdiel, čomu ľahko porozumejú.

Postup znázornenia s univ. počítadlom je nasledovný:

Po znázornení čísiel a výkonov do 10-tich so všeliakými predmetmi zopakujeme pridávanie a odťahovanie jednotiek v kruhu 10 s univ. počítadlom v stĺpci jednotiek, aby sa žiaci vžili do práce s počítadlom. (Jednotky — kovové Kčs. — ukladáme po jednej do stĺpca jednotiek.) Po tomto zopakovaní učíme ich čítať peniaze. (Je to rozšírenie čís. kruhu.) Žiadúcne by bolo — a to len k vôli slabším — aby sme mali 100 Kčs kovových. Postačí ale aj 30—50 kusov. Necháme čítať prakticky po jednej (seriove), čo tí lepší sa ľahko naučia sluchove, tí slabší zas tomu ľahko porozumia na základe ďalšieho názoru. Niekedy ich v čítaní pomýlime a necháme pokračovať: musia začať znovu čítať celú seriu (nevýhoda seriového pojmu). Aby sme v takomto páde nemuseli čítať znovu celú sumu po jednej: soskupíme si peniaze po 10 na hromádky — ak by sme sa teraz pri soskupovaní pomýlili, očítame znovu len tú skupinu, pri ktorej sa pomýlime — a očítame po 10, čo je aj značne rýchlejšie čítanie. Ak nám niekoľko jednotiek zvýšilo: pričítame po jednej. Keď čítame seriove: nemôže nám nik pomáhať: keď ale soskupujeme po 10, môžu nám aj iní pomáhať a soskupenú sumu rýchle očíta aj jeden sám po 10. Toto im ukážeme 1—2 krát, aby videli rozdiel medzi seriovým a skupinovým čítaním. Keď sme takto očítali sumy po jednej a po 10 1—2 krát (na stole alebo v lavici), ukladáme (a čítame) Kčs po jednej do počitadla. Prvý stĺpec z prava označíme *jednotkou*, (stĺpec jednotiek), lebo tam ukladáme Kčs po jednej. Ukladajme a čítajme (lebo žiaci to robia striedavo); 1, 2, 3 . . . . 9, 10. Máme ešte viac Kčs., no tam sa už viac nezmestí. (Je tam 10 radov v stĺpci jednotiek a v každom rade 1 Kčs.) Pripravíme si miesto. Stĺpec 2. označíme „10" (stĺpec desiatok), lebo tam budeme dávať po 10. Jednotky teda zo stĺpca jednotiek shrnieme — soskupíme — a uložíme do 1. radu stĺpca desiatok. V stĺpci jednotiek mali sme ich po jednej: čítali sme po jednej; teraz ale tých 10 máme pohromade: môžeme očítať naraz. Kto by vedel očítať naraz? Očítaj X! (desať). Ako ich rýchlej očítame, po jednej, lebo po 10? (Po 10.)

Soskupením desiatky uvoľnili sme si stĺpec jednotiek. Môžeme čítať peniaze ďalej po jednej. Pridávame Kčs po jednej, žiaci striedavo čítajú, koľko je už spolu? Na 11 iste povedia: desaťjedna! Naučiť sluchove! Zneje to peknej, keď povieme: jedenásť! Ak je stĺpec jednotiek zas plný, soskupíme a uložíme do 2. radu stĺpca desiatok. To bude tá druhá desiatka. Teraz môžeme očítať aj

po 10! Čítaj N. (10, 20.) Kto by vedel očítať naraz? Očítaj! (Ukážeme na 2 hromádky: 20.)

Pridáme 1 Kčs do stípca jednotiek. Koľko je už v počítadle? (To už správne povedia, lebo slovný výraz kryje sa s názorom. K vôli slabším vysvetlíme: najprv očítame naraz desiatky: 20, potom jednotky: 1 a to vyslovíme naraz: dvadsaťjeden. Soskupený obnos teda môžeme takto *očítať* naraz, t. j. vysloviť, koľko je toho, čo nemôžeme urobiť pri serii. Musíme dbať toho, aby žiaci o každom množstve vedeli, ako by to soskupili. To je základom počtovania.) Pokračujeme ďalej pridávaním a čítaním. Ak budeme mať opäť 10, soskupíme a uložíme do stípca desiatok. Máme už 3 hromádky po 10, t. j. **3 desiatky,** ktoré môžeme očítať naraz:tridsať. Takto môžeme pokračovať do 100, t. j. 10 skupín po 10. Či tomu každý porozumel, presvedčíme sa nasl. otázkami: koľko je 34 Kčs? Žiak odpovie: tri hromádky po 10, t. j. 3 desiatky a 4 drobné. Ak tomu už takto porozumeli, smelo môžeme prebrať pričitovanie, odčitovanie a dočitovanie. Ak by sme nemali toľko drobných, môžeme si 10 Kčs bankovku rozmeniť, t. j. miesto hromádky uložíme bankovku. Neskôr do stípca desiatok dávame len bankovky (ľahšia manipulácia), alebo na kartone tlačené hodnoty ku počítadlu pribalené.

Pričitovanie znázorníme nasledovne. Na pr. 30 a 20 je? Do počítadla uložíme 3 hromádky (skupiny) po 10 do troch radov. Kto by vedel uhádnuť, koľko bude spolu, keď pridáme ešte 20 Kčs? (Tých 20 Kčs nebudeme po jednej pridávať, to by dalo hodne práce, ale pridáme 2 hromádky — skupiny — po 10, ktoré na stole máme prichystané. To je ten skupinový pojem čísla, ktorý — čo sa týka praktického výkonu — je výhodný, pri tom ľahký, lebo názor nepresahuje čís. kruh 10-ti, teda žiak o tom množstve má ľahký prehľad: 3 skupiny desiatkové a 2 skupiny desiatkové je 5 skupín desiatkových, zkrátka 5 desiatok, päťdesiať; pri čítaní vyslovujeme: (miesto: 3 skupiny desiatkové) tridsať a dvadsať je päťdesiať, lebo tak je to najkratšie. Žiaci teda tú úlohu ľahko uhádnu.

Uvidíme, či ste to dobre uhádli! Tie 2 hromádky pridáme a očítame, koľko je to spolu. Očítaj N! (Očíta po 10.)

Odčitovanie a dočitovanie prebereme podobným spôsobom, tiež prakticky. Výkon je opačný: miesto pridania odobierame.

Po tomto znázorníme pričítanie jednotiek ku dvojmiestnemu číslu, na pr.: 36 a 2 je? 36 Kčs soskupených uložíme do počítadla, teda 3 hromádky desiatok a 6 „drobných". Kto by vedel uhádnuť, koľko budeme mať, keď pridáme ešte 2 Kčs? (Deti uhádnu: 38. Uvidíme, či ste dobre uhádli! Pridáme tie 2 Kčs. Dáme ich ku hromádkam (desiatkám)? Nie. Ku drobným. Pridáme a očítame. (Ku drobným pridávame drobné, k desiatkam desiatky.) Niekoľko úloh stačí. Znázorníme pričitovanie desiatok ku dvojskupinovému množstvu, na pr.: 36 a 20 je? 36 Kčs uložíme do počítadla.

ako vyše. Koľko budeme mať, keď pridáme ešte 20 Kčs? (Niektorí povedia: 50, lebo vidia, že 20 — 2 desiatky — pridajú k desiatkám a na jednotky zabudnú. Opýtame sa: len 50? Či nám tie drobné niekto ukradne?) Uvidíme, koľko to bude. Pridáme 2 desiatky — 2 hromadky po 10 — do stĺpca desiatok. Očítame naraz desiatky, potom jednotky a vyslovíme „naraz": päťdesiatšesť. Pridaním desiatok skupina jednotiek sa nezmenila.

Takto znázorníme aj odčitovanie a dočitovanie. Pri dočitovaní žiaci hádajú, koľko chybuje. Za každým sa presvedčíme, či dobre uhádli, t. j. prevedieme výkon prakticky.

Výšuvedený spôsob je znázornenie sluchového počítania bez napisovania čísiel. Každú jednotku nižšieho, lebo vyššieho rádu sme ukladali zvlášť. Pri napisovaní všetky jednotky a desiatky dávame do jedného oddiela zodpovedného stĺpca.

Úloha: 5 a 3 je? s napisovaním.

Do počitadla uložíme 5 Kčs do 1. radu stĺpca jednotiek. Aby sme nezabudli, koľko tam je — lebo všetkých 5 Kčs je na hromade — napíšeme na oddiel, koľko je tam. (Napíšeme: 5.) Zavesíme na počítadlo prívesné počítadlo, ktoré nahradzuje druhé počítadlo. Do prívesku z prava do prvého stĺpca uložíme 3 Kčs. (Posunovaciu tabuľu posunieme na pravo tak, aby prvý stĺpec počítadla bol voľný. Na tejto posunovacej tabuli je zavesený prívesok.)) ľavej strany na prvý oddiel prívesku napíšeme, čo máme s tými 3-ma Kčs robiť. V tomto páde musíme priložiť, teda naznačíme to s krížikom: (Dľa úlohy veľké počítadlo môže by peňaženkou obchodníka, v ktorej má 5 Kčs; prívesok bude peňaženkou kupujúceho, ktorý má v nej 3 Kčs.) Keď za 3 Kčs kúpi tovaru, musí zaplatiť, teda tie 3 Kčs dať obchodníkovi, ktorý si ich uschová ku 5 Kčs. (Kto by vedel uhádnuť, keď tie 3 Kčs pridáme ku 5 Kčs, koľko to bude spolu?) Pravda, mnohí uhádnu. K vôli slabším ale musíme výkon previesť prakticky. (Uvidíme, či ste dobre uhádli! Pridám tie 3 Kčs a hneď aj *pričítame.*) To by bolo chybné, najprv pridať 3 Kčs a potom množstvo očítať po jednej. (Očítajme, koľko je v počítadle, ale naraz! (5). Z tých troch pridám 1, pričítaj N! (6). Pridám ešte 1, pričítaj X! (7). Pridám poslednú, pričítaj Y! (8). Teda koľko je to spolu? (8). Uhádli ste dobre! (Toto pričítavanie po jednej robíme len k vôli slabším.) Ale, deti, pravda je to mnoho práce, keď pridávame a pričitujeme po jednej! Kto by vedel tie 3 pričítať naraz? (Nemusíme pomenovať Kčs, však vidíme, že sú to 3 Kčs.) No tak pričítaj N! Najprv si očítaj naraz toto: ukážeme na 5 Kčs. (5). Teraz pričítaj, čo tam priložím naraz! (Priložím naraz 3 Kčs ku 5 Kčs; žiak pričíta: 8.) Teda koľko je spolu? (8). Napíšem: spolu je tam 8! Veru nebudeme to písať všetko slovami; „spolu" naznačíme dvoma čiarkami takto: = a za tým napíšeme číslo: 8 (na posunovacej tabuli).

Teraz si tú úlohu napíšte aj vy do písanky! Čo napíšete najprv? (5, lebo toľko mal obchodník). Potom si naznačíme, že ob-

chodník utŕžil! Ako to naznačíme? (Krížik „a".) Prečo? (Lebo to, čo utŕžil, priložil ku 5 Kčs.) Teda naznačte! Teraz ale musíme napísať, koľko utržil? Čo napíšete? (3). Čo chceme vedieť? (Koľko je to spolu?) Ako to napíšeme? (=). Teraz už napíšeme, koľko je to spolu! Pričítajte a napíšte! Pričítajú: 5, 8 a napíšu (8).

Týmto spôsobom žiaci ľahko porozumia znamienkam a forme napisovania. Písomný výkon je ako sloh. Počtové myšlienky píšeme znamienkami a číslami. Je to teda naším záujmom, aby tomu dobre porozumeli.

Takto prebierieme úlohy s napisovaním v nasl. poradí:

5 a 3 je? (Jednotky a jednotky.)
30 a 20 je? (Desatky a desiatky.)
42 a 4 je? (Desiatky, jednotky a jednotky.)
25 a 10 je? (Desiatky, jednotky a desiatky.)
24 a 12 je? („ „ a des., jednotky.)

Pravda bez prestúpenia desiatok. Do jedného oddielu sa len 3 desiatky kovové zmestia, preto volíme 1—2 úlohy do tejto hranice, potom upotrebíme kartonové hodnoty, lebo bankovky. Ak do prívesku chceme do stĺpca des. dať kovovú desiatku (hromádku), nastrčíme tam nejaký kúsok dreva, aby kovové Kčs tam nespadly. Ak už pracujeme bankovkami, tak toto opatrenie je zbytočné.

Písanie 10-tich: v stĺpci des. 1 hromádka desiatková a stĺpec jednotiek prázdny, čo označíme „O"-ou.

Znázornenie úlohy 24 a 12 je nasl.:

Do počitadla uložíme 24 Kčs. Napíšeme, koľko je tam. (Na oddiel desiatok 2, lebo tam sú dve hromádky po 10, na oddiel jednotiek 4.) Označíme, čo treba robiť! (Pridať, teda krížik.) Do prívesku uložíme 12 Kčs, a napíšeme na oddiely. To by dalo hodne práce, keby sme chceli tých 12 po jednej pridať. Pridáme najprv 10 a hneď pričítame: 24, 34, potom pridáme naraz jednotky a pričítame: 34, 36.

Pri odčitovaní postup je opačný. Obnos uložíme do počítadla. Naznačíme, čo máme robiť! (Nie „bez", ale *odobrať.*) Na prívesok napíšeme, koľko máme odobrať. Odobierame, a dávame do prívesku, ako je tam naznačené. Odobierame tiež skupiny a nie po jednej.

Tieto úlohy môžeme prebrať v 1-om šk. roku v poslednom mesiaci, trebárs aj miesto opakovania. Kde sú žiaci chápavejší, môžeme aj prv. Ak nám ostane ešte času, prebierieme tieto výkony *s dostúpením desiatky,* ako prípravu ku prestúpeniu. Presvedčil som sa o tom, že kto nevie s dostúpením, nevie ani s prestúpením. Prebierieme teda takéto úlohy (zo života):

18 a 2, 25 a 5, 36 a 4, 30—3, 40—2, 28 a? je 30? atď.

Začiatkom 2. šk. roku zopakujeme látku 1. ročníka a znázorníme výkony s prestúpením desiatky. Môžeme čís. kruh rozšíriť vyše 100, asi do 1000. Výkony so skupjinou stovák prebierieme a znázorníme ako s desiatkami v 1-om šk. roku.

Na nedelenej škole nemusíme čakať, kým sa to aj tí najslabší žiaci naučia; lebo to isté sa každým rokom opakuje. Máme teda možnosť, aby ten najslabší žiak miesto tichého zamestnania sledoval znázornenie v nižšom ročníku. Týmto spôsobom môže to dohnať, čo má zmeškané. No a čo by robil pri tichom zamestnaní, keď nevie výkony? Odpisoval by alebo vyrušoval druhých!

Ak začneme s touto metodou a počítadlom v 2-om, lebo vyššom ročníku učiť: *musíme* látku predošlých ročníkov vyšeopísaným spôsobom prebrať, aby sa žiaci naučili skupinovému pojmu. Pravda, vo vyšších ročníkoch to pôjde rýchlej, ako v 1-om. S tým nič nezameškáme, ba práve prichystáme si žiakov k tomu, aby sme potom rýchlej mohli pokračovať. Niektorí žiaci 1. roč. riešia u mňa už aj takéto úlohy: 124 a 3, 342 a 4 bez toho, že bych to bol pravidelne prebieral.)

V tom ročníku precvičíme aj nasl. sčitovanie:

13 a 13 a 13 a 13, 24 a 24 a 24 a 24 atď., ako prípravu k násobeniu. Môžeme písať čísla aj na spôsob písomného sčítania, teda jedno číslo po druhé. Na základe toho ľahko porozumejú násobeniu a vypestujeme správny úsudok. V 4-om ročníku som to musel takto prebrať, keď som chcel, aby násobeniu všetci porozumeli.

Zistil som, že žiaci, skončivší mešt. školu, po troch rokoch nevedeli vypočítať úrok na celý rok; nevedeli deliť desatinným číslom. Žiaci, čo vychodili 6 tried ľud. školy, po 5 rokoch nevedeli deliť celým, dvojmiestnym deliteľom celé číslo atď ... Máme vypísaný cieľ vyučovania počtom: aby žiak každú v živote sa vyskytnuvšiu úlohu vedel riešiť ...! Užitočný a potrebný cieľ. Ale ako sme ho dosiahli? Nevstúpi ten žiak ani do života — lebo asi po odbavení vojenčiny sa uňho začína vlastný život — a už zabudol výkony, ktoré potrebuje k riešeniu úloh. Načo sa teda trápime s ním skoro 8 rokov, keď to všetko za niekoľko rokov zabudne! Či naším cieľom je len to, aby ten žiak aspoň vtedy vedel počtovať, keď inšpektor je prítomný?... Na každom kalendári je napísané: „Kto počtuje, ten gazduje!" Čo je z toho, keď škola ho len na prechodnú dobu naučí počtovať! Príčinou toho je teoretické vyučovanie! —

Ak chceme, aby žiak porozumel na pr. infl. elektrine: vysušujeme, sháňame, zatemňujeme: len aby sme to mohli ukázať! No a počty nezasluhujú toľkej pozornosti? Necháme ich: ak rozumieš, dobre, ak nie, dostaneš „pätku!"...

S činnou a názornou metodou ani toľko starosti nemáme ako na pr. príprava k pokusom infl. elektrikou. Pomôcky k vyučovaniu počtom stane sa radostným predmetom nielen pre žiaka, ale aj pre učiteľa!

Že ako ľahko chápu žiaci počty, opíšem zkrátka pokus, ktorý som previedol dňa 31. III. b. r. v 1-om ročníku.

Prebral som čítanie peňazí, pričitovanie a odčitovanie jednotiek, desiatok dľa spôsobu vyšuvedeného, pravda urýchleným tempom asi za 1 týždeň, sluchove bez napisovania čísiel.

29. III. som znázornil výkony s napisovaním čísiel cez 1 hodinu. 31. III., teda v pondelok v prítomnosti kolegyne rozsadil som ich tak, aby nemohli odpisovať, na čo sme obidvaja dávali pozor. Napísal som na tabuľu nasl. úlohy:

28 a 1	38 — 2
45 a 2	47 — 1
36 a 10	35 — 10
54 a 3	58 — 4
32 a 12	46 — 12

a kázal som, aby ich vypočítali. Posledné úlohy som neznázornil, no napísal za tým účelom, aby som zistil, či by na základe skupinového pojmu vedeli to samostatne riešiť. Porovnal som výsledky: 10.7 percentov žiakov riešilo *všetky* úlohy. 17.8 percentov riešilo všetky úlohy bez posledných. Teda 28.5% porozumelo výkonom. No a keby to bolo v mestskej škole, % by bolo iste značne väčšie. Podotýkam, že mám jednoho žiaka, ktorý skoro bez rozmýšľania rieši takéto úlohy: 130 a 20, 235 a 12 atď.... Či by sa to mohlo docieliť v 1-om ročníku bez znázornenia, alebo aj znázornením so seriovým pojmom?

Potrebné je len zapracovať sa a nebáť sa toho.

L a d. Č.:

Ochrana umeleckýc pamiatok na Slovensku.

Stručný výťah prednášky Dr. Hofmana doplnený vlastnými poznatkami. (Prednesené v B. Bystrici dňa 19. marca 1930)

Známy badateľ historických a predhistorických pamiatok Aisner prednášal v Ban. Bystrici o slovenských umeleckých pamiatkach: pokračovaním týchto prednášok bola prednáška Dr. Hofmanna, prof. univerzity Komenského a vrchného radcu ústavu ochrany pamiatok na Slovensku. Zaujímavé kapitoly z oboru bádania historických pamiatok sú obydlenie, osídlenie nších krajov, vývoj tohoto osídlenia a pamiatky zachovalé. (Strom, jaskyňa, kolové stavby, búdy atď.)

Vývoj zbraní (luk, skôr ešte kyjak, pika, oštep, atď.). Z doby paleolitickej doteraz žiadnych pamiatok nebolo najdené. Z doby neolitickej zachovaly sa na Slovensku v hojnom počte pohrabné pamiatky (šperky, naušnice, táto doba siaha až do 7—10. stor.) Doba historická je bohatšia na pamiatky. Sú to zvlášť pamiatky

z doby rímskej a to najmä z tých miest, kde sa nachodily tábory, v okolí Dunaja.

Karmuthum tábor v Rakúsku: stupavský tábor, ktorý je dosiaľ málo preskúmaný: Devín, Bratislava a pri Leányvári. Považie zachovalo si z roku 179. po Kristu počítané podľa Dobiášа z kárnej výpravy pamiatku, z ktorej odliatok bol nedávno zhotovený.*)

V ďalších kapitolách pán Dr. Hofman snažil sa dokázať, že Čechy majú tiež veľký podiel na výstavbách slovenských chrámov, kde často sa stretávame so známym českým menom Václavom. Styky boly veľmi čulé za dôb Veľkej Moravy v IX. a X. st., západné a východné smery sa križily. Bol to smer rímsky a byzantský. Z tejto doby pochádza prvý kresťanský chrám na Slovensku, ktorý vysvätil Adalram v Nitre.

Nová doba nastáva príchodom svätcov Cyrila a Metóda, ktorí priniesli kultúru byzantskú.

Zvláštna epocha je aj účinkovanie sv. Vojtecha (Adalberta). Boleslav Chrabrý snažil sa utvoriť veľkú ríšu slovanskú. Václav II. snažil sa o skutočný styk západu s východom. Z Lucemburgov zvlášť Karol IV.

Z každej doby zachovaly sa zaujímavé a pekné pamiatky. Veľmi zdôrazňoval Dr. Hofmann jestvovanie maliarskej školy v Čechách.

U nás na Slovensku zachovalé sú obrazy na pr. madona v Arnautovciach, Strážovciach a v Nitre tiež boly obrazy z druhej polovice XIV. st. V tomto období jestvovaly — vraj — dve maliarske školy v Čechách.

Rôzne pamiatky staviteľské sú známé na Slovensku z dôb Jána Jiskru a J. Hunyady-ho. Ďalej z čias Juraja Podebradského a Matiáša Korvína patrné sú jednaké smery v kultúrnom snažení.

Doba Jagelovcov a Zápoľských má mnohé spoločné rysy.

Dávnu túžbu Boleslava, Václava II. a Lucemburgov zrealizovali Habsburgovci. Ferdinand Habsburgovec so zdarom utvoril absolútnu monarchiu. V týchto dobách umenie prekvitá. Renaissančné smery italské prenikajú na Slovensko, voj. inžinieri (Italo-Testa). Slovensko viazané bolo k západu.

Všetky pekné pamiatky majú vliv západu veľmi znateľný. Kostoly palúdzsky, hronsecký a tiež v Sliezsku majú známky západu... prípadne sev.-záp. a to najmä u evanjelikov, ktorých kultúra sa opierala o kult nemecký a ztade prýštila.

---

*) Rímsky nápis na skale v Trenčíne: R. 179 po Kr. za cisárov Marca Aurelia a Commoda zvíťazila rímska posádka pri Trenčíne nad Kvádmi. Vojsko vytesalo o tom zprávu do skaly. Nápis slovensky znie: „Víťazstvu cisárov venovalo vojsko, ktoré ležalo v Laugarícii, 853 vjakov II. legie. Upravil dal Constans, legát II. legie pomocnej." Nápis teraz bol odliaty do sádry. (Viď. Tatr. Orol r. XI. č. 3., str. 57.)

Tiež maliarstvo slovenské nespalo (Kupecký, Klemens, Bohúň, Bielopotocký mali rozhľad svetový a dlhšiu dobu zdržovali sa aj v Prahe. Sveteľné obrázky boly zaujímavé, lebo donášaly špeciálne ukázky zo slovenského staviteľského umenia, rezbárstva, maliarstva, atď.

Slovák zo dňa 20. III. 1930, č. 66. doniesol článok „Zachraňujme slovenské pamiatky," kde trefne je poukázané, že všemožne pečovať o umelecké pamiatky má byť cieľom inteligencie. Medzi iným písateľ článku píše: „A tak v obciach dnes menej významných, najdeme pamiatky prvotriednej kvality. Pravda, niekedy šiel tadiaľ prúd bohatého priemyslu a obchod a mohol si dopriať umeleckú produkciu. Tak to bolo v Štítniku a v Pukanci, v Spišskom Štvrtku a na mnohých miestach Slovenska, nespomenúc ani, že práve dnes najzapadlejšie dedinské kostoly ako v Krígu, v Nemeckej Ľupči a Smrečanoch boly najproduktívnejšími miestami stredovekého umeleckého zariadenia.

Učitelia maly by vydávať každý rok „Učiteľský almanach", v ktorom by sa nashromaždil iste pekný počet krajových správ, článkov o starých umeleckých pamiatkach.

Pamätať máme na to, že veľa starých ľudí odumiera a tým odumiera aj kus slovenskej pospolitej historie.

Almanach vydať by sa mohol pod názvom: „Almanach slovenského učiteľstva". Keď by to nešlo takto, teda v rámci Zusu! A v „Almanachu" mohly by sa v prvom rade umiestiť práce starých kolegov z oboru „umeleckých pamiatok" na Slovensku. Ako by sa to dalo uskutočniť? Debatujme!

Ppor. pozor.-letec v zál. **Michal Horvatovič,**
št. učiteľ v Trnave.

Učitelia – vojaci!

Obraciam sa na Vás vo veci, o ktorú máme všetcia rovnaký záujem, ktorá dotýka sa nás všetkých rovnakou mierou roztrpčenosti, nespravodlivosti a nedemokratičnosti, obraciam sa k Vám vo chvíli, keď nadchádza nám neodkladne dožadovať sa všetkými zákonitými prostriedkami vymoženia spravodlivej pohľadávky: započítania doby vojanskej prezenčnej (prípadne válečnej) služby do postupu platového a penzie bez rozdielu všetkým učiteľom-vojakom, či túto službu konali pred 1. I. 1926, alebo po 1. I. 1926.

My išli sme vojančiť na rozkaz, z povinnosti občianskej voči štátu, pripravovali sme sa na obranu vlasti, národa a štátu pilne, statočne, svedomite, povedome, oddane a hrdinsky pre hrdinské činy, ktoré vykonáme, keď shoda okolností na obranu najdrahších, našich pokladov to bude vyžadovať.

A veru, vycvičili sme sa dobre! Áno, bude to v prvom rade učiteľ-vojak-dôstojník, ktorý včas nebezpečenstva štátu povedie neohrožené šiky vojakov v urputnom boji proti buričovi, nepriateľovi mieru a pokoja, či už na zemi, na vode, alebo vo vzduchu s tým najčistším svedomím a najjasnejším vedomím, aby sme zachránili si čistý, nepoškvrnený štít medzi kultúrnymi národami sveta a svoj svobodný neodvislý štát.

A my preto máme v našom občianskom povolaní trpieť a pykať, nám má sa diať krivda, my máme byť voči nevojakom o dobu vojanskej služby vo všetkom (v plate, penzie a iných výhodách) opozdení a ukrátení?

Učitelia-vojaci! žiadam Vás a po vojansky vyzývam, aby ste všetcia bez rozdielu stali si do šiku, ktorý týmto prevolaním k Vám počínam organizovať. Dôverujte mi a urobte, o čo Vás žiadam, a naše spravodlivé požiadavky najkratšou cestou prídu k riešeniu, a pevne verím, že tentokrát i k splneniu.

Napíšte každý jeden z Vás vlastnou rukou nekolkovanú na svoju osobu sa vzťahujúcu takzvanú „petíciu", ktorej presný vzor ďalej uvádzam, pripojte k nej „Výťah vojanského kmeňového listu" (čiže osvedčenie) o konaní voj. prezenčnej služby (prípadne válečnej), ktorý na požiadanie cestou doplňovacieho veliteľstva zašle Vám kmeňové teleso, ku ktorému príslušíte (tiež nekolkovať). Túto petíciu i s osvedčením neodkladne, čím skôr, zašlite doporučene na túto moju adresu: Michal Horvatovič, št. učiteľ v Trnave na Slovensku.

Petície sám všetky sosbieram a dľa inspektorátov rozdelím. Zvolíme si z nás 3-členovú deputáciu, ktorá odovzdá razom všetky petície Národnému Shromaždeniu v Prahe k riešeniu.

Učitelia-vojaci, toto je najkratší spôsob k dosiahnutiu cieľa! Petícia je žiadosť povahy takej, ktorá okamžite musí byť riešená, a my, keď ukážeme jednotu ducha a svornosti, ako sa i patrí na záložného dôstojníka-vojaka-učiteľa, iste požiadavkov docielime. Všetky podrobnosti mám presne vypracované, som dohovorený i so závažnými parlamentárnymi činiteľmi, a keď uposlúchnete môjho vyzvania a každý jeden v Vás kolegiálne sa zachová k celku a petíciu s osvedčením mi zašle, vykonal za svoj požiadavok dosť nateraz a zachoval sa mužne, jako na učiteľa-vojaka svedčí. Každá petícia buď potvrdená správou školy na konci, že je pravá a jej majiteľ (pôvodca) je na nej podpísaný žiadateľ.

Do 25. júna 1930 všetky petície bezpodmienečne musia byť u mňa! To je posledný deň rozhodujúci o našom osude, a ihneď všetky dokumenty deputáciu odovzdané budú na patričnom mieste v parlamente.

Sám nastupujem 4. júla 1930 cvičenie vo zbrani v Prahe u leteckého pluku č. 4. a tak, dúfam, budem môcť pri tej príležitosti tejto úlohe na seba vzatej plne vyhovieť.

Len sa do práce, ihneď si obstarajte od kmen. telesa osvedčenie a spoločne s petícou mne zašlite! Dočkáme sa iste zdarilého výsledku!

Kto z Vás má záležitosť komplikovanú, vylíčte ju podrobne, menovite tí, ktorí nemajú započítanú válečnú službu.

S kolegiálnym a vojanským pozdravom som všetkým za vymoženie spravodlivej a demokratickej veci.

Vzor petície,

Michal Horvatovič, učiteľ št. ľud. školy
v Trnave, inšp. Trnava.

Vec: Petícia za započítanie
voj. prezenčnej služby.

Trnava, dňa 20. mája 1930.

Slávnemu
Národnému Shromaždeniu
v Prahe.

Podpísaný úctive žiadam započítanie doby konania vojanskej prezenčnej služby do postupu platového a penzie. Žiadosť svoju odôvodňujem tým, že som od 1. októbra 1926 do 31. marca 1928 vojanskú prezenčnú službu skutočne u leteckého pluku vykonával, jak svedčí priložené osvedčenie vojanského kmenového telesa (odpis mojej voj. knižky) a túto doteraz započítanú nemám.

Požiadavok tento pokladám za spravodlivý a demokratický, lebo doteraz vzhľadom na učiteľov-nevojakov, na výnos Ministerstva školstva a národnej osvety zo dňa 6. apríla 1929 číslo 35227/29—I. a na učiteľky, deje sa mi krivda, lebo je veľmi nespravodlivé a nedemokratické, že len pre vojanskú povinnosť občiansku, ukrátený som o dobu prezenčnej služby v postupe platovom, i dobe, počítajúcej sa do penzie. Splnenie, tohoto požiadavku je nutné i z toho dôvodu, že práve prevádzajúca sa resystemizácia obsadzovania definitívnych miest môže byť náležite iba vtedy prevedená, keď prezenčná služba učiteľom-vojakom bez rozdielu sa započíta, poneváč túto potrebujú, aby vyhoveli predpísaným podmienkam dobovým. Vojanská prezenčná služba nezapočítaná hatí učiteľa, hatí i úrady v resystemizácii. — A konečne započítanie vojanskej prezenčnej služby učiteľovi vojakovi dodalo by novej ambície v konaní svojej povinnosti v každom ohľade, či už na poli školskom, ľudovýchovnom a tiež i vojanskom.

Nezapočítanie doby vojanskej prezenčnej služby iba roztrpčuje a znechucuje postihnutých učiteľov-vojakov a preto v mene spravodlivosti a demokracie žiadam slávne Národné shromaždenie, aby sa usnieslo na tom, by všetkým učiteľom-vojakom bez rozdielu či je štátny, obecný a či cirkevný, či vojanskú pre-

zenčnú službu konal pred prvým januárom 1926, alebo po prvom januári 1926, jako i mne, priznaný bol právny nárok novým výnosom započítania vojanskej prezenčnej služby do postupu platového i penzie.

Prehľad kníh a časopisov

Slniečko. Šlabikár a prvá čítanka pre slovenské ľudové školy. Sostavili členovia čítankovej komisie Matice Slovenskej František Mojto (I. diel) a Jozef Cíger Hronský (II. diel). Obrázky kreslil prof. Vodrážka.

Čítanková seria matičná tohoto roku dovŕšená je čítankou pre najvyššie ročníky ľudových škôl a s ňou súčasne dostáva aj jakoby podklad v šlabikári, ktorý sme nazvali „Slniečkom". Preto Slniečkom, aby sme dali jaksi už samým menom na javo snahu, ktorá nás viedla pri spracovaní šlabikára, aby totižto tá preťažká veda, naučiť sa čítať a písať, bola maľučkým príjemnou, radostnou, usmievavou.

Najviac záleží pri počiatkoch čítania na I. časti šlabikára. Ako autor tejto časti Slniečka dovoľujem si poukázať na jej metodický postup.

V pedagogickej literatúre vedie sa práve spor o tom, ktoré metody čítania sú správné, či metody prvkov (metody syntetické) a či metody celkov (metody analytické). Najnovšie dr. Příhoda, Vrana, Konvička, na Slovensku Fraňo Musil razia cestu výhradne analytickej metode globálnej. Nie je mojím cieľom v týchto poznámkach rozoberať jednotlivé metody. Je isté, že i metody prvkov i metody celkov majú svoje svetlé stránky i svoje tiene. Nebolo by správné výhradne pridržiavať sa jedinej z týchto metôd len k vôli samej metode. Metoda je prostriedok, ktorým dôjdeme cieľa. Kto by tvrdil, že dochádzame k nemu vždy jedným a tým istým spôsobom? Keď sa zdá byť vhodnou synteza, používame syntezy, keď analýza, analýzy. Často oboch. V Slniečku sa obe tieto metody uplatňujú, často striedajú. Keď možno podať hotovú izolovanú hlásku, ako to vidíme pri samohláskach, ďalej pri spoluhláskach **m, v, c, s, ŕ, z, ľ,** nepoužívame prácnejšej analýzy. Metoda celkov síce zavrhujeme takéto „umelkárenie," ale o tom sa možno hádať. Celok (glób) je vec relatívna. Keď vidia deti na obrázku psa a somára, a čítajú pod obrázkom, že ako jeden na druhého volali: u-u, i-á, i-á, formálne čítajú síce rečové prvky, skutočne avšak celý zdramatizovaný dej, logický celok, glób. Ako vidno, i rečové prvky môžu byť glóbami, len na tom záleží, ako sa nimi stanú, či sa im dá smysel, dej, alebo ostanú abstrakciou bez smyslu, proti čomu sa pravdaže každý metodik musí postaviť. Globálnej metode ide o to, aby sa čítalo vždy niečo, čo má smysel, celok. Nám ide popri

Jediná slovenská továreň. Kostolné

organy a harmónia

odporúča svoje prvotriedne výrobky, prijíma opravy s 5 ročnou garanciou. Cenník a rozpočty zdarma zasiela

Julius Guna, továreň na organy a harmónia, Prešov

tom aj o to, aby sme podávali zpočiatku čo možno jednoduché celky. Ako vidno, metodu prvkov možno sblížiť s metodou celkov, o čo som sa v Slniečku usiloval. Kde niet hotového prvku (hlásky), dopracúvame sa k nemu analýzou (pri **n, l, b, p, h, j, d, t, k, g, č**). Či tak, či onak, ale vždy dbáme o to; **aby sme usnadnili rýchle vybavovanie zrakových a zvukových predstáv,** sprevádzali hlásku s jej znakom, čomu slúžia malé obrázky z deju hlavného obrázku pri každej litere, o čo sa dosiaľ len malá časť slovenských šlabikárov usiluje, i to z tých starších, novšie si tohoto momentu vôbec nevšímajú, na škodu samej veci.

Globálna metoda svojou ráznosťou priniesla ostatným metodám istej voľnosti. Kritikovi šlabikára dosiaľ nijako neušla „chyba", keď v cvičive niektorá hláska — dosiaľ neznáma — predbiehala. Dnes už v tejto veci nemusíme byť takými škrupulantmi. Je snahou našou, aby sme dieťa zabavili obsahom toho, čo číta. Preto sa stane tu i tam v Slniečku, — veľmi zriedka avšak — že niektorá hláska — dosiaľ neoboznámená — predbieha k vôli rozmanitejšiemu čítaniu. Tá sa „dočíta", dohádne, ako na pr. v počtoch z dvoch známych veličín určíme tretiu neznámu.

Mäkké spoluhlásky vystupujú (graficky) až po tvrdých, mäkkým slabikám (de-te-ne, di-ti-ni) usiloval som sa preto dľa možnosti dotiaľ vyhýbať. Ak sa kde-tu s takou predsa stretneme v Slniečku, nech je vysvetlené tým, čo bolo vyššie povedané.

Bolo dosiaľ zásadou, aby sa čítanie zatvorených slabík čo možno oddialilo. Uznávam ju za správnu. Avšak i táto zásada zavadzia vo voľnom pohybe, v sostavovaní rozmanitého čítania. — V Slniečku sa vyskytuje výnimečne prvá zatvorená slabika u pri prvej spoluhláske **n** na str. 10, on, a ďalej súslavnejšie od hlásky b (str. 14.). Vhodným usporiadaním nemôžu však tu robiť nezdolateľných ťažkostí, lebo je vždy dbané srovnávania s príslušným širším tvarom (ona, on, mala — mal, bola — bol, bila — bil), a čítaniu napomáha aj podmet príslušnej vety (mužský rod). Vôbec čítanie zatvorených slabík je v Slniečku pestované náležitým srovnávaním: na pr. str. 17.: lapá — lap, lapila — lapil, lapáme — lapme, str. 18.: von — ivan, str. 19.: maco — mac, muco — muc, cica — cic, ciny — cin, peci — pec; str. 19., cupy — cup, hopa — hop, atď., čoho si kritik akiste povšimne. Kritikom k vôli používam tu na českú čítanku sostavenú Příhodom-Vránom podľa globálnej metody (Deti), kde hneď na prvej strane, v prvom riadku stretáme sa s vetou: Aničko, **pojď** si hrát! Frantík si jde hrát. Slniečko sa varuje na počiatku takýchto smelých pokusov, ale po niekoľkých cvikoch s otvorenými slabikami pristupuje s náležitým metodickým srovnávaním k zatvoreným slabikám.

V akom poradí nastupujú v Slniečku jednotlivé hlásky? Slniečko je sostavené na zásade, že s čítaním paralelne sa vyučuje aj písmu. Keby išlo len o čítanie, rozhodovaly by pre poradie hlások výlučne momenty fonetické. Keby išlo zase len o písmo, rozhodovala by genezis písaných tvarov. Keď ide avšak o oboje razom, k tomu o tretí moment, skoro najzávažnejší, aby sa niečo čítalo, tieto ohľady treba slúčiť a musia ony jeden s druhým pristúpiť na kompromis. Pri tom však predsa dbá Slniečko toho, aby písmo nestavalo žiačka pred nemožnosti. Bez samohlások nemožno čítať. Keď teda po **i** a **u** nasleduje hneď písané **a** a **o**, to je prirodzeným dôsledkom vyššie spomenutého hlavného zreteľa, ač uznávam, že v **písme** sú aj ľahšie tvary pre počiatočného písara. Ťažkostiam vyhne tu praktický učiteľ s prípravnými cvikmi písomnými. Usiloval som sa vždy o srovnávanie i čo do genezy písma i čo do fonetiky. Tak poukazujem na srovnávanie písaných tvarov n—m, e—l—b, b—v, o—c, a—d, y—j—p, r—z; na srovnávanie podľa fonetických zreteľov: **b—p, d—t, c—s, z—s, k—g, č—š, c—dz, č—dž.** Čo sa týka písma, graficky ťažšie tvary **z, k, f** sú umiestnené ku koncu.

Náležitú pozornosť som venoval aj srovnávaniu mäkkých spoluhlások s tvrdými, ako aj mäkkých slabík **(de—te—ne, di—ti—ni)** s tvrdými **(dé—té—né, dy—ty—ny)**, ako aj tvarom **de—die, ne—nie,**

Keby som chcel metodu Slniečka pomenovať termínom, akými bývajú označované metody prvopočiatočného čítania, musel by som ju nazvať eklektickou: vyberá z iných metód to čo sa v nich osvedčilo, dokázalo. Každá metóda pokuľháva na čosi, a každá má v sebe niečo výhodného. Prečo byť tedy nekompromisným metodikom puristom? Prečo nevyužiť výhod rôznych metód? Prečo ustrnúť vonkoncom na jednej, keď je docela dobre možné ich slučovať. Starí kolegovia hovorievali: „Najlepšia metoda je žiadna metoda. Metódou je učiteľ — a koľko učiteľov, toľko metód.“ Keď aj nemožno doslovne brať takéto výroky, lebo jakási stavba, prevedená podľa určitých princípov, musí zračiť z diela, — predsa je v nej mnoho pravdy. Konečne sám šlabikár nemá byť metodickou príručkou pre učiteľa, ale prvou čítankou pre žiaka, a to, nakoľko toho bez metodických „salto mortale“ možno docieliť, čítaním zaujímavým. Dosiaľ prevládala v šlabikároch stránka formálna, dnes sa usilujeme zvýšiť stránku vecnú. Preto v Slniečku od samého počiatku dieťa číta deje. Tak hneď na prvej stránke sa užíva spojky i pri čítaní obrázkov (pes uteká i zajac uteká, mačka uteká i myš uteká, pes jie i kočka jie, — dejú sú zobrazené na dvoch obrázkoch, spojka i medzi nimi vysádzaná). Pri samohláskach na pr. veselý obrázok: pes šteká na somára, somár í-ka na psa: sadzba pod obrázkom u—u, i—á. Ako sa rozširuje abeceda, prirodzene pribúda aj na obsahu, pri čom je dostatočne dbané i potrebnej stránky formálnej, srovnávania podľa zreteľov fonatických i grafických.

V odborných časopisoch bol viackrát vyslovený samozrejmý požiadavok, aby sa šlabikár zakladal na detskom slovníku. Toto bol veľmi dôležitý zreteľ pri sostavení „Slniečka“, uplatňovaný a uskutočňovaný so strany na stranu.

K šlabikáru vydajú autori v prázdninách i praktický návod, ako možno pri Slniečku užiť rôznych metód, výklad obrázkov, metodicky spracované vyučovacie jednotky.

Podľa úradného cenzora „ilustrácie sú cennou ozdobou Slniečka a dodávajú mu istých predností proti doterajším šlabikárom slovenským“, — — „obrázky sú správne volené z hľadiska pedagogického a majú aj svoju cenu po stránke umeleckej. Hlavnou ich prednosťou je to, že tu maliar dobre poznal, čo v prvom rade z pestrého nášho života zaujíma detskú dušu.“

Nádejeme sa, že k slušnému radu slovenských šlabikárov prispeli autori novým, po ktorom siahne učiteľ i žiak s radosťou. **F. M.**

Pavel Macháček: Hlavnopatronátske práva v dejinách uhorských. (Historicko právna úvaha.) Spolok Sv. Vojtecha 1930. strán 210, cena 50 Kčs.

Macháček je v novinárskom svete známou osobnosťou. Poznáme ho ako zručného redaktora denníka „Slováka“. Jeho aktuálne dielo nás však skutočne prekvapilo svojou obratnosťou v argumentácii a správnym výberom mnohého historického materiálu. Látkou prináša novum do slovenskej dejepisnej literatúry. Vyšiel na základe štúdia najlepších maďarských historikov. (Fraknói, Karácsonyi, Pauler, Katona, Tomcsányi atď.) Z našich Sasinka, Palackého, Pekára, Chaloupeckého a Račka.

Cirkev a štát sú dva rovnoprávni faktori, ktorí majú pôsobiť v harmonii. Oba majú mať temer vo všetkých odvetviach spoločné ciele a majú sa dopĺňovať. Ale ako nám autor dôkladne vysvetľuje na základe dejepisného nástinu ich pomer bol nie vždy ten najideálnejší, ba stal sa jednou z najpálčivejších otázok v našej historii a zo zkúsenosti vieme, že ako je tomu aj dnes.

Nepopierateľný fakt je, že panovníci jednotlivých štátov svojou autoritou prejavili sa ako najagilnejší činitelia pri rozširovaní kresťanstva. Do popredia vystupuje mohutná osobnosť Konštantína a Karola Veľkého, Sv. Václava atď.

V Uhorsku najvynikajúcejším mužom svojej doby je Sv. Štefan. Má nesčíselné zásluhy, ako apoštol a vynikajúci štátnik. Jeho obratnosti nasvedčuje už i tá okolnosť, že rýchly obrat z pohanstva previedol bez akýchkoľvek porúch v štáte, čo je takmer jedinečným zjavom historie. Trebárs Slováci

požívali svetlo kresťanského učenia už temer 2 storočia, započaté Pribinom (prvý chrám v Nitre 830. roku vystavený) a dovŕšené dielom svätých bratov Cyrilom a Metodom.

Prví kresťanskí panovníci obdarili cirkev a jej predstaviteľov privilegiami a veľkými majetkami. Na základe toho i Sv. Stolica išla im v ústretie. Tak Vojvodca Štefan ako odmenu za veľké služby cirkvi preukázané dostal korunu a kráľovský titul pre neho a jeho následovníkov. Veľmi mnoho nedorozumení zapríčinila t. zv. „sylvestrovská bulla", v ktorej pápež Sylvester II. menuje Štefana legátom. Historikmi maďarskými bola však vyhlásená za falsifikát zo XVII. storočia. V nej vlastne štátnici shliadavali počiatok patrotnátskeho práva kráľov uhorských.

Pomer štátu k cirkvi čoskoro sa zmenil. Cirkev v panovníkoch musela shliadať bezdôvodných ukracovateľov svojich práv a to nielen v Uhorsku, ale temer vo všetkých okolitých štátoch. Vládcovia vo svojej neobmedzenej panovačnosti začali sa miešať i do vnútorného sriadenia cirkvi. Markantným príkladom je nemecký cisár Henrik IV., ktorý bojom o investitúru (1076—1122) priviedol cirkev do kritického postavenia. Spornou otázkou, ktorá sa až veľmi často v dejinách opakovala, bolo obsadzovanie biskupských stolcov. O túto vymoženosť sa domáhali panovníci stále, trebárs sv. Stolica si toto právo vyhraďovala sama pre seba. Keď sa im to nepodarilo, svojvoľne svojho človeka ustanovili cirkevným hodnostárom sami. Tu je vlastne jedna z najhlavnejších príčin krízy náboženského života vôbec, ktorá sa postupom času stupňovala. Cirkevnými vysokými hodnostármi sa stali ľudia svojmu úradu nepovolaní a v mnohom prípade ešte i nedospeli. Z tohoto nedostatku plynie i simonia, na ktorú veľmi radi poukazujú protikatolícky naladení ľudia Trebárs mala sv. Stolica i tie najlepšie úmysle odstrániť nedostatky, pre nevhodné pomery uskutočniť ich nemohla.

Po osudnej bitke pri Moháči roku 1526 nastala pre Uhorsko veľmi smutná doba. Značí ona pokles na všetkých odvetviach národného života.

Turecký svet od juhu návalom postupoval. Samozrejme, že všetko za sebou plienil. K tomu pristupuje i silný rozvoj reformácie, mnohé odboje proti panovníkovi. Turecký baša samozrejme že nové hnutie náboženské a povstania napomáhal, lebo preňho značily soslabenia moci svojich odporcov. Na poli cirkevnom vystrájaly sa orgie. Veď zemepáni dľa zásady „cuius regio, eius religio" prinútili svojich poddaných stať sa stúpencami nového náboženstva. Tak vidíme razom celé kraje evanjelické. Príkladom nám môže slúžiť Orava, kde Thurzovci páni oravského hradu i cez najväčší odpor ľudu prinútili ho veľkými persekúciami k vyznávaniu nového náboženstva.

Také časy však majú vždy veľkých mužov. Keď už bol katolicizmus temer na smrť odsúdený, vystupuje na pole historie geniálny duch doby Peter Pázmány. Svojim rečníckym nadaním, diplomatickými vedomosťami a ako vynikajúca cirkevná autorita zabránil ďalšiemu úpadku.

Čo sa týka Františka Thurza, ktorého i autor považuje za nitrianskeho biskupa, je historicky dokázané, že ním nebol.*)

XVIII. storočie je v znamení nového hnutia ideového v Europe. Do Rakúskej monarchie začína zaväňať už v dobe Marie Terezie. Bola síce dobrou katolíčkou, ale už žije v duchu doby. Najväčším propagátorom jeho v monarchii bol kancelár gróf Kaunitz, ktorý hlavne na cisára Jozefa II. mal veľký vliv. Hlavnými cieľmi oboch panovníkov a hlavne Jozefa II. bolo utvoriť rečove, politicky a kultúrne jednotnú ríšu. (Gesammtmonarchie.) Osvietenstvo vo svojich voľných názoroch začalo podkopávať systém sriadenia cirkvi a postavilo sa verejne proti nej, preto i v Rakúsku nastal otvorený boj so sv. Stolicou. Pod svoj upevnený absolutizmus usilovali sa ju podriadiť za každú cenu. Výplodom doby je i toleračný patent vydaný Jozefom II. roku 1781.

Nasledujúci panovníci boli na svojich zásadách oproti Sv. Stolici ustúpčivejší, ale otázka vlivu moci svetskej do zloženia cirkvi bola vždy ešte veľmi často pretriasaná.

Po svetovej vojne tak v Maďarsku ako i u nás opätovne sa nadhodila otázka: či hlavnopatronátne právo na maďarský a u nás na čsl. štát, rešpektíve na dotyčné vlády. (Str. 188.) Ešte sa pamätáme koľko novinárskych i vedeckých polemik sa previedlo o tomto témate. Preto autor urobil významný krok spomínaným dielom, lebo ono je dôležitým príspevkom k riešeniu mnohých aktualít vzniklých spoločným stykom nášho štátu československého ako nástupnického so Sv. Stolicou.

Ako okolnosti svojho tématu líči politické a kultúrne pomery jednotlivých dôb, preto je dôležitým dielom nielen pre kňaza a právnika, ale pre inteligenta vôbec.

Čo by sme mohli vytýkať, je príliš vysoká cena (50 Kčs), čo snáď sa dá omlúviť malým nákladom.

*) Aleš Thurzo, jeho strýc bol županom nitrianským a zneužíval i biskupstvo, lebo s biskupstvom i stolica nitrianska spojená bola. Po jeho smrti Fraňo podáva 12. mája r. 1543 prosbu na kráľa, aby Nitru jemu odovzdal a 15. mája toho istého roku zase miestodržiteľská rada navrhuje kráľovi, aby biskupstvo Fraňovi Thurzovi, mladíkovi nie celkom neschopnému sveril. Fraňo to aj obsiahol, avšak nebol ani za kňaza posvätený. Ale r. 1550, art. XVII., zákonne ustanovené bolo, aby biskupské majetky patričným cirkvám boly prinavrátené a tak bola i Nitra Fraňovi odňatá a keď sa županom oravským stal, prešiel ku protestantizmu. (Pútnik svätovojtešský na rok 1917 str. 93.) Historik oravského hradu a kraja Ing. A. Kavuljak ho vo svojom diele uvádza ako správcu nitrianskeho biskupstva. **Ján Mešťančík** (Veľké Šúrovce)

M. Th. M. Pani Heléne. Vydala Matica Slovenská ako 11. sväzok Knižnice Slovenských Pohľadov. 1930. Strán 110, cena Kčs 12.—.

Autora tejto nenáročnej ale vzácnej knihy poznať nielen z iniciálok autorových, ale i z obsahu. Je v nej svet známeho maliara Milana Th. Mitrovského, svet klasickej krásy, metafyzickej, večnej, za akou hľadieval v inšpirácii básnik antického sveta, človek renaissance, svätý František z Assisi, za akou vystiera ruky autor v tejto adovácii.

Pri vysokých pomysloch autorových kúzlom jeho knihy je jej ľudská opravdovosť. Čitateľ pozná, že autor píše len vtedy, keď myšlienka a cit sa ne sa mu takým naliehavým, že sa musí poddať, musí ho vysloviť. I rozozná sa v každej črte bezpečne jadro, z ktorého ona nevyhnutne vyrástla. Býva to nejaký zjav večnej krásy, vylúpnutý z čiernej zeme, najdený na rohu ulice, zacítený v nepatrnom momente časov zapadlých, ktorý potom spať nedá a hľadá svoje „Slovo".

Práve preto, že autor má čo povedať, hovorí so zvláštnou prostotou, bez afektácie, akoby sa zdôveroval najintímnejšiemu priateľovi, ale hovorí vždy delikátne, lebo nepochybne tak by hovoril i s ním.

Neveľká knižočka Mitrovského, ním samým graficky vystrojená, je z tých nemnohých kníh beletrie, o ktorých cítiš, že sa čítať budú i v budúcich pokoleniach. To pre jej ľudskú opravdovosť a prostotu.

E. M. Remarque: „Na západe nič nového". Dlho očakávané slovenské vydanie tejto svetochýrnej knihy konečne vyšlo nákladom Melantricha v Bratislave v peknej úprave a v rýdzom preklade prof. Dra Jozefa Hudca. Strán 232. Cena brožovane Kčs 22.—, v plátne viazané Kčs 32.—.

Vojenných románov vyšlo v Nemecku aj inde veľký počet. Vo Francúzsku vyšla ešte počas vojny pozoruhodná kniha: „O h e ň" od Barbussa, ktorá pre svoju rozhodnú protivojennú tendenciu vyvolala veľký rozruch. Literárne nesporne vysoko hodnotené toto dielo nedosiahlo zaslúženého rozšírenia jednak pre nepriaznivé okolnosti za vojny a tiež pre svoje strannícke zafarbenie.

Desať rokov po skončení vojny začal uverejňovať neznámy vtedy redaktor v istom nemeckom časopise svoje vojenné spomienky, ktoré vyvolaly neočakávaný záujem. Keď tieto rozpomienky na vojnu vyšly aj knižne, ukázalo sa, že je to kniha, aká sa vyskytne len raz za sto rokov a kniha stala sa najúspešnejšou medzi všetkými vojennými románmi.

Obecenstvo kupovalo knihu bez núkania, najlepšie noviny, najvynikajúcejší kultúrni a politickí pracovníci vyslovili sa o nej s nadšením, autor stal sa cez noc slávnym a Remarquova kniha: „Na západe nič nového“ stala sa udalosťou knižného trhu. Za niekoľko týždňov po vydaní predalo sa predtým nebývalý počet 600.000 výtiskov. Ďalšie státisíce nasledovaly prekvapujúcou rýchlosťou a rad-radom vyšly preklady v ostatných svetových rečiach, potom prišly vydania v exotických a orientálnych rečiach a dnes je kniha jednou z najčítanejších, najrozšírenejších na celom svete. Vydaná bola dosiaľ v 28 rečiach a v náklade 2,650.000 výtiskov. Podobného „lavinového“ úspechu svet nepamätá.

Slovenský preklad Dra Jozefa Hudca je veľmi zdarilý. Zachováva pôvodný ráz originálu a činí túto knihu pre slovenských čitateľov ešte životnejšou, ešte bližšou a milšou.

Remarquov román: „Na západe nič nového“ je vlastne ani nie román. Je to prostý a pravdivý, uchvacujúci a dojímavý príbeh z vojny jednoho z jednoduchých vojakov.

Remarquova kniha „Na západe nič nového“ zasluhuje, aby bola uložená do každej — i tej najmenšej — knižnice na pamiatku a pre výstrahu budúcim pokoleniam. Je to pomník padlých hrdinov, obetí svetovej vojny, ktorí sa nám prihovárajú z tejto knihy.

Nezabúdajme, čo vytrpeli naši vojaci vo svetovej vojne. Remarquova kniha nás k tomu mocne nabáda.

Jozef Úlehla: Početnice pro občanské školy. Stupeň I. Št. nakl. 6.20 Kčs.

Antonín Macht: Čs. čítanka pre vyššie triedy maďarských stredných škôl. Diel I. Pre V—VI. tr. Št. nakl. 32 Kčs.

Anděla Příhodová: Milé chvilky. Pro nejmladší čtenáře. Št. nakl. 5 Kčs.

V. Valenta-Alfa: U bajkalských jaskov. Poslovenčil J. Tvrdoň. 2. sv. knižnice Paprsleky. Št. nakl. 4.80 Kčs, viaz. 6.30 Kčs.

Jakub Wassermann: Zwei Erzählungen. Št. nakl. 10.50 Kčs.

Dezső Szabó: Pomoc. Román. Dva sväzky. Z maďarčiny do češtiny preložila Alžbeta Göllnerová a Jarmila Zigmundová. Družstevní práce. Praha XII., Slezská 13. Kčs 22.—.

Schematizmus učiteľstva národných škôl na Slovensku podľa stavu 20. XI. 1929. Vydal referát min. šk. Kčs 24.—.

Václav Příhoda: Globální metoda v praxi. Sborník zpráv v experimentech v elementární výuce čtení. Št. nakl. Kčs 9.—.

Jursa-Sulík: Vzkříšení. Čítanka pro mešťanské školy. I. Št. nakl. Kčs 15.50.

Franz John: Karlsbad u St. Joachimsthal. Št. nakl. Kčs 7.—.

St. Petenko-V. Vološin: Počatkova nauka (prvouka v ruskom jazyku). Št. nakl. Kčs 20.—.

V. Hodek: Ukážky kreslenia na ľudových školách. Št. nakl. Kčs 10.—.

Georg Bernard Shaw: Průvodce inteligentní ženy po socialismu a kapitalizmu. Z angličtiny preložil Vladimír Procházka. Družstevní práce. 508 str.

Tolstoj: Anna Kareniva (v slovenčine). Sv. 7—9. Melantrich. Bratislava. Cena sväzku Kčs 2.—.

Jar. Prokeš: Obrázkové dejiny naší samostatnosti. Soš. 28—33. Česká grafická únia, Praha. Cena sošitu Kčs 4.—.

Širym světem. Soš. 9. Řídí dr. St. Nikolau. Česká graf. Únia.

Tvořivá škola. Č. 7—8. Promberger, Olomouc.

J. B. Foerster: Oblačný pták. Čtyři smíšené sbory. Partitura. Mojmír Urbánek Praha.

Vránova stupnica na meranie schopnosti porozumenia prečítaných viet je text, ktorým sa môže vyzkúšať jakosť čítania detí 3—9. šk. roku. Je to rad článočkov, sostavených stupňovite čo do obťažnosti porozumenia. Za každým článkom je niekoľko otázok, na ktoré môže správne odpovedať len ten žiak, ktorý čítanému článku porozumel. Na text sa povolí žiakom 30 minút. Slabí čitatelia zodpovedia za ten čas menej otázok ako čitatelia dobrí.

jebo musia čítať pomalšie alebo čítajú článok i viackrát. Podľa počtu správne zodpovedaných otázok sa vypočíta, či je žiak na úrovni svojej triedy a svojho veku alebo či je nad úrovňou alebo pod ňou. K textu je vydaný podrobný návod, jako sa výpočty konajú. Bolo k tomu použito zkúšobného materiálu amerického (podľa Thorndika a Mc Calla), keďže tak rozsiahlych výskumov českých dosiaľ nemáme. Autor sa domnieva, že hojným použitím jeho stupnice bude možno získať aj dôkazný materiál český poťažne slovenský. Vránovu stupnicu doporučujeme každému, kto si chce zistiť a overiť úroveň čítania svojich žiakov. Menovite poslúži k výskumu detí pri priechode zo školy obecnej na školu meštiansku alebo strednú. A veríme, že prispeje aj k intenzivnejšej výučbe v čítaní logickom. Cena 40 h za kus (8 str.) je primeraná. Návod k použití stojí 1 Kčs.

Rôzne zprávy

Pokrokové učiteľstvo u pána prezidenta republiky. 8. apríla prijal p. prezident 20 zástupcov Federácie uč. nár. škôl (FUNŠ) pod vedením posl. Vojtu Beneša, ktorý v úvodnej reči hlásal dorozumenie medzi všetkými národmi republiky a poukázal na rozdiel v povolaní inteligencie pred prevratom a teraz. Pán prezident nadviazal na slová posl. Beneša, že inteligencia nebude mať nikdy za sebou masy ľudu. Ale ducha musí mať, doložil p. prezident. Naša republika je medzinárodnosť v malom a preto treba sa usilovať o dorozumenie. Riaď. mešť. šk. Kapinaj (Bánovce) za Sv. slov. uč, hovoril o tolerancii náboženskej sociálnej a národnostnej. Pán prezident súhlasil úplne. Riaď. Ján Chromík za poľské učiteľstvo prehlásil, že sa budú usilovať o toleranciu národnostnú, proti šovinizmu. V tom istom smysle hovoril uč. Jul. Farkaš za pokrokové maď. učiteľstvo zdôrazniac, vieru v ducha, bez čoho by bolo vyučovanie bezduchým didaktickým mechanizmom, dresúrou, školským intelektualizmom. Pán prezident odpovedal maďarsky: Verím s Vami, že škola sa nesmie stať ústavom mechanickej dresúry. Správne vyučovanie a vychovávanie sa podarí vzdelanému učiteľovi, ak bude mať deti rád a deti sa najviac naučia od učiteľa, ktorého majú rady. F. Rohu, preds. Deutscher Lehrerbundu hovoril o výchove pre spoločenstvo. Národné spoločenstvo môže vzniknúť len na pôde domova a národnosti, z citov lásky k domovu vyrastie porozumenie voči národom iným. Veľkosť a krása, pravda a dobro neznajú národných hraníc. Naša národná škola simultánná, interkonfejsijná je vraj najvhodnejšiu pôdou pre výchovu k spoločenskému smýšľaniu, k pravej ľudskosti. P. prezident odpovedal po nemecky: Pre školu nie sú rozhodnými predpisy, ale duch, ktorý sa v učiteľovi vytvorí. Učiteľ má naplniť láskou detskú dušu, potom všetko ide snadno. Súhlasím s Vaším názorom simultánnej škole. Komenský povedal: Škola je štát v malom. Láska k pôde, k vlasti k vlastnému národu je samozrejmou vecou, prameňom nadšenia k mohutným dobrým činom. Za podk. ruské učiteľstvo hovorila M. Lánska za zvýšenie civilizačnej úrovne Podk. Rusi, s čím p. prezident vyslovil súhlas, potom sa vraj politické programy budú riešiť snadno. Miroslav Hrejsa, starosta ZUS v Čechách shrnul reči predrečníkov: Budeme ctiť mieru a práce, tolerancie a civilizácie. Učiteľstvo volá po reforme a organizácii školstva. To je program 40.000 učiteľov. Pán prezident odpovedal: To je opravdu armáda, ak bude každý jej člen pracovať, všetko sa podarí o čom sa tu hovorilo.

„Brat" Švec odhaľuje. Národná Škola Slovenská si v každom čísle pochutnáva na odhalení rotermeristu Františka Mojtu Michalom Švecom, ktorý v 11. č. N. Š. S. napísal, že

„Mojto nijak nechcel dopustiť, aby sa spolok (ZUS) verejne osvedčil proti Rothermereovi" — „keď sa v Lučenci pri zavretých dverách rozhodovalo o tom, či má ZUS protestovať proti Rothermereovi" — „keď sa v Lučenci Mojtu zostalo predsedníctvo osamotené." „To je vec súkromného rázu, do nej nás učiteľov nič" — dôvodili. Len rázny výstup Hanckov vynútil vynesenie rezolúcie." Toto „zdrcujúce odhalenie" uložil pán Švec v N. Š. S. po dvoch rokoch. Aké pohnútky ho k tomu viedly, o tom by sme mohli napísať celé číslo Slov. Učiteľa. Naším čitateľom sú ony dobre známe, ako aj všetky udalosti, ktoré sa okolo osoby bývalého spolupredsedu ZUS-u odohraly. Priamym podnetom k zahájeniu paľby na mňa bol jeden neuverejnený článok M. Šveca, ktorý podľa môjho úsudku a aj podľa úsudku celého valného shromaždenia delegátov ZUS-u, ktorým bol na moje ospravedlnenie prečítaný, — pod mierou nášho časopisu neobstál. Príčiny a ciele ďalšie boly však iné, a keďže sa tieto ciele Švecovi nezdarily, vyrukoval s veľkým kanónom, ktorý musí istotne a smrteľne trafiť: Mojto je rothermerista. Známa prax z iných prípadov.

Prehlasujem: O návrhu na protest proti Rothermereovi v Lučenci nerozhodovalo sa pri zatvorených dverách, ale pri dverách doslovne dokorán otvorených za prítomnosti i viacerých nečlenov výkonného výboru, kde som jednoducho a krátko prejavil svoj názor o návrhu na protest, ktorý som považoval a podnes považujem za zbytočný, avšak som nijako neprekážal, aby sa neuplatnil názor iných členov výboru, alebo aby obrvlastenec Švec trebárs do zachripnutia neprotestoval bez môjho najmenšieho odporu alebo úsmevu.

Keď považuje N. Š. S. „zdrcujúce odhalenie" za také senzačné a za dôkaz mojej nevernosti k republike, keď bol protest k dôkazu vernosti republike nutným a názor o jeho zbytočnosti nevlasteneckým, nech nám sdelí Nár. šk. Slovenská, pri ktorej našiel pán Švec útulok, že kedy protestoval Sväz Slov. Učiteľstva proti Rothermereovi, a jako sa o to redakcia N. Š. S. pričinila? Kedy, kde a ktorá agrárna veličina protestovala, ku ktorým pán Švec odvtedy vlastenecky presedlal? Kedy a čím protestovaly všetky ostatné pokrokárske učiteľské organizácie?

Inak nech sú varovčíci mojej vlasteneckosti uspokojení, naprotestoval som sa proti Rothermereovi toľko, až mi to z krku trčalo. Bolo by so mnou zle, keby som potreboval a prijímal vysvedčenie o vlasteneckosti od Šveca a Nár. Školy Slovenskej. Vo vlastenčení nebudem s nimi závodiť.

Frant. Mojto.

„Umělecké Sdružení Učitelů" usporiada maliarsky prázdninový zájazd do Českého Krumlova vo dňoch od 1. júla do 31. júla 1930. za účelom kreslenia a maľovania v prírode. Kurz riadi prof. Jar. Kutman, akad. maliar a architekt. Zahájenie kurzu je dňa 1. júla 1930 v Českom Krumlove, ktorého sa môžu zúčastniť jak začiatočníci, tak i pokročilí. **Pracovný program:** celodenné kreslenie a maľovanie krajín a architektúr. Za nepriaznivého počasia kreslia a maľujú sa v škole figury, draperie, zátišia atď. **Prednášky:** so sveteľnými obrazy, lineárna perspektíva, nauka o farbách. Základy maľovania akvarelom, olejom a pastelom. V nedeľu, alebo sviatky konajú sa výlety (spojené s kreslením a maľovaním do okolia) na Kleť, Kugelweit, do Zlatej Koruny, Vyššieho Brodu, na Plešné jazero, Třistoličník, Dívčí kámen, Vraný. Prehliadka najväčšej juhočeskej papierne „Spiro" atď. O pracovnom programe môžu sa jednotlivci dohodnúť podľa priania na mieste s prof. Kutmanom. **Potreby:** Pre maľovanie nútno vziať sebou farby (akvarelové, olejové, pastelové), mäkké tužky, perá a tuš. Tým ktorí farieb ešte nemajú doporučuje sa, aby tieto zakúpily až na mieste po informáciach. **Ubytovanie bezplatné** v školných budovách (nútno vziať sebou prikrývku a prípadne menšiu podušku). Možno bývať i v priváte 6—10 Kčs. V hoteli 7—10 Kčs a 10% pokojské. Stravovanie spoločné alebo súkromné. Obedy 6—7 Kčs, raňajky: biela káva a 2 rohlíky Kčs 2.30. Inak je v mieste k dostaniu hojnosť ľavného mlieka a masla. Koncom kurzu usporiadaná bude výstava prác frekventantov. **Režijný príspevok za celý kurz 200.— Kčs** za pol kurzu 100.—

Kčs. Predplatitelia „Cesty k umění“ majú nárok na 25% sľavu a **členovia umeleckého združenia učiteľov na 50 % sľavu.** Kto si praje aby bolo s ním určite počítané, nech zašle prihlášku so zálohou 50 Kčs na redakciu „Cesty k umění“ (prof. Jar. Kutman) Praha. Vinohrady, Řipská 9. s poznámkou „Prázdninový maliarsky kurz v Krumlove“ najpozdejšie do 25. júna t. r.

Škola usporiada ďalej **maliarsky študijný zájazd do Itálie,** od 3. do 25. augusta. Výlohy činia asi 2300 Kčs. Ide sa na spoločný pas. Program: Rím, Florencia, Benátky, návštevy galérií a významných pamiatok staviteľských. P. T. interesantom bude pozdejšie zaslaný podrobný program.

Mojto Prahu ešte nepozná, píše Národ. Škola Slovenská, referujúc o mojej intervencii u min.radu Pavlíka v min. financií o slovenskej výhode, že som sa vraj obrátil na zlú adresu, lebo vraj referentom o nej je min. rada dr. Braun a dr Řezníček. Nár. Škola Slovenská však patrne nič nevie o tom, že sekčným šéfom odboru min. fin., ktorý o veci rozhoduje, je pán min. rada Pavlík. Ale má redakcia N. Š. S. strachu, že sa vec snáď pohne i pričinením naším! Môžem ubezpečiť, Nár. Školu Slovenskú, že keby som chcel o každom mojom zákroku v ministerstve referovať či v individuelných či v zásadných prípadoch všeobecných týkajúcich sa učiteľstva a školy, mohol by som „si“ vždycky niečo napísať. Patenty a sláva patria však len Národnej Škole Slovenskej.

Krásné dvojmanuálové pedálové harmonium na predaj. V I. manuáli jedna hra 8‘ a jedna 4‘, v II. manuáli jedna hra 8‘, pedál 16‘, k I. manuálu 5 registrov, k druhému 3 registre, automatickému pedálu 1 (forte), manuálkopula. Systém americký. Hlas ušľachtilý organový. Skryňa massivná, impozantná, bledohnedá orechová. Je ozdobou i najmodernejšie zariadeného salónu. Hodí sa nielen k domácej zábave, k cvičeniu v dvojmanuálovej hre (tric), ale aj do kaplnky. Bližšie informácie dá staviteľ organov A. Važanský v Nitre.

Nové normálné osnovy. V 5. čísle Věstníka uverejňuje min. školstva Normálné učebně osnovy pre školy obecné (ľudové). Je to obsažné dielo na 120 str. V úvodných ustanoveniach sú všeobecné poznámky a zvláštné poznámky k jednotlivým predmetom, zatým poznámky k osnovám pre menejtriedne školy, rozdelenie šk. rokov do tried a oddelení, napokon najrozsiahlejšia časť: osnovy jednotlivých predmetov. Výnos min. šk., ktorým sa uvádzajú osnovy nariaďuje tieto osnovy na roky 1930-31, 31-32 a 32-33. Podľa nich spracujú miestne porady učiteľské podrobné osnovy za vedenia šk. inšpektora, ktorý má dbať jednoty. Učebnice dosiaľ vydané môžu sa užívať aj naďalej, ale učiteľ má dbať zmien v normálnych osnovách. Vydanie tejto osnovy nemôže byť dôvodom k zavedeniu nových učebníc, ak neboly užívané na škole aspoň 5 rokov. Doporučuje sa čím hojnejšie užívanie učebníc.

Slovo na čase. Zprávy kat. šk. rady uverejňujú pokyny Sv. Stolice o slušnom odeve žiačok. Rodičia majú dbať o stydlivosť svojich detí, zdržovať dcéry od verejných telocvičných závodov, ak by boly nútené sa ich zúčastniť, aby sa objavily v rúchu slušnom, učiteľky majú tiež dbať o slušný odev. Ženy a dievčence neslušne oblečené nemajú byť pripustené ku sviatostiam.

Ústredná školská kancelária kat. šk. rady. Zprávy kat. šk. rady uverejňujú zprávu, že bisk. sbor sriadil v Bratilave (Svojradov) ústrednú školskú kanceláriu, ktorej úlohou bude v dnešných spletilých právnych pomeroch katolíckych škôl poslúžiť hlavne radou školským stoliciam, má preskúmať učebnice po stránke náboženskej i pedagogickej, hájiť katolícke školy, usilovať sa o zmenu zákonov kat. školám nepriaznivých, styk s kat. spolkami, s úradmi atď. Riaditeľom kancelárie je dr. Ján Ferienčik, referentom Gejza Szücsi, právnym radcom dr. Vojtech Kováč.

Prvý krok k jednotnej strednej škole nižšieho stupňa. Věstník min. šk. č. 5. uverejňuje výnos min. šk. o prestupe žiakov z meštianskej školy na strednú, podľa ktorého žiaci prestupujúci veľmi dobre kvalifikovaní složia prijímaciu zkúšku len z diferenčných predmetov.

Prijímanie chovancov do Učiteľského domova v Prešove prijímajú ského Domova v Prešove prijímajú sa chovanci na byt a stravu i v škol. roku 1930/31 za ročný v 10 mesiacoch splatný poplatok za byt a stravu 2000 2700 Kčs. Žiadosti o prijatie do Učiteľského domova zaslať na správu Učiteľského domova v Prešove (Franciscyho ulica č. 10.) do 30-ho júna r. 1930. V žiadosti nutno uviesť, že žiak aký úspech prejavuje v škole, ktorý ústav a ktorú triedu bude navštevovať.

V Prešove, dňa 20. mája 1930.

Správa Učiteľského domova.

Zápis do stredoškolského internátu Rádu sv. Františka v Malackách. (Pri **rádovom verejnom gymnáziu**). V Malackách pri Bratislave je sriadený stredoškolský vychovateľský ústav (internát) do ktorého prefektúra vo dňoch 1.—10. júla 1930 prijíma žiakov.

Do internátu pripúšťa sa len určitý počet žiakov do I. triedy miestneho verejného gymnázia zapísaných, ktorí sú telesne i duševne zdraví, pochádzajú z dobropovestnej rodiny, a predošlé školy absolvovali s dobrým úspechom.

Žiakom treba sa v internáte vždy a vo všetkom riadiť disciplínou tohože stredoškolského vychovateľského ústavu, bo ináče by prefektúra nemohla vychovávať v intenciách rodičov a ústavu.

Žiaci do internátu prijatí ustavia sa pred počiatkom školského roku po úprave prefektúry, prinesú si so sebou slušnú výbavu šiat a platia stejný mesačný poplatok, t. j. 400 Kčs. (Strava, byt, svetlo, otop a zaopatrenie, dozor a výchova). Internát poskytuje možnosť výcviku v hudbe a v rečiach moderných.

Podrobnejšie informácie na žiadosť sdelí prefektúra internátu — až po zápise do gymnázia.

Prefektúra stredoškolského internátu Rádu sv. Frant. v Malackách.

Zápis a prijímacie zkúšky do Súkromného gymnázia Rádu sv. Františka s právom verejnosti v Malackách. Zápis a prijímacie zkúšky do gymnázia Rádu Sv. Františka v Malackách konajú sa o 8. hodine dňa 28. a 30. júna 1930 v novej budove tohože ústavu.

Zápis a prijímacie zkúšky do I. (prvej triedy) budú sa diať spôsobom aký je (podľa výnosu M. Š. O. zo 10. IV. 1930 čís. 171,280 29-II.) platný na všetkých štátnych školách.

Rodičia, ktorí hodlajú dať žiaka na gymnázium, oznámia svoj úmysel najneskôr do konca mája bežného r. správe ľudovej (národnej) školy, kam žiak — ich chlapčok — dochádza a ihneď zažiadajú, aby správa školy napísala žiakovi **frekventačné vysvedčenie a osobný list** a úradnou cestou zaslala — najneskôr do 15. júna — riaditeľstvu gymnázia v Malackách. Prijatí môžu byť žiaci, ktorí majú domovské právo a do 31-ho decembra dovŕšia aspoň 10. rok veku svojho. K zápisu o 8. hod. dňa 28. a 30. júna 1930 dostavia sa žiaci s rodičmi alebo ich zástupcom a predostrú **výročné vysvedčenie a krstný list** (alebo rodný list). Prijímacia komisia na základe všetkých dokladov žiakových určí, v akom rozsahu bude žiak zkúšaný na prijímacej zkúške. Zkúška je informatívna, alebo odborná. Obsahom prvej je rozhovor so žiakom, aby sa kontroloval a doplnil obraz všeobecnej inteligencie žiakovej a jeho spôsobilosti k štúdiu. (Z pravidla pre žiakov, ktorí absolvovali učivo piateho školného roku ľud. škôl a na vysvedčeniach majú známky z jazyka vyučovacieho a z počtov najlepšie). Zkúška odborná je písomná a ústna z týchže predmetov. Z pravidla pre ostatných žiakov. Žiaci, ktorých doklady (frekv. vysvedčenie a osobný list) z akéhokoľvek dôvodu nedošly strednej školy, odkazujú sa k dodatočnému výnimočnému zápisu po prázdninách. Stalo-li sa opomenutie vinou rodičov žiakových, môžu byť takí žiaci prijatí iba na zvláštnu žiadosť rodičov, podanú riaditeľstvu gymnázia najneskôr do 5. júla.

Zápis do II., III. a IV. triedy koná sa tiež v tieže dni. Bližšie informácie podá: **Riaditeľstvo Súkr. gymnázia Rádu sv. Františka s právom verejnosti v Malackách (pri Bratislave).**

† **Pavel Uskovitš rk. učiteľ** v. v. v Papradne. Po 51-ročnom učiteľskom účinkovaní a po krátkom požití dobre zaslúženej penzie dňa 18. apríla b. r. vypovedalo mu službu šľachetné jeho srdce. Dňa 20. apr. odpre-

vádzajúc ho na jeho poslednej ceste, rozlúčili sme sa na vždy s dobrým starým kolegom naším.

Smútočného sprievodu okrem kolegov zúčastnily sa zástupy obecenstva a hasičstva s hudbou, najviac odchovanci nebohého, ktorí so slzami v očiach ťažko sa lúčili so svojim vychovávateľom.

Okrem iných rozlúčujúcich preslovov, za pov.-bystrickú okr. jednotu rozlúčil sa s menovaným Rud. Schurman, okr. predseda jako so vzorným učiteľom, dobrým kolegom a vytrvalým členom ZUS-u od jeho jestvovania.

Niet ho viac medzi nami, ale ovocie usilovnej jeho práce ostalo, ktoré nám neprestajne hlásať bude jeho pamiatku. Nech odpočíva v pokoji. H.

Kolega Jozef Zúbek ozdobený zlatým záslužným krížom. Dňa 21. apr. účastné bolo obecenstvo, zvlášť ale učiteľstvo Senice a okolia dôstojnej slávnosti: predseda okresnej jednoty ZUS-u, Jozef Zúbek dekorovaný bol zlatým záslužným krížom „Pro ecclesia et pontifice", keďže — ako učiteľ — 50 rokov zdarne účinkoval na rím. kat. ľud. škole v Senici. Rímskym pápežom udelený kríž odovzdaný mu bol na slávnostnej bohoslužbe Msgr. Dr. Tomášom Cabanom, riaditeľom biskupskej kancelárie v sprievode peknej reči, v ktorej spomínané bolo na ťažkú prácu vychovávateľovu a na obvyklý nevďak za obetavosť učiteľovu, pri čom tým krajšie vyniká najvyššie uznanie pápežovo.

Po bohoslužbe na námestí pozdravený bol dvoma bývalými žiačkami a za ovácií početného zástupu — všetko to bývalého žiactva jeho — odovzdaná mu bola kytica kvetov.

Na spoločnom obede, ktorého sa zúčastnili zo všetkých vrstiev a korporácií vo veľkom počte, odznelo viac zdravíc. Prvý pozdrav prehovoril v mene ZUS-u kol. J. Hallon a odovzdal oslávencovi — ako predsedovi — dar okresnej jednoty ZUS-u.

Za blahoželania kol. Zúbek dojato ďakoval.

Spolu sme sa s ním tešili, veď uznanie a oslava patrila **učiteľovi.**

J. S.

Budovanie národných škôl na Slovensku. Na schôdzi medziministerskej komisie pre budovanie národných škôl na Slovensku bolo rozhodnuté, aby sa tohoto roku vystavily v štátnej režii predbežne školské budovy na Myjave, u Baranov, v Gombošpuste, a v Galante, a vo Feledinciach. Na stavbu škôl, ktoré prevádzajú obce so štátnou podporou, bol uvoľnený ďalší úver z tohoročného štátneho rozpočtu. Potom sa pojednávalo o opatrení značnejšieho úveru pre školské stavby, ktoré sú na Slovensku potrebné dôsledkom rozšírenia 6-ročnej dochádzky školskej na 8-ročnú. Vyjednávanie s príslušnými ústavmi je na dobrej ceste. Ďalej bolo povolené sriadiť 15 nových štátnych ľudových škôl pre deti nezaškolené.

Exercície pre učiteľov. Každý človek potrebuje raz za čas, aby sa utiahol z hluku sveta, aby sa zamyslel nad vážnymi otázkami cieľa života, aby nazrel do svojho vnútra, aby žil dva-tri dni **sebe.** Tomuto cieľu slúžia **exercície v Missijnom dome Matky Božej v Nitre od 14. do 18. júla.** Na laňajších exercíciach sa zúčastnil už pekný počet učiteľov. Kiež by sa tento počet toho roku zviacnásobnil.

Učiteľom a profesorom vedúcim Dorast Čsl. Červeného kríža.

Sjazd Dorastu Čsl. Červeného kríža v dňoch 1—3. marca 1930 ukázal, že Dorast sa môže stať nositeľom nového dobrého československého ducha, ktorý harmonicky slúči zdravý rozvoj jednotlivca so službou k spoluobčanovi, národu i ľudstvu. Práve táto možnosť činí našu odpovednosť veľkou.

Ďakujem Vám, že deti takto vediete. Je to priekopnická práca v pravom slova smysle. Nech Vám prináša vždy hodne radosti.

Srdečne Vás pozdravuje

Dr. A. G. Masaryková,
predsedkyňa Čsl. Červ. kríža.

Učiteľský útulok v Piešťanoch. Upozorňujeme svojich členov, ktorí zamýšľajú liečiť reumatismus, dnu, ischias atď. v kúpeľoch Piešťanoch, aby sa prihlásili už teraz na prázdniny do učiteľského útulku v menovaných kúpeľoch, ktorý je t. r. obzvlášť frekventovaný. Podmienky pre prijatie do piešťanského učiteľského útulku sdelí predsedníctvo ZUS-u,

ktoré má k dišpozícii aj poukázky pre členoch ZUS-u.

Vránov text pre meranie schopností čítania už vyšiel. Cena krámská Kčs. 0.60; cena učiteľská Kčs. 0.40. Návod. Cena Kčs. 2.—; cena učiteľská Kčs 1.—. Dodá Vydavateľský odbor ÚSJU, Brno, Dvořákova 3.

Plťový výlet slovenských katol. skautov od 20—27. júla po Váhu. Ústredie Slovenských Katol. Skautov usporiada na počesť príchodu amerických Slovákov veľký plťový výlet po Váhu v dobe od 20.—27. júla a to od Ružomberka po Piešťany.

Americkí Slováci, ktorí prichádzajú na oslavy svätovojtešské sa tiež súčastnia tohto výletu. Ústredie týmto veľkolepým podnikom chce v našich amerických bratoch obnoviť a vzpružiť staré obrazy, chce ich znovu pevnejšie pritúliť k svojeti.

Usporiadateľstvo venuje zvláštnu pozornosť považským hradom a srúcaninám, ktoré si výprava prezre. Kto zná čarokrásne kraje nášho Váhu, ten len s radosťou môže privítať v dnešnej zmechanizovanej dobe tento spôsob výletu, ktorý sleduje cieľ: „Poznajte svoju vlasť". Cestujeme v širom svete a všade hľadáme prírodné krásy v cudzozemsku a pritom zabúdame, že naše Slovensko koľkých krásnych dosiaľ ešte dôkladne neznámych prírodných výletných miest má.

Výprava sa pohne z Ružomberka, kde bude 20. júla večer slávnostné privítanie. Pochod do mesta. Slávnosť v Kultúrnom Dome. Výprava sa zastaví na všetkých významných miestach, kde budú sa konať exkurzie ku pr. Vrútky—Turč. Sv. Martin—Žilina—Budatín—Starý Hrad — návšteva letného tábora skautov v Beluši—Trenčín—Piešťany atď. V nedeľu dňa 27. ráno prichádza výprava do Piešťan, kde bude veľké uvítanie. Sv. omša a odpoludnia slávnosti s bohatým programom spojené.

Na výprave budú úplným komfortom obslúžení hostia: (prvotriedna strava — obsluha úplná — noclah v hoteloch a výborné zaopatrenie v hoteloch). Cena pre takýchto účastníkov-hosťov je určená v 500 Kčs. V čom sú aj plťové výdavky na 7 dní na pltiach.

Pojdú aj skautské plte, kde bude skautská kuchyňa a noclah na pltiach. Cena pre takýchto turistických účastníkov je stanovená v 200 Kčs.

Podrobné informácie podá Ústredie.

Prihlášky sa prijímajú do 25. júna v Ústredí Slovenských Katol. Skautov v Bratislave: Prepoštová ul. číslo 11.

Vychovávateľom mládeže, duchovenstvu, milovníkom prírody, turistom a výletníkom veľmi odporúčame tento zriedkavý spôsob výletu.

Komunálne pôžičky obcí na cirkevné školy.

Krajinský úrad uverejňuje v 16. čísle Kraj. Vestníka túto vyhlášku z 27. mája 1930, č. 257.200/4 1930 o žiadostiach o vydanie osvedčenia ohľadom komunálnej pôžičky obci:

Žiadosti obcí, predkladané kraj. výboru za účelom, aby tento vydal osvedčenie ohľadom komunálnej pôžičky, ktorú chce obec kontrahovať, musia byť predložené prostredníctvom okresného úradu a musia mať tieto prílohy:

a) usnesenie obec. zastupiteľstva o kontrahovaní dotyčnej pôžičky, obsahujúce všetky patričné dáta (výšku pôžičky, obnos roč. anuity, dobu splatnosti atď.

b) schvalovacie usnesenie okr. výboru podľa ustanovení § 23. zák. 329/921 a § 20. zák. 77/927.

c) doklady o upotrebení výnosu pôžičky, z ktorých sa môže kraj. výbor presvedčiť o hospodárnosti, účelnosti a odôvodnenosti pôžičky menovite aj ohľadom na ustanovenie §-u 20. zák. 77/927. Tak na pr. pri upotrebení výnosu na prevedenie stavieb a podnikov majú byť predostreté stavebné plány a rozpočet ako aj rentabilita stavby, v prípade konverzie starých pôžičiek overený výkaz o podmienkach, stavu starých pôžičiek atď.

K pôžičkám obcí, ktorých výnos má byť venovaný k iným účelom než k hospodárskym účelom obce, sa poznamenáva, že okresný výbor je povinný prísne skúmať dôvod a účel venovania (§ 20. zák. 77/27.)

Aby sa toto stanovisko zreteľnejšie osvetlilo, sdeľuje sa nasledovný príklad:

Pri žiadostiach o povolenie komunálnych pôžičiek, ktorých výnos má

byť poskytnutý obcou či už ako vydržovateľom, či už ako dobrovoľná podpora na udržovanie, prístavbu, a novostavbu cirkevných škôl, je nutné celkom bezpečne vyšetriť a ustáliť pomer politickej obce voči dotyčnej cirkevnej škole a to na podklade písomných dokladov, smlúv, kanonickej vizitácie atď.

V prvom rade je nutné zistiť, kto je udržovateľom stávajúcej cirkevnej školy a jaké sú jeho povinnosti (obsah ich prispievania.

Ako znaky, podľa ktorých je za dnešných pomerov možné zistiť, kto je udržovateľom školy — okrem prípadov výslovného označenia v listinnom doklade — je treba skúmať nasledujúce:

a) komu patrí pozemok školský a budova školy vlastníckym právom (zápis v pozemkovej knihe),

b) kto školou disponuje (cirk. šk. stolica alebo obecná),

c) kto obsadzuje miesta učiteľských síl, kto vyhotovuje každoročný školský rozpočet.

d) kto vypisuje event. cirkevnú školskú prirážku,

f) kto vyberá rôzne príspevky na bežnoročné vydržovanie cirkevnej školy aj od druhých prispievateľov, napomáhateľov a týmito hospodári (od obce, súkromníkov, veľkostatkov atď.)

Všetky druhé osoby, či právnické, či fyzické, sú voči stávajúcej cirkevnej škole iba napomáhateľmi, či prispievateľmi, nech už prispievajú na bežné jej udržovanie na podklade záväzku smluvného, či dľa obsahu kanonickej vizitácie, či dlhoročného zvyku (uzus) a bez ohľadu na rozsah ich prispievania.

Pri týchto prispievateľoch je práve dôležitou a hospodársky významnou otázka, či sú oni povinní prispievať a do akej miery tiež k nákladom spojeným s prestavbou, prístavbou (rozšírením) a novostavbou stávajúcej cirkevnej školy na základe starých doteraz platných smlúv, kanonickej vizitácie atď., alebo či sa v danom prípade jedná o ich príspevok, podporu dobrovoľnú.

Pri obci je dôležité pre schválenie pôžičky okresným výborom, či hospodársky a finančný stav dovoľuje a pripúšťa, aby obec dobrovoľný príspevok či podporu a v akej výške poskytla, teda či je obec hospodársky silná, event. bohatá a najmä sebestačná a či nebude premetnou pôžičkou jej hospodárstvo nad vlastné finančné sily nadmierne zaťažené, či dokonca znemožnené.

Ďalej je treba sdeliť percentá obecných prirážok z posledných troch rokov a či sa následkom uzavretia pôžičky zvýšia obecné prirážky.

Kurz spevu pre učiteľov škôl ľud. a občian. pod protektorátom Mšano a za súhlasu bratisl. Ref. usporiada „Československ. Jednota hudob. stavov" od 30. júna do 5. júla v Košiciach.

1. Kurz je bezplatný, účastník zaplatí len režijný príspevok 25 Kčs. za osobu. 2. Vyučovanie bude sa konať v budove štát. reálky. 3. Ubytovanie účastníkov hromadné, zdarma. 4. Strava spoločná, obed a večera asi za 12 Kčs. 5. Účastníci dostanú frekvent. svedectvá, kde bude potvrdená ich účast na kurze. 6. Ako docenti sú povolaní: dr. Al. Kolísek, prof. univerzity; Jul. Ballo, zem. škol. inšp. Št. Jirásek, odb. inšp. hudby a spevu pre školy stred. a úst. učiteľské; Ant. Herman, prof konzervat., examin. pre štát. zkúšky zo spevu; P. Dědeček, prof. konzervat., býv. kapelník Slov. Nár. divadla v Bratislave. Pre členov „Jednoty" odborné prednášky preslovia: dr. Vl. Helfert, prof. univerz. a K. Hoffmeister prof. majstrovskej školy pražsk. konzerv. 7. Budú sa prednášať disciplíny: Dejiny škol. spevu; zákony, majúce vzťah ku škol. spevu; o ľud. a umelej piesni slovenskej; podrobné osnovy spevu; metodiku škol. spevu; praktické ukázky moderných metód spevu, ako ich užiť vo školskej praksi; sostavenie a dirigovanie spevokolu. 8. Prednášať bude sa 4. hod. predpoludním, odpoludnie venuje sa spoločným kultúrnym vychádzkam do ústavu Komenského, tabákovej továrne, magnezitky, frankovky a výletom na Bankov, do Gajdových kúpeľov, Jasovských jaskýň, Herlán a iných. — Účastníkom naskytá sa vzácna príležitosť za pomerne ľavný peniaz pobyť niekoľko dní v milom prostredí a poznať svojráznu prírodu najvýchodnejšej časti republiky. Písomné prihlášky s pripojeným režijným príspevkom 25 Kčs. do 25. jú-

na prijíma prof. E. Hula, Modra, jednateľ.

Vládny návrh zákona o vianočnom príspevku štátnym zamestnancom v sociálne politickom výbore. Sociálne politický výbor poslaneckej snemovne 17. a 18. júna prejednával osnovu o vianočnom príspevku štát. zamestnancom, musel vašk debatu o nej po dva dni prerušiť, lebo vláda ešte nebola dohodnutá o požiadavkoch vznesených zamestnaneckými organizáciami.

Do debaty zasiahnul posl. Mojto, ktorý poukazoval na to, že platové zákony z roku 1926 sú menej sociálne, nežli predošlé zákony platové, ktoré smerovali k nivelizácii pôžitkov v prospech sociálne slabších zamestnancov sociálnymi prídavkami (rodinnými, drahotnými). Platové zákony z roku 1926 nesú na sebe všetky stopy toho, že ich spracovala úradnícka vláda, usilujúc sa v nich uplatniť zásadu odmeny za prácu podľa významu výkonu. Z toho pravdaže plynú výhody pre úradníctvo vyšších kategorií a nevýhody pre zamestnanectvo nižšie a sociálne slabšie. Predložená osnova chce do rovnováhy uviesť rozpočty verejných zamestnancov v najtíživejšej dobe vianočnej. Vianočná doba dolieha avšak najviac na rodinných zamestnancov a preto najspravodlivejšou bázou vianočného prídavku bol by rodinný stav a nie služné. Nemáme po ruke výpočet nákladu, keby bola osnova spracovaná podľa tejto zásady. Keď teda musíme ostať pri báze, akú navrhuje vláda, pri služnom, mal by byť vianočný prídavok pre vyššie kategorie zamestnancov, ktoré ho menej potrebujú, odstupňovaný a pre zamestnancov nižších kategorií, progressívny. Podľa osnovy vysokí úradníci podostávajú až po 4200 Kčs., nižší zamestnanci po 500—600 Kčs.

Nemožno súhlasiť s osnovou ani preto, lebo vylučuje z prídavku smluvných zamestnancov a zamestnancov samosprávnych sväzkov, taktiež s ustanovením o minimálnej službe 10 mesiacov v roku stáva sa neúčinným tento zákon pre väčšinu výpomocných učiteľov, učiteľov na rôznych kurzoch, ktorí sú za ich snaživosť a obetavosť trestaný tým, že sa im vianočný prídavok nepriznáva, lebo nevyučovali plných 10 mesiacov. Na žiadon spôsob nemožno schvaľovať, že sa z prídavku vylučujú obaja manželia, družky života na pr. nie. Poslanec Mojto podal k osnove pozmeňovacie návrhy, aby zákon platil pre smluvných zamestnancov a samosprávnych zamestnancov, aby prislúchal prídavok bez obmedzovania služobnej doby strávenej v tom ktorom roku, aby boli z prídavku vylúčení len zamestnanci, vylúčení zo zvýšenia služného právoplatným disciplinárnym nálezom a aby z manželov dostával ho jeden, a to ten, ktorý má vyššie služné.

Pedálové harmonium skoro nové, Kčs 3600.— v orechovej skrini, 3 hry 7 registrov s oktávovou spojkou v zaručene dobrom stave predá Jozef Lídl. Brno. Zelný trh 10., tiež na splátky.

Súbehy

SÚBEH

pri r. kat. ľud. škole na novosriadenú def. učiteľskú stanicu v Lednici III či mužskú či ženskú v Kvášove II., či mužskú či ženskú v Hornej Breznici II., ženskú buď kvalifikovanú alebo nekvalifikovanú do 30. júna 1930. Dôchodok od cirkevnej obce 1200 Kčs ročite, 240 Kčs bytné a 20 Kčs záhradové a od štátu doplňok podpory dľa zákona. Voľba 13. júla 1930. Žiadosti na predsedu r. kat. školskej stolice v Lednici, pošta tu, Považie.

Lednica, 25. V. 1930.

Rím. kat. školská stolica.

SÚBEH

na rím. kat. učiteľskú stanicu v Švošove. (Liptov.) Byt riadny, plat so štátnou podporou, železničná stanica. Termín súbehu do 6. júla. Zkúška dospelosti, z náboženstva žiadúca. Rím. kat. farský úrad v Gombáši pp. Ľubochňa.

Účet šekom sa vyrovná.

Gombáš, dňa 9. júna 1930.

Izidor Kalocsay, p. š. s.

SÚBEH

Obecná rada mesta Spišskej Novej Vsi vypisuje týmto na uprázdnenú učiteľskú (môže byť aj učiteľka) stanicu u rim. kath. ľud. školy v osade Novoveská Huta súbeh a vyzýva tých, ktorí by túto stanicu obsiahnúť chceli, aby svoje náležite vystrojené prosby rim. kath. školskej stolici v Spiš. Novej Vsi do 15. júla r. 1930. podali.

Zvolený má svoju stanicu dňa 1. septembra roku 1930. zaujať. Škola leží v osade Huta vzdialenej od mesta na 6 km. Pôžitky: 1200 Kč. od mesta a štátna podpora.

Spišská Nová Ves, dňa 17. júna 1930.

Bacsányi, v. r. starosta.

Organizačné

POZVANIE

na riadnu ročnú schôdzu zastupiteľstva Zemského Učiteľského Spolku na Slovensku (ZUS-u), ktorá bude

v piatok dňa 4. júla

o 9. hodine predpoludním vo veľkej dvorane mestského domu v Michalovciach.

Denný poriadok:

1. Štátne hymny.
2. Otvorenie ročnej schôdzky zastupiteľstva ZUS-u.
3. Reč predsedu ZUS-u senátora Antona Hanck u.
4. Prejavy zástupcov úradov a korporácií.
5. Zprávy funkcionárov (tajomníka, redaktora, pedagogického referenta, pokladníka a administrátora časopisu, právneho poradcu, osobného referenta, revidenta a knihovníka).
6. Zmena stanov.
7. Návrhy a prijatie rezolúcií.
8. Spolkové veci.
9. Zakľúčenie. „Hej, Slováci!“

Dľa odst. 7. §-u 23. stanov ZUS-u návrhy majú byť podané najneskôr troma dňami pred zasedaním Ústrednej správy ZUS-u.

Ústredná správa ZUS-u zasedá dňom pred schôdzou zastupiteľstva v tejže miestnosti o 3. hod. odpoludnia.

Pred schôdzou zastupiteľstva ZUS-u zúčastníme sa spoločných bohoslužieb.

Na spoločný obed prihlásiť sa treba písomne u kol. Michala Hudáka, predsedu okr. jednoty ZUS-u v Lesnom, pp. Rakovec n/Ond., okres: Michalovce, najneskoršie do 1. júla 1930.

ANTON HANCKO v. r., predseda ZUS-u.

Váženému členstvu ZUS-u na Slovensku!

Zemskému učiteľskému spolku na Slovensku podarilo sa po dlhšom vyjednávaní so **„Zemskou životnou poisťovňou moravskou"** uzavrieť smluvu, podľa ktorej členom ZUS-u sú zaistené značné výhody pri uzavieraní životných poistení a členovia ZUS-u budú môcť tiež za výhodných podmienok prevziať zastúpenie tohoto ústavu.

V obore poisťovníctva živelného a proti škodám Zemský učiteľský spolok (ZUS) na Slovensku dojednáva podobnú smluvu so „Všeobecnou poisťovnou, úč. spol. v Brne."

Obe tieto poisťovne vrele doporučujeme váženému členstvu ZUS-u, keďže naše ujednanie zaisťuje nášmu členstvu vhodný zdroj príjmov a okrem toho z uzavretých poistení obe tieto poisťovne zaviazaly sa určitú čiastku odvádzať aj Ústrediu ZUS-u na ciele organizačné.

Sme presvedčení, že vážené členstvo ZUS-u pochopí význam tohoto podujatia a že vo vlastnom stavovskom záujme neodmietne potrebnú spoluprácu v tejto do istej miery svojpomocnej akcie.

Žilina, dňa 11. apríla 1930.

Slota, tajomník ZUS-u. **Hancko,** predseda ZUS-u.

Odkazy

Osobného referenta ZUS-u.

M. K. Riadny plat na dobu zdravotnej dovolenej poukázaný.

Z. Š. Penzista. — Doposiaľ niet žiadnej úpravy, akonáhle zákon vyjde, patričné pokyny úradnou cestou obdržíte.

P. F. Vaša manželka vyučovala od 1. okt. 1920. do 1. febr. 1923. Zaplatené penzijné príspevky sa nevracajú, — na vrátenie nároku nemáte.

M. G. Kým Vám dcéra študuje a nemá 21 rokov výchovné Vám prináleží. Keď po 21. roku bude študovať a predložíte ½ ročné svedectvo o jej prospešnom študovaní, výchovné bude až do 24. roku poukázané.

A. L. Bočné príjmy penzisti prihlasujú. Akonáhle obdržali ste penziu s nárokom na ňu, teda nie predčasne (lek. sved.), z tejto Vám nič nebude **srážané.**

J. R. 50% mim. výp. odňatá bola v roku 1926. Teraz je neskoro proti tomuto sa odvolávať.

P. P. E. C. — Voľby schválené a platy poukázané.

Redakcie

—tor v Nár. škole Slovenskej. Dišputujete s mojou parlamentnou rečou a školstvo diferencované podľa konfesií nazývate **zverincom.** Ráčte sa predstaviť! Nepokladám si za česť diskusiu s anonymným tlčhubom, ktorého tón ozaj nenasvedčuje tomu, akoby nepochádzal z pera cibreného vo zverinci.

Dokončenie encykliky pápeža Pia XI. o výchove nebolo možné uverejniť v tomto čísle z príčin mimo redakcie. Prinesieme ho v 1. čísle budúceho ročníka.

Obsah

Zákon o staropenzistoch. — **Ján Mešťančík:** Šesťdesiatka Jozefa Pekaťa. — **Ladislav Čunderlík:** Postrehy k chystanej reforme školskej. — Ideál slovenského učiteľa. — **Vojtech Blaškovič, Fiš:** Pred úlohou podrobného osnovania učiva. — **Vojtech Blaškovič, Fiš:** Úvaha o slohu. — Učiteľova práca na jednotriednej škole. — **Viktor Bielek, správca:** Rozšírenie čís. kruhu v 1. ročníku a znázornenie výkonov. — **Lad. Č.:** Ochrana umeleckých pamiatok na Slovensku. — **Michal Horvatovič, uč.:** Učitelia-vojaci. — Prehľad kníh a časopisov. — Rôzne zprávy. — Súbehy. — Organizačné. — Odkazy.

Súkna humpolecké lovecké lodeny a módne panské látky vlnené každého druhu kupujte priamo z prameňa:

Oldřich Kocian HUMPOLEC Píšte si o vzorky.

P. T. učiteľstvu výhodné platobné podmienky.

Redaktor: František Mojto, správca-učiteľ, Nitra, Zobor. — Administrácia a expedícia: Zemský Učit. Spolok, Žilina. — Právny poradca: Jozef Konfal, správca-učiteľ, Tvrdošin. — Osobný referent: Vojtech Horák, správca-učiteľ, Vajnory. — Predpláca sa u administrácie v Žiline 40 Kčs na rok. Členovia ZUS-u dostávajú časopis za členský príspevok. — Inzeráty a poplatky za ne prijíma Spolok Sv. Vojtecha v Trnave. Sadzbu viď na inom mieste.

Naše školy, úrady a kancelárie

používajú výhradne atramenty firmy

J. Lakomý

chemická továreň,

spoločnosť s ručením obmedzeným

v Ružomberku. Centrála v Brne.

(Nové oddelenie **atramentami.**)

Ľavná cena. Znamenitá jakosť.

Telefon 1831.

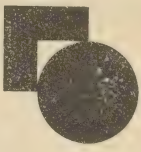

SVEDOMÍM NÁRODA! . . .

je nazývaný básnik a vodca Slovenského národa

MARTIN RÁZUS

I a II sväzok Sobraných spisov práve vyšiel pod názvom:

„O MNE I O VÁS" Kčs 21·—
„ČIERNE ROKY" Kčs 24·—
„SVETY" I/IV Kčs 159·—

(Viazané každý sväzok o Kčs 12·— viacej.)

NAKLADATEĽSTVO
L. Mazáč v Prahe.

Čítajte a kupujte do školských knižníc

Sobrané spisy

JÁNA ČAJÁKA

Dosiaľ vyšlo:

Únos	brož.	Kčs 24·—
Pred oltárom	„	Kčs 24·—
Vtačie hniezdo	„	Kčs 18·—
Vohľady	„	Kčs 21·—
Posledný deň	„	Kčs 18·—

Viazané o Kčs 12·— viacej.

NAKLADATEĽSTVO
L. Mazáč v Prahe.

Podmienky pre prijatie do »Učiteľského útulku« v Piešťanoch

Počet miest je: v mesiacoch apríl, máj, september neobmedzený
v mesiacoch jún, júl, august 40

I. Ceny:

Pri umiestnení v 2-postelovej izbe za osobu a deň Kčs 63.—
„ v 4-posteľovej izbe „ „ „ „ Kčs 60.—
„ vo viacposteľ. izbe „ „ „ „ Kčs 56.—

Týmto sú uhradené nasledujúce úkony:

a) **Ubytovanie** p. t. učiteľstva stane sa na zvláštne prianie v izbe dvojposteľovej, najmä tam, kde členovia prichodia so svojou manželkou; inak v izbách 4-posteľových (viď paušálne ceny).

b) **Stravovanie.** Denne sa podáva:

Raňajky: káva lebo mlieko lebo čaj so žemľou.

Druhé raňajky: o 10. hod. (striedave: mlieko s chlebom, obložený chlieb, chlieb s maslom alebo pod.).

Obed: polievka, mäso s prívarkom, príp. zeleninou a múčnik.

Večera: mäso s prívarkom, múčnik lebo syr.

c) **Liečebné prostriedky:** Všetky lekárom predpísané kúpele sú obsažené v paušálu.

d) **Lekárske ošetrovanie:** obstaráva Univ. Prof. Dr. med. Edvard Cmunt,

e) **Použitie autobusu do kúpeľov a z kúpeľov:** pre oných, ktorým to lekár s ohľadom na ich zdravotný stav predpísal.

f) **Úradná kúpeľná taxa:** je tiež v paušálnej cene obsažená.

g) Vyjmuté sú:

a) liečebné ošetrovanie elektrickým prúdom (na ktoré poskytneme 50%-ovú sľavu),

b) lieky

c) výlohy za zvláštne prípady, ktoré nesúvisia s kúpeľnou liečbou

d) lekárske úkony, ktoré nesúvisia s liečbou, musia sa hradiť zvlášť (zvláštna prehliadka, vystavenie vysvedčenia atď.).

II. Prihláška, v ktorej nútno udať:

a) či prídete sami lebo s rodinou?

b) či nemocný je chôdze schopný a či reflektuje výhradne na izbu v prízemí?

c) ktorý deň hodláte prijsť a na aké miesto reflektujete?

Súčasne s prihláškou nech je složený obnos Kčs 100.— za osobu u Riaditeľstva kúpeľov. Táto záloha bude vyúčtovaná po príchodu.

Riaditeľstvo kúpeľov neručí za ubytovanie v niektorej spec. žiadanej izbe, vyhovie ale dľa možnosti prianiam jednotlivcov.

Umiestnenie stane sa po poriadku prihlášok, nemožno, tedy zaručiť, že v dobe pre liečbu určenej bude miesto voľné a preto nútno po odoslaní zálohy a prihášky vyčkať potvrdenie riaditeľstva kúpeľov a rezervovanie miesta.

Odrieknutie: nutno oznámiť najmenej 14 dní vopred, inak nebude vzaté do ohľadu.

Opozdenie nástupu liečby má za následok ztratu zálohy a vylučuje právo nároku na rezervovanie miesta.

III. Domáci poriadok:

Pacienty musia sa podrobiť všeobecnému domácemu poriadku; riaditeľstvo kúpeľov vyhradzuje si právo pri porušení tohoto, zrušiť pobyt v útulku s 8-dennou výpoveďou.

Zemská životná poisťovňa moravská v Brne, hl. filiálka pre Slovensko Bratislava Palackého sady 21.

TELFON 1547

Uzaviera

POISTENIE NA DOŽITIE A UMRETIE, VENA DIETKAM

a poistenie dane dedickej

Pre učiteľstvo zvláštne výhody.

Filiálka Košice, Rašinová č. 18. Komisariát Žilina, ul. 1. Mája 24. Vrchný inšpektorát Nitra, Masarykova 14.

Pre Váš byt a školu len

KACHLE „FENOM"

Maksimálne využitie nášho najľavnejšieho paliva — hnedého uhlia.

»TEMPER«

J. PELIKÁN, PRAHA II.,

Václavské námestie. 33.

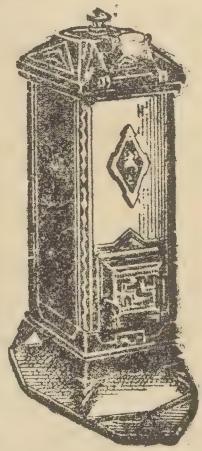

Školy, pp. učitelia cenné výhody.

Získajte

„PÚTNIKU"

aspoň jedného predplatiteľa!

Pekná školská knižica je nielen ozdobou, ale i zrkadlom školy. Obstojí Vaša knižnica pred povolenou kritikou v tomto zrkadle?

Pošleme ochotne ukázkovú zásielku na VÝBER!

ĽUDOVÝM školám doporučujeme naše vzorné UČEBNÉ POMÔCKY!!!

Učiteľské kníhkupectvo a nakladateľstvo

O. TRÁVNÍČEK V ŽILINE

Ak má byť zrkadlom, patria tam len knihy obsahu hodnotného, vkusne vypravené a zaviazané. Naše knihy sú také. Do nového soznamu uviedli sme len tie diela, ktoré môžeme s dobrým svedomím doporučiť. Doporučené ŠKOLSKÝM REFERÁTOM alebo MATICOU SLOVENSKOU, ako vhodnú do školských knižníc.

Hromadne dochádzajú uznania plné poďakovacie dopisy od učiteľov, ktorí využijúc platobných podmienok (v 100 Kčs mesačných rátach), zadovážili si dnes už sotva postrádateľný písací stroj

REMINGTON PORTABLE

Žiadajte cenník zdarma o najdokonalejších písacích strojoch *REMINGTON PORTABLE B.*

Hlavné zasielateľstvo a sklad

A. SZÉKELY

Prešov, Košická 3

VSTAŇTE SI DO RADU MODERNÝCH UČITEĽOV

TABULE PATENT TALLA

sa výborne osvedčily a sú do všetkých nových škôl predpisované a ktorá škola už tieto má, na základe zkúsenosti opäť ich objednáva. Sú tiež napodobňované avšak na nebezpečie padelateľa i školy, lebo sú patentované pod č. 13611.

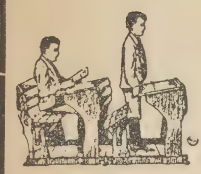

VŠETKY ŠKOLNÉ ZARIADENIA

FRANTIŠEK TALLA V PŘEROVE.

KOJETINSKÁ: BÝVALÝ CUKROVAR.

Prospekty zdarma

KÚPELE

TRENČIANSKE TEPLICE

(Perla Karpat)

liečia s úspechom

rheumatismus, dnu a ischias.

36-42°C prírodzene horúce sirné thermálne pramene a liečivé bahno. Kúpanie priamo v prameňoch. Všetky vymoženosti modernej doby. Na predloženie členskej legitimácie poskytuje sa cez celý rok sľava na liečebných prostriedkoch.

Najstaršia a najväčšia československá továrňa na

HARMONIA

zeit

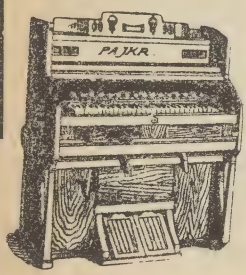

PIANÁ A PIANINÁ

Rudolf Pajkr a spol. v Hradci Králové

Založené r. 1894. = Výhodné platobné podmienky

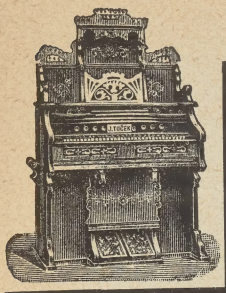

ORGANY kostolné a ich opravy, prešpektové píšťale, elektrické čerpadlá vzduchu,

HARMONIA k cvičeniu hry a spevu

PIANA, PIANINA dodáva od r. 1869 továrňa

J. TUČEK, KUTNÁ HORA

(vedľa kostola sv. Barbory)

Cenniky a rozpočty na požiadanie zdarma Ceny ľavné i na splátky, zásielky franko každá žel. stan. v ČSR. Dodané už vyše 8000 harmonií a pian, 330 kostolných organov. 5roč. garancia. Podtatranská výstava v Sp. Novej Vsi: Zlatá medaila.

MARTÍNKOVE TABULE

sú uľahčením žiactvu aj učiteľovi. Úspech pri vyučovaní je tým väčší, čím lepšie je škola vystrojená. Martinkova tabuľa je dokonalým a moderným príslušenstvom školy. Dôkazom toho je skutočnosť, že Martinkove tabule sú po celej republike najviac rozšírené, o čom sa možno presvedčiť dotazom. Obdržíte nabídku, prospekt a posudky s vyznačením škôl vo Vašom okolí, v ktorých ich možno vidieť a prehliadnuť. Okrem veľkého počtu škôl je najväčším odberateľom ministerstvo školstva a národnej osvety.

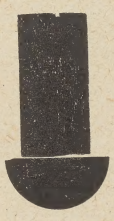

Pozor na falzifikáty! Každá tabuľa za Martinkovu vydávaná musí mať číslo patentu 1296 a štítok s nápisom:

J. MARTÍNEK, HORKY n. JIZ.
PRI ML. BOLESLAVĚ

TOVÁREŇ HODOBNÝCH NÁSTROJOV

JOZEF LÍDL v BRNE

Zelený trh 10.

Veľkosklad pian, pianin a harmonií. Veľky výber všetkých prvotriedných značiek.
I na splátky. Ceniky zdarma.

ODPORÚČAME!

COLUMBIA LIBRARIES OFFSITE
CU90972503

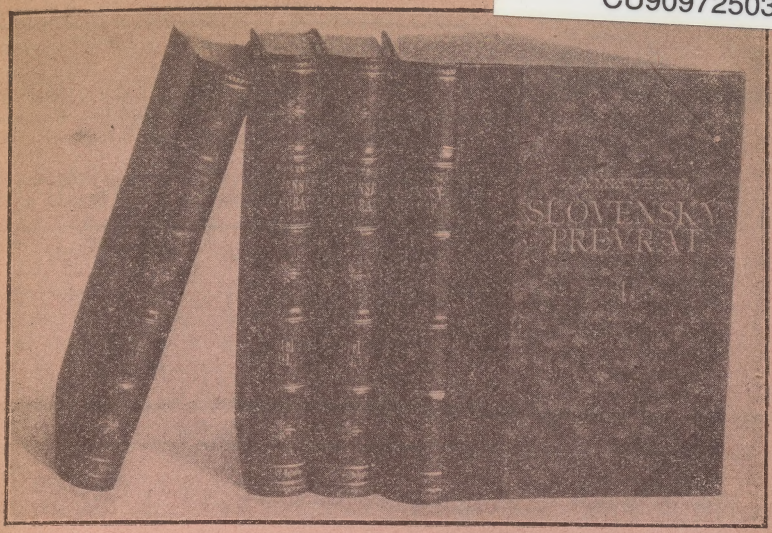

SLOVENSKÝ PREVRAT

OZNAM Spolok Sv. Vojtecha v Trnave vydáva t. r. monumentálne dielo, ktoré napísal Karol A. Medvecký, bývalý tajomník Slovenskej Národnej Rady v Turč. Sv. Martine, na základe zápisníc, korešpondencie a shromaždení Národnej Rady, pribraním prameňov, pojednávajúcich o akciach za naše oslobodenie za svetovej vojny. Každý národný činiteľ, ktorý sa zúčastnil oslobodzujúcej akcie pred i za prevratu, nájde v tomto diele obraz celého Slovenska cez prevrat.

SLOVENSKÝ PREVRAT

bude mať 4 sväzky a každý sv. do 400-500 strán. Dielo je v celom plátne viazané, ilustrované, tlačené na drevaprostom papieri.

I. sväzok vyšiel I. júna 1930.

II. „ vyjde 1. okt. 1930.
III. „ vyjde 1. febr. 1931.
IV. „ vyjde 1. júna 1231.

Cena jedného sväzku v predplatení je Kčs 80·—. Po subskribcii bude stáť celé dielo Kčs 400·—

Vzhľadom na veľké poptávky predĺžili sme subskribciu na

SLOVENSKÝ PREVRAT

do 1. júla t. roku.

Aby si toto veľké dielo každý mohol zakúpiť, dodávame ho za výhodných podmienok a to: pri objednávke treba vopred poslať Kčs 40·— a mesačne potom Kčs 20·— splátky.

Objednávky vybavuje

Spolok Sv. Vojtecha v Trnave

Ďalekostrelné pušky

so 70-80% výkonnosťou a 10 ročnou zárukou

brovningy, revolvery,

flobertky, lovecké potreby a strelivo

Jindřich Jiráček, Vynohrady

Fochova tr. 35.

Pp. učiteľom povoľujem mierne platobné podmienky. Žiadajte cenník a nabídku. Doporučujem prichádzajicim do Prahy navštíviť moju výstavu zbraní v závode

Správa Matice Slovenskej oznamuje p. t. učiteľstvu, že v týchto vakáciách vyjde z tlače matičný šľabikár

SLNIEČKO

a matičná

Čítanka pre VI-VIII. ročník ľudových škôl.

Šľabikár i čítanka je dielom matičnej čítankovej komisie, v ktorej sú: Julius Ballo, Jozef Cíger-Hronský, Rudolf Klačko, Matej Miškóci a Fraňo Mojto.

Už vyšla dávno očakávaná, prvá slovenská kniha, ktorá dáva praktický návod, ako si v domácnosti pomáhať pri rôznych nemociach, pod názvom

Malý Bilz

zlatá pokladňa zdravia t. j. spoľahlivý návod zachovať si zdravie, predísť nemociam, vyliečiť sa z choroby.

Knihu napísal známy náš pracovník Ján Zigmundík na základe viac ako 40ročnej zkúsenosti a štúdia (je už štyriaosemdesiatročný) a posiela ju slovenskému ľudu jako nevyčerpateľnú studničku rád a poučení.

■

Kniha táto patrí do každej slovenskej rodiny. Obsahuje vyše 400 strán v prvotriednej úprave a celoplátenej väzbe.

■

Cena Kčs 60·—, poštou Kčs 65·—.
Knihu možno objednať v nakladateľstve Urbánek a spol. v Trnave a u slovenských kníhkupcov.

■

Pp. učiteľom tiež na mesačné splátky. Pri zásielke knihy dobierka na 25·— Kčs, zbytok Kčs 40·— v mesač. splátkach.

Kníhtlačiareň Spoku Sv. Vojtecha v Trnave.